DOI: 10.7592/PS/26-12kroonika

2009.

AASTA

KROONIKA

EESTI KIRJANDUSMUUSEUM AASTAL 2009

Janika Kronberg

Eesti Kirjandusmuuseumi kui teadusasutuse tegevuse aluseks 2009. aastal oli viis sihtfinantseeritavat teadusteemat, mida toetasid ETF grandid, riiklikud programmid ja vähemal määral muud rahastamisallikad. Aasta jooksul kaitses neli Eesti Kirjandusmuuseumi teadurit Tartu Ülikoolis doktorikraadi: Eesti Rahvaluule Arhiivist Ave Tupits, folkloristikaosakonnast Tõnno Jonuks ning Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kultuuriteooria töörühmast Jaak Tomberg ja Katrin Puik. Muuseumi töötajate juhendamisel kaitsti kaks doktorikraadi, juhendajateks olid Mare Kõiva ja Virve Sarapik. Teadustööde publitseerimise osas järgiti juba varem seatud sihti: pretensiooniga olla tunnustatud teadustööde publitseerija, rakendatakse Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastuse nime all üllitatavate väljaannete puhul rahvusvahelist kolleegiumi ja eelretsenseerimist, mis põhimõtteliselt peaks tulevikus olema aktsepteeritav ka Eesti Teadusinfosüsteemis.

Eesti Kirjandusmuuseumi kirjastamisel või meie teadurite sulest ilmus 2009. aastal kokku 50 trükist (neist teaduskirjastuse egiidi all 13), 4 dissertatsiooni, koostöös teiste kirjastuste või teadusasutustega 16 ja võrguväljaandeid 10. Tähelepanuväärseim sündmus kirjastustegevuses oli kahtlemata see, et 1996. aastast ilmuv ajakiri Folklore: Electronic Journal of Folklorest sai kõrgeima teadusklassifikatsiooni: 2007. aasta lõpus asus eelretsenseeritav ajakiri Folklore: Electronic Journal of Folklore taotlema liitumist Thomson Reutersis kajastatava ajakirjade loendiga ja aastapikkuse vaatluse tulemusena lülitati ajakiri 2008. aasta numbritest alates Thomson Reutersi andmebaasi Arts and Humanities Citation Index (AHCI). Antud andmebaas refereerib täielikult 1400 humanitaarajakirja, millest vaid 5 antakse välja Eestis. Ajakirja asus vahendama ja refereerima ka EBSCO andmebaas Humanities International Complete. Muudest trükistest väärivad esiletõstmist Lüganuse „Vana kannel“ *Monumenta Estoniae Antiquae* sarjast, mis on Ruth Mirovi elutöö. Arvo Krikmanni ja Liisi Lai-

neste koostatud artiklivalimik „Permitted Laughter. Socialist, Postsocialist and never-Socialist Humor“ kätkeb Ida-Euroopa (Eesti, Leedu, Poola, Bulgaaria, Venemaa) teadlaste sotsialismi ja postsotsialismi ajastu huumori uurimusi. Raamatu juhatab sisse etnilise huumori tippeksperdi Christie Daviese (Inglismaa) programmiline artikkel „Post-Socialist, Socialist and Never-Socialist Jokes and Humour: Continuities and Contrasts“ ning see lõpeb Liisi Laineste kirjutatud teoreetilise kokkuvõttega. Eesti Kirjandusmuuseumi pikaajalise töötaja akadeemik Arvo Krikmanni juubeliaasta puhul olid mitmed üritused ja publikatsioonid seotud tema nimega: toimus konverents „From Language to Mind 3“, mis tõi Tartusse kokku poolsada väljapaistvat kujundkõne, lühivormide ja huumoriuurijat kogu maailmast. Juhtiva parömioloogi Wolfgang Miederi toimetatuna ilmus Ameerikas, Vermonti ülikooli väljaandena A. Krikmanni kogutud artiklite köide, mis on tähelepanuväärseks tunnustuseks eesti teadlasele. Nõndasamuti on suureks tunnustuseks asjaolu, et Arvo Krikmanni õpilane Liisi Laineste pälvis Lennart Meri nimelise teadustöö auhinna. Teise suure tähtpäevasündmusega, Eesti Rahva Muuseumi rüpest väljunud Arhiivraamatukogu juubeliga olid seotud mälestusliku kogumiku „Varamu lummuses“ ilmumine.

Eesti Rahvaluule Arhiivis tegeldi kõige tulemuslikumalt Anu Korbi juhitud projektiga, mis seisneb eraisikute valduses oleva Siberi eestlaste pärimusainese kogumises, arhiveerimises ja digitaliseerimises, ning mille käigus on tehtud hulgaliselt intervjuusid Eesti eri paigus. Laiaulatuslikud välitööd kodumaal toimusid Juuru kihelkonnas: tugineti kõigile vastavast kihelkonnast ERA kohapärimuse andmebaasi sisestatud arhiivitekstidele, enne välitöid süstematiseeriti olemasolevad arhiivitekstid ning välitöödel seostati maastikupärimus tänase loodusega GPS-koordinaatide abil. Sellise tegevusega jäädvustatakse paigapärimus nii helis, pildis, filmis kui ka kaardikihil. Aastasse langes ka ERA kaua valminud andmebaasi kasutuselevõtmine ning võimalikult paljude arhiiviprotsessidega seondamine. Koostöös Eesti Kultuuriloolise Arhiivi ja Soome Instituudiga toimus soome-aineliste mälestuste kogumise võistlus, mis tõi kogudesse hulga värvikaid meenutusi ja pärimust.

Etnomusikoloogia osakonna sotsioloogilise kallakuga teadusteemal muusika ja identiteedi suhetest küsitleti aasta jooksul kokku 1325 Eestiga eri moel seotud inimest vanuses 15–93. Tulemused näitavad, et kõige kõrgemalt austavad etnilisi traditsioone ja muusikat väliseestlased; kõige tugevamat sidet eurooplastega tunnevad eestieestlased (aga Eesti venekeelne vähemus on tihedalt nende kannul!). Teema on väga aktuaalne ja perspektiivikas avatud identiteedi uurimisel.

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi teadusteema olulisemaiks väljundeiks olid mitmesugused konverentsid, mille tulemused alles küpsevad artikliteks ja uurimusteks. Vanema raamatuloo alal tõi eesti ja saksa uurijaid kokku Vello Paatsi ja Kristi Metste korraldatud konverents „Eesti- ja võõrkeelne trükis Baltimail“, Piret Noorhani korraldatud BaltHerNeti konverents kergitas taas esile Balti diasporaa uurimise ja arhiivide säilimise problemaatika. Aasta suursündmuseks oli kahtlemata interdistsiplinaarse Uku Masingu 100. sünnipäevakonverentsi korraldamine septembris koostöös Tartu Ülikooliga, mille tulemusel on valmimas mahukas artiklikogumik. Eesti Kirjandusmuuseumi poolt koordineeris konverentsi korraldamist Külliki Kuusk. Tiina Saluvere osaks oli koos teatriteadlastega Kaarel Irdi 100. sünniaastapäeva märkiva konverentsi ja vastava näituse korraldamine. Koostöös Tallinna Ülikooliga korraldas L. Kurvet-Käosaar mais 2009 omaelulookonverentsi „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos“. EKLA sihtfinantseeritava teema põhisuunad võiks kokku võtta järgmiselt: 1) eluloolisus ja mälestused; 2) eesti eksiilkirjandus; 3) kirjandusajalugu ja digitaalne keskkond (võrguprojektid „SERVITI“ ja „Kreutzwaldi sajand“) ning 4) eesti nõukogude kirjandus. Kultuuriteooria töörühma olulisemaks saavutuseks oli nende teadurite osalemisel ilmunud mahukas koguteos „20. sajandi mõttevoolud“. Eesti Kultuuriloolise Arhiivi olulisemad laekumised olid Dagmar Normeti, Eduard Laugaste, Astrid Reinla ja Boris Kaburi, Paul Kuusbergi, Jaan Kaplinski ja Erast Parmasto annetused ning Rein Marandi arhiiv.

Kokkuvõttes kõigi osakondade ja teadusteemade saavutuste juures võib näha senisest suuremat integreerumist rahvusvahelistesse võrgustikesse ja koostööd välismaiste teadusasutustega. Näidetena olgu eelnenule lisaks siinkohal toodud osalemine Euroopa Teadusfondi projektitaotluses „First Person Writings in European Context“ ja Euroopa Autobiograafiauuringute Assotsiatsiooni (IABA) töös. Tihe rahvusvaheline koostöö jätkub ka Helsingi ja Turu ülikooli ning Soome Kirjanduse Seltsiga. R. Hinrikus jätkab elulugude uurimise alal koostööd Põhjamaade Ministrite Nõukoguga (projekt „Education Through Oral History Fieldwork. Understanding Social Through Individual“, programm „Nordplus Neighbour“) ning Marin Laak digitaalse mälu uurimise alal rahvusvaheline koostöö võrgustikus Interdistsiplinary Net Oxfordis.

Majanduslangusele vaatamata õnnestus 2009. aasta Eesti Kirjandusmuuseumil üle elada suhteliselt valutult, ehkki erinevates osakondades andsid kärped end tunda. Raskemate otsuste tegemisel oli meeldivaks kogemuseks, et Eesti Kirjandusmuuseumi kirju ja muidu harali kiskuv kollektiiv toimis ühtse ja suhteliselt üksmeelse kehandina. Probleeme aga jätkub edaspidisekski. Näiteks annab pidevalt tunda kogude alarahastatus

ehk siis stabiilse püsirahastuse puudumine. See, nagu ka saientomeetria ja teadusbürokraatia kasvav „linnukeste“ kultus, on osa laiemast humanitaarteadusi ahistavast tendentsist. Humanitaaria – kunstide ja rahvusteaduste – rolliks on tuletada meelde inimesena olemise voorusi ja kohustusi, ja üha mõõdetavamaks muutuvas maailmas tähtsustub see roll üha, olgu või väiksema hulga inimeste jaoks. Kirjutasin hiljuti välja ühe tsitaadi eesti kirjanduse järjekindlaima sürrealisti Ilmar Laabani pärandist: „Kõik haaratakse arvutuste võrku. Meie peame haarama teadusmaailma enne loomingulise kunsti võrku kui tema haarab meid.“

Ja isegi siis, kui see tegevus tundub lootusetu, peab see jätkuma, nagu jätkas doktor Rieux Albert Camus’ romaanis „Katk“ võitlust rottide ja katku vastu.

ARHIIVRAAMATUKOGU

Merike Kiipus

2009. aastal oli arhiivraamatukogu (AR) koosseis järgmine: juhataja Merike Kiipus, pearaamatukoguhoidja Ave Pill, vanemraamatukoguhoidjad Dea Kruuse, Kristin Liba, Helle Maaslieb, Imbi Pelkonen, Heino Räim (koormusega 0,5 kuni 31. jaanuarini), Olga Sudajeva (kuni maikuu alguseni), Hanna Väli, toimetaja Ülvi Kalpus, restauraatorid Sigrid Vooremäe, Elgi Marga (0,5), Tiiu Lepasepp ning köitja Jaanus Tordik. Ajutise tööjõuna asusid tööle Mariliis Õunapuu (koormusega 0,5 alates juunist), Kerli Puna (koormusega 0,25 alates septembrist) ja Siiri Reinola (koormusega 0,25 alates septembrist).

Arhiivraamatukogu finantseeriti Haridus- ja Teadusministeeriumi humanitaar- ja loodusteaduslike kogude rahvuskollektsioonide eelarvest, riiklikest programmidest „Eesti keel ja kultuurimälu“ (projekt „Vanem eestikeelne ajakirjandus kui rahvusliku kultuurimälu kandja digitaalajastul“) ja rahvuskaaslaste programmist (projekt „Baltica/estica trükimaterjalide arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine“). Arhiivraamatukogu tegevust toetati kirjandusmuuseumi infrastruktuuri vahenditest ning baasfinantseerimise kaudu.

2009. aasta oli arhiivraamatukogule juubeliaasta. 14. aprillil täitus 100 aastat raamatukogu sünnist. Aasta esimestel kuudel osaleti ERMi juubelikomisjoni töös ja ühisnäituste ettevalmistamisel. Jätkati väljaannete koostamist. Juubelikogumikku „Varamu lummuses“ esitleti 13. aprillil ERMi juubelil ERMi näitusemajas ja 15. aprillil Eesti Kirjandusmuuseumis ARi ja EKLA ühist sünnipäeva tähistaval seminaril. Koostöös EKLAga avati ühine juubelinäitus. Ühiselt korraldati ka lahtiste uste päev, kus kõik huvilised said tutvuda arhiivraamatukogu fondide ja uuendatud püsiekspositsiooniga.

2009. aastal alustati ettevalmistusi EL struktuuritoetuste saamiseks. Juuni lõpus esitati Riigi Infosüsteemide Arenduskeskusele eeltaotlus „Eesti

trükise Punase Raamatu ja eesti kultuuri käsikirjaliste alliktekstide säilivuse ja kättesaadavuse tagamine“ majanduskeskkonna rakenduskava prioriteetse suuna „Infoühiskonna edendamine“ toetuse saamiseks. Oktoobri algul selgus, et eeltaotlus rahuldati, ning seejärel alustati ettevalmistusi riigihangete korraldamiseks ja täistaotluse koostamiseks. Aasta viimastel kuudel peeti koostöös EKLA ja ERAga mitmeid töökoosolekuid failirepositooriumi loomise asjus. Peeti nõu ka Rahvusarhiivi ja Tartu Ülikooli Raamatukogu IT-spetsialistidega.

Igapäevatööna jätkati vanema eestikeelse raamatufondi, perioodikakogu, maakaartide kollektsiooni, väliseesti, *baltica* ja väiketrükiste fondi uuringuid. Saadud tulemusi kasutati trükiste kirjeldamisel, vanema eestikeelse ajakirjanduse tagatis- ja kasutusfondi loomisel, põhifondi järelkomp-

Arhiivraamatukogu ja Eesti Kultuuriloolist Arhiivi õnnitlevad Eesti Rahva Muuseumi esindajad. Vasakult: Kristjan Raba, Krista Aru, Merike Kiipus, Vilve Asmer. Alar Madissoni foto.

Imbi Pelkonen tähistab sünnipäeva. Alar Madissoni foto.

lekteerimisel ning restaureerimisel/konserveerimisel. Vastavalt võimalustele töötati ka reservfondi trükistega. Arhiivraamatukogule vajalikud eksemplarid eraldati põhifondi ning mittevajalikud eksemplarid Eesti Hoiuraamatukogule, Eesti Rahvusraamatukogule ja TLÜ Akadeemilisele Raamatukogule. Uurimistöid viisid läbi A. Pill, Ü. Kalpus, I. Pelkonen, H. Räim ja O. Sudajeva.

Jätkati eesti rahvusbibliograafia (1918–1944) koostamist. Elektronkataloogis ESTER kataloogitud raamatute bibliokirjed (1428 kirjet) edastati Eesti Rahvusraamatukogule valikute tegemiseks nende laadimiseks Eesti Rahvusbibliograafia Andmebaasi (ERB – http://erb.nlib.ee/). Nimetatud perioodi arhiivraamatukogu leidumusest lisati Tartu andmebaasi 2708 eksemplarikirjet.

Merike Kiipus esitleb arhiivraamatukogu juubelikogumikku. Alar Madissoni foto.

Jaanuari algul ilmus „Kalendrite kalender 2009/2010“ („Arhiivraamatukogu varamu“ nr 7), mis koostati raamatukogu töötajate ühistööna 19. sajandi kalendrikirjanduse põhjal. Kalendris on kasutatud Tartu-teemalisi originaalillustratsioone ning mitmesugust muud kalendrikirjanduse-alast teavet.

Veebruaris ilmus ajakirja „Raamatukogu“ 1. number, mis oli pühendatud arhiivraamatukogule. Ajakirjas avaldati 5 ARi kogudega seotud publikatsiooni, neist 4 ARi töötajatelt.

Aprillis sai valmis ARi kaunilt kujundatud juubelikogumik „Varamu lummuses. Eesti Rahvuslik Arhiivraamatukogu 100“. Raamat sisaldab artikleid, mälestusi, intervjuusid, ARi kogude ülevaateid, kroonikat ja bibliograafiat. Juubelikogumik võtab kokku ARi 100 aasta tegevuse ning sisaldab artikleid muuhulgas 9-lt ARi töötajalt.

M. Kiipus võttis osa Haridus- ja Teadusministeeriumi riikliku programmi „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud“ ekspertnõukogu, Fr. Puksoo auhindamiskomisjoni, ERÜ kogude toimkonna, MTÜ Baltic Heritage Network ning ELNET Konsortsiumi digiteerimise ja mikrofilmimise töörühma tegevusest. H. Maaslieb osales ELNET Konsortsiumi tehnilises ja digiteerimise ja mikrofilmimise töörühmas, O. Sudajeva ELNET

Konsotsiumi liigitamise- ja märksõnastamise ning kataloogimise ja normandmete töörühmas ning Tartu raamatukogude kataloogimistoimkonnas, A. Pill ELNET Konsortsiumi perioodika ja teenuste töörühmas ning ERÜ vanaraamatu toimkonna töös, K. Liba ERÜ kogude toimkonnas, H. Laas ELNET Konsortsiumi analüütika töörühmas ja ERÜ Tartu toimkonna töös, Ü. Kalpus ERÜ vanaraamatu toimkonna töös, I. Pelkonen ÕESi ja Baltisaksa Kultuuriseltsi tegevuses, S. Vooremäe Tartu Restauraatorite Klubis.

NÄITUSED

15. aprillil avati Eesti Kirjandusmuuseumis näitus „ERMist võrsunud. AR 100 EKLA 80“ . ARi osa valmistasid ette I. Pelkonen, A. Pill, M. Kiipus.

Arhiivraamatukogu juubeliks uuendati ka raamatukogu püsinäitus (K. Liba, H. Maaslieb, O. Sudajeva).

Aprillis avati koridorinäitus „25 kaunimat raamatut“ (K. Liba, I. Pelkonen).

29. oktoobril avati muuseumi saalis näitus „Eesti ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“ (I. Pelkonen).

Põhinäituste vahel eksponeeriti raamatukokku saabunud võõrkeelset kirjandust (K. Liba, I. Pelkonen).

23. märtsil avati Põltsamaa Muuseumis usuteemaline ajakirjandusnäitus, kuhu annetati trükiseid ka arhiivraamatukogu fondist.

Seoses Eesti Rahva Muuseumi 100 a. juubeliga osaleti suurnäituse „ERM 100“ ettevalmistustöös ja kataloogi koostamisel (I. Pelkonen, M. Kiipus). Näitus avati ERMi näitusemajas 13. aprillil.

1.–20. maini oli avatud küla- ja kihelkonnaajaloo raamatute näitus Koeru kultuurimajas. A. Pill tegi valiku arhiivraamatukogu trükistest ning kokku eksponeeriti ARist 104 raamatut.

2. mail avati TÜ Ajaloomuuseumis näitus „E. Laugaste 100“, kuhu deponeeriti samuti ARi trükiseid.

31. juulist kuni 11. septembrini korraldati Ungaris Kiskörösis S. Petöfi 160. surma-aastapäeva puhul näitus „Eesti ja ungari kirjandussuhted. Jannsenist Niiduni: 130 aastat eestikeelseid Sandor Petöfi tõlkeid“. Näitus rändas edasi teistesse Ungari linnadesse ja jäi Ungarisse. Näitusel kasutati skaneeringuid ARi trükistest.

Arhiivraamatukogu fondid täienesid peamiselt sundeksemplaride baasil.

Trükiseid hangiti juurde ka järelkomplekteerimise teel. Kokku võeti arvele 22875 eksemplari (sundeksemplarid, annetused, vahetus, ostud, muu).

Eesti trükiste komplekteerimisega tegelesid A. Pill ja K. Liba, kes pidasid kirjavahetust trükikodade, kirjastuste ja toimetustega ning külastasid raamatukauplusi, antikvariaate jne. Koostati ka mitmeid desideraatide nimestikke, mis tehti kättesaadavaks veebis.

Baltica trükiste komplekteerimisega tegeles I. Pelkonen. Järelkomplekteerijad võtsid osa Tartu Ülikooli raamatukaupluse ja Mr. Kolki raamatukaupluse oksjonitest.

Rohkesti võeti vastu ka annetusi. Täname kõiki üksikannetajaid, asutusi ja organisatsioone, kes on saatnud meile trükiseid.

Üksikannetajad: Virve Adamson, Leo Allas, Krista Aru, Michael Gallmeister, Valter Haamer, Ilse Hamburg, Cornelius Hasselblatt, Mall Hiiemäe, Triinu Hinn, Maarja Hollo, Johnny B. Isotamm, Kalev Jaik, Peeter Järvelaid, Villu Jürjo, Helmuth Kalmann, Aldo Kals, Ülo Keel, Konrad Kikas, Ott Kilusk, Pille Kippar, Pait Kongo, Erki Korp, Sigrid Kristenprun, Janika Kronberg, Vaike Külvet, Marin Laak, Helje Laas, Viivi Lani, Ly Lehtmets, Mart Lepp, Madis Linnamägi, Alar Läänelaid, Helle Maaslieb, Veronika Mahtina, Jaan Malin, Heino Mardiste, Kristi Metste, Katri Mõtuste, Enda Naaber, Tõnis Nõmmik, Mart Orav, Vello Paatsi, Imbi Pelkonen, Ülo Pikkov, Vlad Pohilă, Kerli Puna, Leili Punga, Fred Puss, Margus Põldsepp, Raimo Raag, Heiki Raudla, Aho Rebas, Meeta Reimann, Juta Rundu, Heino Räim, Vello Salo, Rein Saukas, David J. Shaw, Egert-Tiit Särel, Uno Säästla, Jüri Talvet, Linda Tammur, E. Tõruvere, Eve Vahtra.

Suuremal hulgal saadi trükiseid Debora Vaarandi pärandist pr. Pilleri kaudu (13 kastitäit pühendustega raamatuid). Linda Tammuri soovil valiti Harald Tammurile kuulunud vaimulikku kirjandust. Trükiseid saadi ka Paul Kuusbergi, Ilmar Loorandi, Rein Marandi, Eerik Tederi pärandist.

Trükiseid annetanud asutused ja organisatsioonid: Adelaide'i Eesti Selts, Avinurme Koduloomuuseum, Baltic Defence College Library, Edmontoni Eesti Selts, Eesti Arhiiv Austraalias, Eesti Hoiuraamatukogu, Eesti Instituut, Eesti Keskarhiiv Kanadas, EMÜ metsandus- ja maaehitusinstituut, Eesti Muusika Infokeskus, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Skautide Ühing, Eesti Spordimuuseum, EKA keraamika osakond, EKLA, ERA, Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum, INNOVE, Jõhvi Vallavalitsus, Kareda vald, Krisostomus, KVÜÕA raamatukogu, kirjastus Lapwing, Maidla Lastekodu, MTÜ Nee-

ruti Selts, Pärnu-Jaagupi Raamatukogu, Regio, seitsmenda Kalju Lepiku luulevõistluse korraldustoimkond, Sotsiaalministeerium, Tallinna Keskraamatukogu, Tallinna Linnaarhiiv, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Linnaraamatukogu, Tartu Ülikooli Raamatukogu, Tuglase Selts, Valga Keskraamatukogu, Vancouveri Eesti Selts, Valga Keskraamatukogu, Virumaa Muuseumid, Virumaa Noorteorkestri Selts.

Eriti täname Kalju Tammaru Eesti Hoiuraamatukogust, kes on tõhusalt aidanud ARi fonde täiendada.

Suurimaks vahetuspartneriks oli Soome Teaduskirjanduse Vahetuskeskus.

ANDMEBAASID

Elektronkataloog ESTER (http://tartu.ester.ee/)

Elektronkataloogis ESTER inventeeriti 22875 eksemplari. Raamatufondi juurdekasv: 10905 raamatut, 2456 jätkväljaannet, 207 nooti. Kaardikogu juurdekasv: 221 maakaarti (inventeerija K. Liba).

Perioodikafondi juurdekasv: 2340 aastakäiku, neist eestikeelseid 1932 ja võõrkeelseid 408 aastakäiku (inventeerija A. Pill).

Pisitrükiste juurdekasv: 6746 pisitrükist (inventeerija H. Väli).

Eestikeelseid raamatuid kohaviidastasid ja töötlesid H. Maaslieb ja M. Õunapuu. Eestis ilmunud võõrkeelseid raamatuid töötles O. Sudajeva ning väljaspool Eestit ilmunud võõrkeelseid raamatuid I. Pelkonen. Kokku töödeldi 12000 eesti- ja võõrkeelset raamatut. Eesti- ja võõrkeelseid raamatuid kataloogisid S. Reinola, D. Kruuse, K. Puna ja O. Sudajeva (3400 bibliokirjet). Jätkati kaartkataloogide retrokonverteerimist (A. Pill, M. Õunapuu, O. Sudajeva, H. Maaslieb, K. Liba). Kokku sisestati *ca* 8300 retrokirjet. Jätkus Tartu andmebaasi eesti raamatu 1918–1944 bibliokirjete redigeerimine ning eksemplarikirjete lisamine (Ü. Kalpus). Andmebaasi kanti 2708 eksemplari ning parandusi ja täiendusi tehti 2461 bibliokirjes. Kõik parandused ja täiendused edastati Rahvusraamatukogule.

Elektronkataloogi sisestati kokku 30161 eksemplari. Seisuga 31.12.2009 on kogude suuruseks 915 649 arvestusühikut, millest on kantud elektronkataloogi 499 380 ühikut ehk 54,5% raamatukogu säilikutest.

Eesti vanema raamatu digitaalne andmebaas (http://www2.kirmus.ee/grafo/)

Jätkati vanema kalendrikirjanduse lisamist digitaalkeskkonda GRAFO. Kõik kalendrite pildifailid lingiti elektronkataloogi ESTER. 2009. a. kasutati GRAFOt ligi 12000 korda, pdf-faile laaditi alla 28000 korral. Alates 2008. a. on kõige menukamaks trükiseks olnud „Manuductio ad Linguam Oesthonicam...“, 1660 (1279 korda), järgnevad „Eesti asundused ja asupaigad Wenemaal“, 1918 (1206 korda), „Reinowadder Rebbane“, 1850 (877 korda).

Memoriaalkogude elektronkataloog (http://www2.kirmus.ee/memoriaal/)

Andmebaasi edasi ei arendatud ning olemasolev andmestik on jäänud 2008. a. tasemele (33467 kirjet). Elektronkataloogis ESTER olevad personaalkogude loendid on lingitud ka memoriaalkogude elektronkataloogi, kus on võimalik neid kogude kaupa lehitseda.

KORRALDAMINE

2009. aastal viidi lõpule uuema *baltica* fondi kolimistööd IV korruse uude fondihoidlasse. Jätkati vanema ja uuema perioodikafondi ajalehtede ja ajakirjade aastakäikude mapistamist, kogumite moodustamist ning kirjeldamist (A. Pill). Jätkati ka uuema väiketrükise kogumite moodustamist, mapistamist ja kirjeldamist (H. Väli). Jätkuvalt süstematiseeriti ja kirjeldati vanemat väiketrükiste kogu (S. Reinola, K. Puna). Osaliselt korrastati ka uuemat ja vanemat kaardikogu (K. Liba, H. Maaslieb, O. Sudajeva).

Reservfondi leidumust võrreldi põhifondiga. Reservkogust saadi lisa vanemale raamatufondile, perioodikale ja *baltica*'le. Mittevajalikke trükiseid eraldati Eesti Hoiuraamatukogule, Eesti Rahvusraamatukogule, Tallinna Ülikooli Akadeemilisele Raamatukogule jt raamatukogudele. Reservfondi uurimistöödega olid seotud A. Pill ja I. Pelkonen.

9. juunil toodi Eesti Ajalooarhiivi Vahearhiivist tagasi sinna ajutiselt deponeeritud honorarieksemplaride kogu ja raamatukroonikad. Ajakirjade honorarieksemplarid paigutati uue maja II korruse fondihoidlasse ja ajalehtede eksemplarid fondihoidla vahekoridori. Kahjuks on kogu ruumipuudusel raskesti kasutatav.

27. augustil saadeti Eesti Hoiuraamatukogule üleliigsed raamatukroonikate pakid ja *baltica* / *estica* ülejäägid (*ca* 70 kasti).

Septembrist detsembrini (60 tundi) viibisid ARis praktikal TÜ magistrandid Anete Kruusimägi ja Allan Männi, keda juhendas M. Kiipus. Praktikantidel võimaldati valida meelepäraseid töölõike. A. Kruusimägi korrastas K. Irdi eestikeelsete raamatute kogu ning võrdles selle leidumust ARi põhifondiga. Vajalikud eksemplarid valiti dublettideks ning mittevajalikud eraldati Eesti Hoiuraamatukogule. K. Irdile kuulunud trükised registreeriti Exceli tabelis.

A. Männi valis korrastamiseks reservfondi laululehtede kollektsiooni. Ta eraldas laululehed juba põhifondis olemasolevate liikide järgi. Kuna annetustena on raamatukokku saabunud hulgaliselt laululehti, siis on üsna tõenäoline, et osa neist ei kajastu ARi põhifondis. Kuna reservfondis olevad laululehed on nüüd sorteeritud, saab neid tulevikus võrrelda põhifondiga ning lisada vastavatesse mappidesse ning seejärel kirjeldada ka ESTERis.

Mõlemad praktikandid täitsid oma tööülesandeid korrektselt.

SÄILITAMINE

Uute hoidlate säilitusrežiimi on juba mitmeid aastaid võimalik reguleerida automaatselt.

Kõikide arhiiveksemplaride hoidlate klimaatilisi tingimusi jälgiti ja mõõdeti iga päev, teistes hoidlates üks kord nädalas. Mõõtmistulemused kanti igal nädalal ka Exceli tabelitesse (S. Vooremäe).

Vanema raamatufondi arhiiveksemplaride ja perioodikafondi aastakäikude ümbristamiseks valmistati arhiivipüsivast kartongist 700 individuaalmõõtmetes mappi (S. Vooremäe, J. Tordik). Uuemaid ajalehti, ajakirju ja raamatute dublette köideti kohapeal kokku 208 nimetust (J. Tordik). Arhiivipüsivaid mappe telliti ka osaühingult FILE-EST. Köite- ja restaureerimistöödeks vajalikke materjale osteti Suurbritanniast, Saksamaalt ning osaühingult GTK Partner. Uuemaid ajalehti köideti Mare Fucksi köitekojas ning sealt telliti ka erimõõdulisi mappe.

Tagatis- ja kasutusfondi loomisel tehti säilitusalast koostööd Eesti Rahvusraamatukoguga, Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukoguga, Tartu Ülikooli Raamatukoguga ja Eesti Ajalooarhiiviga.

RESTAUREERIMINE

Jätkati vanema ajakirjanduse, raamatute, jätkväljaannete ning maakaartide restaureerimist/konserveerimist (T. Lepasepp, S. Vooremäe). Restau-

reeriti 14321 raamatulehte, restaureeriti/konserveeriti 50 arhiivfondi raamatuköidet, 60 aastakäiku ajalehti ja 40 üksiknumbrit. Parandati 139 maakaarti, 559 raamatukaant, korrastati ja õmmeldi 243 raamatuplokki, 159 köitel eemaldati roostes klambrid. Valmistati marmorpaberit. Juhendati mitmeid restaureerimishuvilisi.

Lisaks paberköidetele restaureeriti ka poolnahk- ja nahkköiteid. Mainimist väärivad seaduseraamatud („Livlandima Säduse Ramat“, 1850), albumid („Jõulu-Album“, 1909, „Pühade-Album“, 1910), kokaraamatud („Uus Kögi- ja Kokka Ramat“, 1825), lauluraamatud („Laulo Ramat“, „Tarto-makele Laulo-Ramat“, 1853), lasteraamatud („Tedi: lõbus karulugu“, 1930?) jne.

Jätkati hävimisohus 19. sajandi ja 20. sajandi alguse ajakirjanduse ettevalmistamist mikrofilmimiseks (eelnev puhastamine, restaureerimine). Mikrofilmimiseks restaureeriti: Aiatööleht (1917–1918), Käsitööleht (1906–1927), Meie Elu (1907–1918), Oma Maa (1884–1891), Põllumees (1895–1912), Põllutööleht (1917–1918), Tallinna Kaja (1914–1915), Ühistegevusleht (1906–1918).

ARi trükiste restaureerimistöödel olid headeks abilisteks ka Tartu Kõrgema Kunstikooli tudengid Silli Peedoski juhendamisel.

TAGATISFOND

Koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga ja Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukoguga jätkati vanema eestikeelse ajakirjanduse tagatisfondi loomist (A. Pill, E. Marga).

Vanemast perioodikast valmistati ette (täieliku aastakäigu komplekteerimine, üksiknumbrite leht-leheline kontroll) ja mikrofilmiti vastavalt ISO standarditele: Aiatööleht (1917–1918), Eestlane (1906), Kiir (1912–1913), Käsitööleht (1906–1927), Külvaja (1915–1916), Meie Elu (1907–1918), Narva Elu (1914–1915), Narva Kiir (1913), Narva Teataja (1923), Oma Maa (1884–1891), Põllumees (1895–1912), Põllutööleht (1917–1918), Säde (1927–1929), Tallinna Kaja (1914–1915), Viljandi Teataja (1909–1913), Ühistegevusleht (1906–1918), Üliõpilaste Leht (1914–1917), Vändra Kaja (1913/1914), Vändra Uudised 1936–1937). Valmis 34 negatiivfilmi, mis ilmutati Eesti Ajalooarhiivis. Et mikrofilmitavate ajalehtede aastakäigud oleksid võimalikult täielikud, deponeeriti üksiknumbreid ka teistelt raamatukogudelt (RR, TLÜAR, TÜR, Rahvusarhiiv).

DIGITEERIMINE

Rariteetsete ning hävimisohus olevate ajalehtede (19. ja 20 saj.) mikrofilmid (KMis filmitud nimetused) edastati skaneerimiseks Eesti Ajalooarhiivi. Varasematel aastatel Eesti Ajalooarhiivis skaneeritud pildifailid (tif-failid) arhiveeriti välistele kõvaketastele ja DVDdele. Töödeldud failid edastati FTP protokolli kaudu ELNET Konsortsiumi serverisse. 84 mikrofilmirulli skaneeritud pildifailid administreeriti, indekseeriti ning tehti kättesaadavaks andmebaasi DEA (http://dea.nlib.ee) lugejamoodulis. Kõigile lugejatele on nüüd vaadeldavad: Alutaguse Elu 1930–1933, Alutaguse Teataja 1929–1934, Järva Teataja 1926–1944, Oma Maa 1922–1940, Põhja Eesti 1929–1940, Pärnu Päevaleht 1926–1940, Pärnumaa 1926–1935, Saaremaa Teataja 1929–1935, Türi Uudisleht 1932–1935, Õpetajate Leht 1930–1940. Ajalehtede indekseerimisega tegelesid A. Onoper, Ü. Tamm ja H. Laas.

Jätkati kalendrite digiteerimist ja lugejatele kättesaadavaks tegemist GRAFO (http://www2.kirmus.ee/grafo/) keskkonnas (K. Liba, H. Maaslieb, O. Sudajeva). GRAFOsse konverteeritud 200 tükise pildifailid lingiti elektronkataloogi ESTER. Alustati vanema kalendrikirjanduse arhiivifailide (tif-failid) edastamist Eesti Rahvusraamatukogu hallatavasse digitaalarhiivi DIGAR.

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kultuuriloolise veebi „Kreutzwaldi sajand. Kalevipoeg“ (http://kreutzwald.kirmus.ee/) jaoks võrreldi arhiivraamatukogu põhikogu arhiiveksemplare dublettide kogu eksemplaridega. Eesti kirjanduse algupärandite parimatest eksemplaridest tehti digiteerimiseelne valik (A. Pill).

Tehti ettevalmistusi EL Struktuurifondide poolt rahastatavaks projektiks „Eesti trükise Punase Raamatu ja eesti kultuuri käsikirjaliste alliktekstide säilivuse ja kättesaadavuse tagamine“. Projekti raames on lähiaastatel kavas digiteerida *ca* 100 000 lk Punase Raamatu ja vanaraamatu kollektsiooni (1535–1917) kuuluvatest trükistest.

ELNET Konsortsiumi digiteerimise töörühmas osalesid H. Maaslieb ja M. Kiipus. Töörühmas töötati välja vanaraamatu digiteerimisjuhend ning moodustati töögrupp Eesti trükise Punase Raamatu II (1851–1917) valikute tegemiseks.

FONDIDE KASUTAMINE

Aruandeaastal registreeriti 305 uut lugejat ning raamatukogul on seega 1560 lugejat. Raamatukogu külastati *ca* 3800 korral, sooritati *ca* 19000 laenutust, vastati *ca* 300 elektroonilisele päringule, konsultatsioone anti ka telefoni teel. Kohapeal jagati teavet *ca* 1500 korral. Korraldati 29 õppeekskursiooni 458 osavõtjale. Arhiivraamatukogus käis uurimistööd tegemas 13 uurijat välismaa teadusasutustest: Läti Ülikoolist, Ljubljana Ülikoolist, Kenti Ülikoolist, Wroclawi Ülikoolist, Helsingi Ülikoolist, Erfurti Ülikoolist jm. Aasta jooksul kasutati andmebaase 606560 korral.

Arhiivraamatukogu trükiseid deponeeriti ajutiselt teistele muuseumidele ja raamatukogudele mikrofilmimiseks, skaneerimiseks ja näitustel eksponeerimiseks.

Arhiivraamatukogu eksemplaride põhjal anti välja kaks faksiimileväljaannet: „Maa kaardi-ramat kus sees 16 Maa Kaarti“ (1859), K. A. Hindrey „Ants oli väikene saunamees“ (1942).

KOOSTÖÖPARTNERID

ARi põhilisteks koostööpartneriteks on MTÜ Baltic Heritage Network, Eesti Arhiiv Austraalias, Eesti Arhiiv Ühendriikides, Endel Aruja nimeline arhiiv ja raamatukogu Torontos, Tuglase Selts, Soome Teaduskirjanduse Vahetuskeskus, Eesti Rahvusraamatukogu, Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu, Eesti Rahvusarhiiv, Tartu Ülikooli Raamatukogu, Tartu Kõrgem Kunstikool.

ARHIIVRAAMATUKOGU BIBLIOGRAAFIAOSAKOND

Arhiivraamatukogu bibliograafiaosakonnas töötasid vanembibliograafid Helje Laas, Annemaria Onoper ja bibliograaf Ülle Tamm. Vabatahtlikuna jätkas abistamist Jaan Isotamm.

BIBLIOGRAAFIATÖÖ

Osakonna põhitööks on eesti ajakirjanduse analüütilise retrospektiivse üldise bibliograafia koostamine. Jätkati 1935–1937. a. Postimehe bibliografeerimist.

Seoses arhiivraamatukogu juubeliga koostati ARi 100 a. bibliograafia ja kroonika, mis avaldati raamatukogu juubelikogumikus „Varamu lummuses. Eesti rahvuslik arhiivraamatukogu 100“. Kirjandusmuuseumi aastaraamatusse koostati kirjandusmuuseumi väljaannete bibliograafia (M. Kiipus, A. Onoper).

ANDMEBAASID

BIBIS

Jätkus Postimehe (1935, 1936, 1937), Sädemete (1935, 1936, 1937) aastakäikude bibliografeerimine eesti ajakirjanduse artiklite analüütilises andmebaasis BIBIS (http://www2.kirmus.ee/biblioserver/). Koostati, annoteeriti, liigitati ja märksõnastati 7434 bibliokirjet. Andmebaasis on kirjeldatud 89434 kirjutist (artiklid, arvustused, jutustused, reisikirjad, sõnumid, vested, ülevaated jms).

Arendati andmebaasi loendeid ja registreid. Jooksvalt korrastati kohanime- ja isikuregistreid. Andmebaasi juurde kuuluvat UDK alambaasi täiendati ja parandati 100 uue kirjega. Asutuste ja organisatsioonide alambaasis tehti täiendusi ja lisandusi 90 kirje ulatuses.

Kuna andmebaasi sisestatud Postimehe ja Sädemete kirjed on lingitud andmebaasi DEA (http://dea.nlib.ee), saab kõiki bibliografeeritud artikleid lugeda algallikatest.

ISIK

Eesti pseudonüümide andmebaasi ISIK (http://www2.kirmus.ee/biblioserver/isik/) täiendati biograafiliste andmetega (isik, tema pseudonüümid, daatumid, tegevusala, lühibiograafia). Andmebaasi lisati 300 uut kirjet. Andmebaasis on kirjeldatud üle 7000 isiku pseudonüümid.

Jätkati pseudonüümide avamist ja andmebaasi lisamist bibliograafiate, ajakirjade, teatmeteoste põhjal (A. Onoper).

ISE

2009. a. liitus arhiivraamatukogu ELNET Konsortsiumi poolt koostatava eesti ajakirjanduse artiklite andmebaasiga ISE (http://ise.elnet.ee/). Uues keskkonnas alustati Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamatu „Paar sammukest“ ja muuseumi artiklikogumike bibliografeerimist. Kõik bibliokirjed koostati vastavalt MARC juhenditele, märksõnastati Eesti üldise märksõnastiku alusel ning määrati valdkondlikesse teemabaasidesse vastavalt ISE reeglistikule. Aktiivselt osaleti ka ELNET Konsortsiumi andmebaasi ISE analüütilises töörühmas (H. Laas).

TEATMEFONDI TÄIENDAMINE JA KASUTAMINE

Jätkati Jaan Toomla kartoteegi läbivaatamist ja korrastamist (J. Isotamm).

Kuna bibliograafilised andmebaasid on leitavad ka Google'i otsingu kaudu, kasutatakse üha enam andmebaase ning kohapealsete kartoteekide kasutus väheneb. Aasta jooksul külastati andmebaase 606560 korral. Päringuid esitati üle maailma, kõige enam sooritati otsingud isikunimede järgi.

Bibliograafiaosakonda külastas 280 uurijat. Ligi 125 korral vastati mitmesugustele e-kirja teel tulnud teabepäringutele. Aasta jooksul võeti vastu 27 õppeekskursiooni (451 inimest).

EESTI KULTUURILOOLINE ARHIIV

Vilve Asmer, Marin Laak

2009. aastal tehti Eesti Kultuuriloolises Arhiivis (EKLA) jätkuvalt nii teadus- kui arhiivitööd. Teadusteema „Kultuuriloo allikad ja kirjanduse kontekstuaalsus“ koosseisus töötas kokku 5,4 teaduskraadiga täitjat, neist täiskoormusega Marin Laak (teemajuht), Eve Annuk, Rutt Hinrikus ja Vello Paatsi. Töörühmaga liitus 2009. aasta jaanuarist 0,5 koormusega Leena Kurvet-Käosaar, ajutiselt Helsingi ülikooli tööle siirdunud Sirje Olesk jätkas oma osalust teema täitjana 0,2 koormusega. Samuti väikese osakoormusega tegi töörühmaga väga tõhusat koostööd Piret Noorhani, kelle põhitöö oli ja on jätkuvalt seotud Balti diasporaa arhiivide võrgustiku Baltic Heritage Network ja selle veebiportaali BaltHerNet (http://www.balther.net) arendamise ning eesti arhiivide korraldamisega Torontos. Eriülesannete täitmiseks olid töörühma 2009. aastal väikese koormusega kaasatud ka Anne Lange, Marju Lepajõe ja Krista Aru. Kultuuriloo allikate töörühma liikmetena töötasid Tartu Ülikooli doktorandid Külliki Kuusk, Maarja Hollo, Marju Mikkel ja Tiina Saluvere. Väitekirja nimel on töötanud F. R. Faehlmanni uurimisel toimetaja Kristi Metste. Juhendamiste kaudu on teemaga seotud doktorandid Pille-Riin Larm (juhendaja Marin Laak) ja Janika Kronberg (juhendaja Sirje Olesk). Kuna kultuuriloo allikate ja kirjandusuurimise töörühma tegevus on vahetult seotud EKLA kogudega, osalesid selle rakenduslike eesmärkide täitmises ka arhiivitöötajad.

Kultuuri- ja kirjandusteooria töörühma koosseisus töötasid 2009. a täiskoormusega vanemteadur Epp Annus ja teadur Jaak Tomberg. Osalise koormusega töötasid vanemteadurid Maie Kalda, Kaia Lehari, Virve Sarapik (teemajuht) ja Piret Viires, teadurid Mari Laaniste, Eva Näripea, Katrin Puik, Sven Vabar ja Mari Laanemets (kuni 02.03) ning assistent Neeme Lopp.

Arhiivitööga olid 2009. a tegevad EKLA juhataja Vilve Asmer ning arhivaaridest ja assistentidest täiskoormusega Leili Punga, Irma Pilt ja Mari

Õunapuu ning osakoormusega Keit Lipp, Elo Maandi, Johanna Ross ja Maarja Savan. Fotograafina töötas Alar Madisson, andmebaasi sisestustöid tegi Joel Ilja.

TEADUSTÖÖ

I. KULTUURILOO ALLIKATE JA KIRJANDUSUURIMISE TÖÖRÜHM

Eesti Kultuuriloolise Arhiiviga vahetult seotud sihtfinantseeritavas teadusteemas „Kultuuriloo allikad ja kirjanduse kontekstuaalsus" uuritakse eesti kirjandust ja kultuurilugu arhiiviallikate kaudu rõhuasetusega ajaloolisel sünni ja/või vastuvõtu kontekstil. Uurimisteema on jaotatud nelja alamoodulisse – biograafika, diasporaa, kirjandus ja digitaalne representatsioon. 2009. aasta moodulite kaudu esitatavad põhitulemused näitavad uurimustulemuste vastastikust rikastumist nimetatud alateemade ülese ühisosana – senise kaheaastase, alates 2008. aastast toimunud uurimistöö tulemusena on hakanud selginema mitmed uued intertemaatilised ja interdistsiplinaarsed küsimused.

Kõik nimetatud alamoodulid haakuvad mitme nurga alt teiste teadusasutuste kolleegide uurimisteemadega ning see on ka 2009. aastal võimaldanud viljakat ja rikastavat koostööd näiteks Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituudi ning Underi ja Tuglase Kirjanduskeskusega.

Teema täitmisel on peetud oluliseks arhiivimaterjalide avaldamist ja teaduskäibesse toomist koos ulatuslike tekstikriitiliste kommentaaridega. Sama oluliseks on peetud ka uurimistulemuste ja teadmiste populariseerimist loengutes, ettekannetes ja populaarteaduslike väljaannete saatesõnades. Aegamisi arendatavaks suunaks on ka arhiiviallikate kättesaadavaks tegemine elektrooniliselt teabekeskkonna „Kreutzwaldi sajand" kaudu, mis on omakorda uurimisbaasiks digitaalse kultuuripärandi representatsiooni uurimisel digitaalkultuuri laiemas kontekstis.

Eriti suurt rõhku pandi 2009. aastal rahvusvaheliste kontaktide loomisele ja koostöö arendamisele mõjukate assotsiatsioonide, võrgustike ja programmidega Euroopas. Näiteks osalesid M. Laak, L. Kurvet-Käosaar, R. Hinrikus ja M. Hollo Euroopa TF projektitaotluses „First Person Writings in European Context". Väga tulemuslik oli koostöö Põhjamaade kolleegidega biograafika uurimisel võrgustikes Nordplus Neighbour (R. Hinrikus, L. Kurvet-Käosaar) ja Nordic Network of Life Writing (E. Annuk). 2009. a. alustati Euroopa Autobiograafiauurijate Assotsiatsiooni (IABA) aastakonverentsi korraldamist, mis toimub 2011. a. Tallinnas (L. Kurvet-Käosaar).

Teadusprojektid ja konverentsid

Kultuuriloo allikate ja kirjanduse uurimise teadusteema täitmist toetasid 2009. aastal kolm Eesti Teadusfondi granti ja kolm Haridus- ja Teadusministeeriumi riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ (2009–2013) projekti. Kultuuriloo allikate töörühm korraldas 5 suuremat konverentsi ja 4 väiksemat teadusüritust, mille temaatika ulatus 19. sajandi varasemast perioodist kuni praeguse digitaalajastuni.

Lõppes V. Paatsi uurimisprojekt „Eesti- ja muukeelse trükise osa rahvusliku teadvuse äratamisel ja kujundamisel ning rahvuse konsolideerimisel: Kirjastamine, levitamine ja lugemine XIX sajandi algusest Eesti Vabariigi loomiseni“. Selle kokkuvõtteks korraldati 29.–30. oktoobril 2009 saksakeelne rahvusvaheline konverents „Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917 / Estnisch- und fremdsprachige Druckschriften in Est- und Livland 1801–1917“, mille tulemused publitseeriti e-raamatuna „Trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917 / Druckschriften in Est- und Livland“ (2010). Konverentsi korraldajad Vello Paatsi ja Kristi Metste esinesid ka ettekannetega.

M. Laagi grandis „Kultuuripärand digitaalajastul: transformatsiooni ja retseptsiooni probleeme“ viidi 2009. aastal läbi ulatuslikud kvaliteetuuringud eesti mäluasutuste töötajate hulgas ja alustati ettevalmistamist 2010. aasta aprillis toimuvaks rahvusvaheliseks interdistsiplinaarseks konverentsiks „Kultuuripärand digitaalajastul“.

Vello Paatsi ja Ülo Matjus konverentsil „Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“. Alar Madissoni foto.

L. Kurvet-Käosaare grandi „Omaeluloolisus Eesti kirjandusmaastiku osana“ täitmise tippsündmuseks oli konverentsi „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos“ korraldamine 27.–28. mail 2009 Tallinna Ülikoolis. Konverentsi ettekannete alusel alustati ajakirja Methis. Studia humaniora Estonica koostamist ilmumiseks 2010. aastal.

Suurima osalejate arvuga oli digitaalse kultuuripärandiga seotud rahvusvaheline konverents „Accessing the History of the Baltic Diaspora“ 7.–10. juulil 2009 kirjandusmuuseumis, peakorraldajaks P. Noorhani. Konverents tõi digitaalse kultuuripärandiga tegelejad kokku nii Eestist, Lätist, Leedust, Venemaalt, Soomest, Rootsist, Hollandist, Saksamaalt, Suurbritanniast kui ka Austraaliast, Kanadast ja USAst. Lisaks nimetatud suurele konverentsile korraldas P. Noorhani mitmeid arhiivitöö-alaseid väikesemaid rahvusvahelisi seminare mitmes välisriigis.

Koostöös Tartu Ülikooli ja Uku Masingu kolleegiumiga sai 23. septembril teoks Uku Masingu 100. sünniaastapäevale pühendatud konverents TÜ ajaloomuuseumis, mille õnnestumisele andis oma panuse K. Kuusk. Konverentsil peetud ettekannetest alustati artiklikogumiku koostamist, peatoimetajaks T. Saluvere. Käsitlemist leidis ka nõukogude aja kultuuri uurimine selle loomise ja vastuvõtu kontekstides. Keskseks konverentsiks oli Vanemuise teatri juhi Kaarel Irdi 100. sünniaastapäeva interdistsiplinaarne konverents „Kaarel Ird ja tema aeg“ Eesti Kirjandusmuuseumis 13. novembril 2009, peakorraldajaks T. Saluvere koostöös Tartu Ülikooli ja Teatriteadlaste Ühinguga. Konverentsi ettekannete teemal alustati ka Methise erinumbri koostamist. Traditsiooniliselt toimus ka 2009. a. järjekordne Nüpli kevadkool, seekord tööpealkirja all „Arhiiv ja narratiiv: vihjega eesti kirjandusloole“, korraldajateks EKLA kultuuriteooria töörühmast J. Tomberg ja kultuuriloo allikate töörühmast M. Laak. Rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel pidasid teematäitjad kokku 7 ettekannet.

Kultuuriloo allikate uurimist täiendas 2009. aastal R. Hinrikuse juhitav projekt „Eesti elulood kultuurimälu kandjana“, mis on suunatud eesti elulugude kogumisvõistluste korraldamisele, elulugude uurimisele ja väljaandmisele. Traditsiooniline eluloopäev toimus 3. aprillil.

M. Laagi projektis „Interaktiivne teabekeskkond „Kreutzwaldi sajand. Eesti kultuurilooline veeb““ jätkati ja jätkatakse EKLA allikatel põhineva veebikeskkonna arendamist. Arhiivimaterjalide tekstikriitiliste publikatsioonide ettevalmistamiseks avati samast programmist projekt „Kirjandus- ja kultuuriloolised allikapublikatsioonid Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kogudest“, mille vastutajaks on E. Annuk.

Eluloopäev. Volita Paklar, Hutt Hinrikus, Anna Pahhurina. Alar Madissoni foto.

Publitseerimine

Teadusteema 5,4 põhitäitjat ja 6 täitjat avaldasid 2009. aastal kokku 29 publikatsiooni, sh ka raamatuid ja kogumikke. Ilmumiseks järgmistel aastatel jäi 16 artiklit.

Biograafika uurimine mitmes suunas oli 2009. aastal kavandatust tulemuste poolest kõige üllatavam. Suuna arengus on uurimisküsimuste ja mahu kasvu suur potentsiaal ka teema kui terviku seisukohast. Head tulemused on seotud uue põhitäitja Leena Kurvet-Käosaare tööleasumisega. Nüüdseks on töögrupi vahel tekkinud kreatiivne koostöö, arvukad väljundid publikatsioonide ja üritustena on rikastanud ka Eesti kultuuriavalikkust. Biograafika uurimise suunal töötavad R. Hinrikus, L. Kurvet-Käosaar, E. Annuk, V. Paatsi, K. Kuusk, M. Hollo, T. Saluvere, K. Metste ja J. Kronberg. Teema üldeesmärke järgivalt on biograafika uurimine keskendatud sellistele 19.–20. sajandi kultuuriajaloos olulistele isikutele nagu J. H. Rosenplänter, F. R. Faehlmann, K. A. Hermann, J. Tõnisson, M. Mitt, A. Suits, U. Masing, K. Ird, H. Visnapuu, B. Kangro jt. Tiina Kirsi juhitud uurimisprojekti „Kirjutavad naised“ täitjad E. Annuk ja R. Hinrikus on biograafika uurimisel rõhutanud soolisi aspekte (*gender history*).

Biograafika uurimise empiiriliste allikate baasiks on eesti elulugude kogu kultuuriloolises arhiivis. Rakenduslikeks tulemusteks võib pidada selle täienemist umbes 100 elulooga. Elulugude kollektsiooni baasil on R. Hinrikus koostanud mahuka ingliskeelse kogumiku „Estonian Life Stories“ (554 lk, Central European University Press), tutvustanud uurimistulemusi kogumikus „Soldiers of memory: World War II and its aftermath in Estonian post-Soviet life stories“ (Rodophi 2010). Lisaks teadusartiklitele ilmusid R. Hinrikuse toimetusel elulugude raamatud: riikliku integratsioonipreemia pälvis venekeelne kogumik „Эстония – мой дом. Жизнеописания эстоноземлев“. Artiklitest on märkimisväärne „Naised ja sõda eesti naiste mälestustes ja kirjanduses“ Eesti TA kogumiku sarjas „Teadusmõte Eestis“.

Diasporaa uurimisel on keskmes olnud eksiil- ja väliseesti kirjandus. Silmapaistev on arhiivitöö rakenduslik väljund, mis P. Noorhani tegevuse kaudu on muutunud kontinentidevaheliseks. J. Kronberg on uurinud K. Ristikivi, K. Ast-Rumori, H. Visnapuu, A. Mäe, E. Sandeni, A. Roosi, H. Grabbi, B. Kangro loomingut; Rutt Hinrikus A. Thauvon-Suitsu, E. Toona, H. Nõu loomingut. Töörühma liikmed osalesid kaastöödega Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse monumentaalteoses „Eesti kirjandus paguluses“ (koostaja Piret Kruuspere).

Kirjanduse uurimine on traditsiooniliselt teema sümboolseks teljeks. Selle suunamooduli all uuritakse kirjanduslikke tekste, retseptsiooni ning loomise-tõlgenduse kontekste. Ajaliseks keskmeks on olnud 19. sajand, millest on arhiiviallikate kaudu uuritud eestikeelse trükise loomist ja levi (V. Paatsi). K. Metste põhjaliku töö tulemusena on jätkunud mahuka tekstikriitilise väljaande, F. R. Faehlmanni „Teosed III“ trükiks ettevalmistamine. Seoses omaelulookirjutuse ajalooga on eestikeelseid elulookirjutusi ja mälestusi alates 18. sajandist uurinud R. Hinrikus; 19. sajandi olulisi kultuuriloolisi isikuid (Märt Mitt jt) on artiklites lähemalt käsitlenud V. Paatsi, Lilli Suburgi ja Ilmi Kolla elu ja loomingut on uurinud E. Annuk. Tähelepanu on pööratud ka ajalooliste romaanide vastuvõtu võrdlevale analüüsile 20.–21. sajandil seoses rahvuslike kontekstidega (S. Olesk, A. Lange). Oluliseks tulemuseks on doktorant K. Kuuse uuenduslik uurimistöö Uku Masingu luule poeetika analüüsil seoses doktoriväitekirja „Subjekt Uku Masingu luules“ kirjutamisega.

Olulisemad koostööpartnerid olid 2009. aastal S. Oleski aktiivse tegevuse kaudu Helsingi ülikooli humanitaarteaduskond ja Tuglas-Seura Helsingis, Herderi Instituudis Marburgis lõi suhteid V. Paatsi.

Digitaalse representeerimise suunal on uurimise keskmes olnud kirjanduslike tekstide ja kirjandusloo uurimise, esitamise ja retseptsiooni võimalused elektroonilise uue meedia keskkonnas. Selle uurimisel on empiiriliseks baasiks olnud mahukas kultuurilooliste allikate teabekesk-

kond, mille loomine ja arendamine on seotud samuti rakendusliku väljundiga. Tegevust on 2009. aastal toetanud ETFi grant „Kultuuripärand digitaalajastul: transformatsiooni ja retseptsiooni probleeme“ ja riiklik programm „Interaktiivne teabekeskkond „Kreutzwaldi sajand. Eesti kultuurilooline veeb““. Digitaalsete esitusvõimaluste selgitamisel on pööratud suurt tähelepanu retseptsiooni ja „kasutaja“ vajadustele ja tarbimisharjumustele. Koostöös TÜ meedia ja kommunikatsiooni uurijatega viidi 2008–2009 läbi intervjuud Eesti arhiivide, muuseumide ja raamatukogude töötajatega ning kirjanduslikke ressursse kasutavate gümnaasiumide ja humanitaarala üliõpilastega. Uuringuid on toetanud ka koostöö ETFi grandiga „Muuseumi kommunikatsiooni arendamine 21. sajandi infokeskkonnas“ (grandihoidja Pille Pruulmann-Vengerfeldt). Teiseks uurimisfookuseks on audiovisuaalsete digitaalsete arhiiviallikate problemaatika koostöös BaltHerNeti ja BAACiga (P. Noorhani). Korraldati rahvusvaheline konverents „Aggregation and Management of Audiovisual Content in Digital Space“ (Vilnius, 5.–7.10.). Rahvusvaheline koostöö toimus 2009. aastal veel võrgustikus „Interdistciplinary Net“ (Oxford), Riikliku uurimiskeskuse (CNR), Lõuna-Euroopa ajaloo uurimisinstituudiga (ISEM) ja Cagliari ülikooliga Sardiinias (mõlemad M. Laak).

„Kreutzwaldi sajand: eesti kultuurilooline veeb“

Mahuka veebiprojekti (http://kreutzwald.kirmus.ee) arendamine on toimunud alates 2004. aastast, 2009. aastal alustati projekti uue etapi täitmisega, mis näeb ette võimaluse korral eesti kultuurilooliste isikute arhiivimaterjalide ja raamatute kättesaadavaks tegemist digitaalselt aastani 1940.

Aastal 2009 oli prioriteediks projekti sisu arendamine ja täiendamine kuni aastani 1918; andmebaaside loomine ja arhiivimaterjalide analüüs kuni aastani 1925; aastate 1800–1918 sisu tõlkimine inglise keelde ning selle alusel ingliskeelse vaate loomine ning arvutiprogrammi arendamine ja täiendamine vastavalt vajadustele.

Projekti täitmisega on 2009. aastal kaasnenud ulatuslik uurimistöö (V. Paatsi, M. Mikkel, P.-R. Larm, M. Laak), mille alusel on avaldatud ja ilmumisel kokku 20 publikatsiooni. „Kreutzwaldi sajandi“ jaoks vajalike materjalide uurimine ning ka elektrooniline teabekeskkond tervikuna on olnud 2009. aastal aluseks 6 ettekandele mitmesugustel rahvusvahelistel ja kodumaistel konverentsidel. Samuti on 2009. aastal alustatud „Kreutzwaldi sajandi“ kultuuriloolise teabekeskkonna tutvustamist Eesti koolide emakeeleõpetajatele eesmärgiga teha keskkonna kasutamiseks õppetöös tulemuslikku koostööd järgnevatel aastatel; teabekeskkond on olnud praktika baasiks TÜ Viljandi kolledži tudengitele (juhendaja M. Mikkel).

Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel lõpetati eesti kirjanike teoste esmatrükkide digiteerimine ja kättesaadavaks tegemine täistekstidena. Mahukaks töö etapiks oli OCR-tekstituvastuste redigeerimine (T. Saluvere, Edakai Simmermann, Katrin Raid jt). Sisu arendus ja sellega kaasnevad tegevused – personaalarhiivide metaandmete andmebaasi täiendamine (Exceli tabel), digiteerimine, importimine KS-haldusprogrammi, vajalike seoste loomine teiste andmetega ning arhiivide avamine väliskasutajale – on olnud põhiteostaja M. Mikkeli kanda.

II. KULTUURI- JA KIRJANDUSTEOORIA TÖÖRÜHM

Kultuuri- ja kirjandusteooria töörühma sihtfinantseeritav teema „Mimeesi retoorilised alusmustrid ja eesti tekstikultuur“ hõlmab kahte suunda: 1) teoreetiliselt mõtestada mimeesi kontseptsiooni ning töötada välja originaalne, uurimisteemale kohane metodoloogia; 2) analüüsida eri tüüpi (kirjalike, suuliste, visuaalsete) tekstide representatiivset potentsiaali; eesti tekstikultuuri sisemist arenguloogikat ja sotsiopoliitilistest protsessidest tingitud seoseid; argikogemust ja postmodernset osaluskultuuri. Teema keskendub eeskätt alusuuringutele. Uurimisobjekti komplitseeritusest ja probleemipüstituse alusmõistetest tingituna rakendatakse tänapäevaseid kirjandus- ja kunstiteooria, fenomenoloogia ja kultuurisemiootika meetodeid. Analüüsi empiiriliseks aineseks on eesti kirjandus ja visuaalkultuur, suhteliselt rohkem tähelepanu pööratakse viimaste aastakümnete kultuurinähtustele.

Teadusprojektid

Teadusteema täitmist (teemajuht V. Sarapik) toetasid 2009. a Eesti Teadusfondi grant nr 7679 „Osaluskultuur küberruumis: kirjandus ja tema piirid“ (vastutav täitja P. Viires, täitjad Raivo Kelomees, V. Sarapik ja J. Tomberg) ning riiklik programm „Eesti keel ja kultuurimälu“ (nr EKKM09-114, 2009–2013). Neist viimane võimaldas eelretsenseeritava humanitaarteadusliku monograafiasarja „Heuremata“ väljaandmise jätkamist, projektijuhiks P. Viires.

Konverentsid ja ettekanded

Kultuuri- ja kirjandusteooria töörühm oli 2009. aastal tegev mitmetel toimunud konverentsidel ja seminaridel. P. Viires oli rahvusvahelise ettekandepaneeli „The Work of Art in the Age of Digital Multiplicity“ peakorraldajaks konverentsil „Media in Transition“ Massachusettsi Tehnoloogiainstituudis USAs. J. Tomberg oli kaaskorraldajaks Eesti Võrdleva Kirjan-

Nüpli kevadkoolis „Arhiiv ja narratiiv“ käsitleti ka Andrus Kiviräha loomingut. Alar Madissoni foto.

dusteaduse Assotsiatsiooni VIII rahvusvahelise konverentsi „Kirjandusajalood rahvusliku ja rahvuseülese kirjanduskaanoni kujundamise teguri-na“ läbiviimisel. Arutelude keskmes olid rahvuslikud või laiemaid regioone haaravad kirjanduse ajalood.

Toimus jätkukonverents „Unustuse arheoloogia“ (korraldajad J. Tomberg, N. Lopp, S. Vabar) aasta varem toimunud konverentsile „Unustuse arhiiv“, mille seekordseks sisuks oli laiemalt unustuse enese kirjanduslike, filosoofiliste, ajalooliste, psühhoanalüütiliste ja juriidiliste tingimuste avamine.

Koostöös Eesti Kirjanike Liiduga toimus Mehis Heinsaare loomingut käsitlev konverents „Uste avamise päev“ ning koos Tallinna Ülikooliga konverents „1940. aastad eesti kirjandus- ja kultuurimaastikul“. Osaleti ka järjekordse Nüpli kevadkooli „Arhiiv ja narratiiv: vihjega eesti kirjandusloole“ organiseerimisel.

Rahvusvahelistel konverentsidel esinesid töörühma liikmed ettekannetega 12 korral, kodumaistel 15 korral.

Publitseerimine

Jätkuvalt olid ka 2009. a. töörühma üheks peamiseks väljundiks artiklid teadusväljaannetes, monograafiad ja ühiskogumikud. P. Viirese koordineeritud monograafiasarjas „Heuremata“, milles avaldatakse kirjandusteaduse, kultuuriteooria ja -semiootika, visuaalkunstide ja teatriteaduse alaseid originaaluurimusi, ilmus kolm köidet: Boris Bernsteini „Visuaalne

kujund ja kunstimaailm“, Katrin Kivimaa „Rahvuslik ja modernne naiselikkus eesti kunstis 1850–2000“ ja E. Annuse toimetatud „20. sajandi mõttevoolud“. Sarjast „Etüüde nüüdiskultuurist“ ilmus esimene raamat „Spiraali lagunemine: Jüri Ehlvesti maailm“, koostamisel oli sarja teine raamat „Sügisball“. Valmis 18. köide „Kunstiteaduslikke uurimusi“ (“Studies on Art and Architecture“), mille peatoimetaja on V. Sarapik. Ettevalmistamisel oli erinumber Eesti filmist internetiajakirjale Kinokultura (kinokultura.com).

2009. a. väljaannete nimekirja kuuluvad ka samal aastal Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide nõukogus kaitstud doktoriväitekirjad: K. Puigi „Iroonia Heiti Talviku ja Betti Alveri luules“ ja J. Tombergi „Kirjanduse lepitav otstarve“.

Teadusartikleid ja artikleid koguteostes ilmus kokku 27, ülevaateid, saatesõnu, arvustusi, kommentaare ja õppematerjale 31.

Koostöö

Väitekirjade juhendamiste, retsenseerimiste, loengukursuste ja mitmetes nõukogudes osalemiste kaudu oli kultuuri- ja kirjandusteooria töörühm koostöös mitmete teadusasutustega: Eesti Kunstiakadeemia, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Teabekeskus jm. Magistri- ja doktoriväitekirjade juhendamisega olid seotud V. Sarapik, K. Lehari ja P. Viires. Loengukursuse „Film ja arhitektuur: modernistliku ehituskunsti ja kino kohtumisi“ Tartu Ülikooli ajaloo instituudis pidas E. Näripea, esteetika ajaloo seminare ja kunstiteaduse doktoriseminare EKA kunstiteaduse instituudis viis läbi V. Sarapik, loenguid eesti kirjandusest Tallinna Ülikoolis pidas P. Viires. E. Näripea viibis uurimistöö eesmärgil külalisdoktorandina Šotimaal St. Andrewsi ülikooli filmiteaduse keskuses ning J. Tomberg töötas erialakirjandusega Helsingi Ülikooli raamatukogus.

ARHIIVITÖÖ

Kogumine

2009. aastal täienesid Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kogud jätkuvalt nii kodukui väliseesti kultuuriajalooliste materjalidega ning seda täies ulatuses vabatahtlike annetustena. Käsikirju laekus 3819 ühikut, fotosid nii analoog- kui digitaalkandjail ning negatiive kokku 14 704, kunstitöid 39, helilindistusi 122, filme 17 ning esemeid 21 säilikut. Seega kokku 18 722 säilitusühikut, mis võrdluses eelnenud aastaga viitab laekumiste stabiilsusele.

EKLAsse vastuvõetud käsikirjalistest arhiivimaterjalidest olid mahukamad personaalkogud: Jaan Kaplinski, Paul Kuusbergi, Eduard Laugaste, Dagmar Normeti, Astrid Reinla ja Boris Kaburi kogu. Ligi 2000 säilitusühikuga süstematiseeritud kirjavahetuse rahvusvahelise teadlaskonnaga annetas Erast Parmasto. Laekusid 2008. a romaanivõistluse käsikirjad, Meinhard Laksi päevikud, Neeme Aljese päevikud ja kirjad, lisandus Eesti Draamastuudio näidendite käsikirju ja tõlkeid ning Jaan Ruusi materjale. Üksikkäsikirju ja kultuuriloolise ainesega materjale annetasid Linda Poots, Aleksander Maastik, Aime Pärnakivi, Ilmar Pihlak, Heino Ross, Eha Nurmiste, Vallo Kepp jt. Ehkki 2009. aastal ei olnud EKLA poolt välja kuulutatud ühtki eluloovõistlust, täiendasid siiski käsikirjade kogu veel ka sadakond arvele võetud eluloolist teksti.

Väliseesti materjalidest jõudis EKLAsse Rein Marandi isikuarhiiv (üleandja Leena Marandi), mille Rootsist Eestisse toimetamisel oli abiks Janika Kronberg. Enn Nõu andis üle Rootsi Metsaülikooli materjale ajavahemikust 1978–1993, Milvi Seim annetas temale adresseeritud Vaino Vahingu kirjad aastaist 1968–1996 ning Virve Adamsoni vahendusel arhiveeriti Viive Mülleri kogutud Brasiilia eesti kogukonna materjale. Väiksemaid annetusi tegid Uno Schultz (Temira Pachmussi ja Heljo Jaik-Corradi kirju), Krista Kaarik (koopia Jüri Välbe päevaraamatust), Aksel Mark (kirjavahetust ja märkmeid), Hele Lüüs (Aadu ja Hele Lüüsi materjale), Anu Marttila (Bernard Kangro ja Hilja Rüütliga seotud materjale) jt.

Ly Lehtmets USAst saatis oma raamatu „Kivid kõnelevad“ koostamise materjale, milles põhiosa moodustavad enam kui 5000 fotot Eestis leiduvatest mälestusmärkidest ja -kividest, ausammastest ja mälestustahvlitest ning lisaks raamatu koostamisega seotud kirjavahetust ja märkmeid. Ligikaudu 400 fotot sisaldasid ka Brasiilia eesti kogukonna materjalid.

Digitaalset fotoarhiivi (2043 digifotot) täiendasid oluliselt A. Madissoni jäädvustused mitmetelt kirjanduslikelt üritustelt ja konverentsidelt. Samuti jätkus projekt „Kirjanik ja tema keskkond“ (524 digifotot). Kirjarahvast pildistati nii Tallinnas kui Tartus, Põlva- ja Võrumaal ning seekord jäädvustati arhiivikogusse Mihkel Mutt, Kalev Kesküla, Jaan Undusk, Jaan Kaplinski, Tiia Toomet, Jüri Talvet, Cornelius Hasselblatt, Janika Kronberg, Mehis Heinsaar, Piret Bristol, Aapo Ilves ja Berk Vaher. Eesti Kultuurkapitali toetusel oli võimalik lähtuvalt arhiivinduslikest vajadustest valmistada ka tagatiskoopiad 2005.–2008. a. digifotodele.

Kultuurilooline arhiiv on oma kohuseks pidanud ka muutuva linnapildi jäädvustamist, nii lisandus fotokogusse enam kui sada A. Madissoni Tartu linnavaadet. Eesti Õdede Ühing andis üle Meditsiiniõdede Seltsi 15 fotoalbumit ning kultuuriloolisi jäädvustusi laekus mitmetelt üleandjatelt (foto-

sid Uku Masingust (Arne Mikk), seoses Ella Ennoga (Elin Toona), seoses Ants Orasega (Hele Lüüs) jt üksikannetusi).

Kunstikogu laekumised olid eelnenud aastal mõnevõrra tagasihoidlikumad, kuid siiski märkimisväärsed: H. Mikiveri „Boris Kaburi portree“, E. Õunapuu „Psühhiaater“ (Vaino Vahing), J. Malini „Valvaja“, L. Pukki graafilised lehed Tartu vaadetega ning eksliibriseid, šarže ja joonistusi eri autoreilt.

Audiovisuaalsesse kogusse laekus Tiiu Salasoo kaudu 56 kassetti lindistusi seoses Austraalia eestlastega ja Metsaülikoolist Austraaliast ning Jaak Villerilt 38 kassetti mälestustega Kaarel Irdist. Arhiveeriti helisalvestused Juhani Salokandle intervjuudest Jaan Krossi, Ellen Niidu ja Ülo Tuulikuga, IV ülemaailmsete eesti päevade raadiosaadetest Torontos, Adelaide'i Eesti Meeskoorist. Arhiivile annetati ka 2002. a plaadikogumik kohtumistest lastekirjanikega. Filmikogu täienes filmidega Julius Kuperjanovist, Uku Masingust, Kaarel Irdist, Stockholmi Eesti Segakoorist, Alberta eestlastest jt.

Korraldustöö

Arhiivimaterjalide korraldamine jätkus 2009. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi rahvuskaaslaste programmi ning teaduskollektsioonide finantseerimise toetuse abil. Nimetatud programmide juhina oli tegev arhiivi juhataja Vilve Asmer, kelle ülesannete hulka kuulusid kogumis- ja korraldustöö koordineerimine, hoiu- ja säilitustingimuste tagamine ja kontroll, andmebaasi täiendamise suunamine, koostöö teiste teadus- ja mäluasutustega, arhiivi tutvustav populariseeriv tegevus. Käsikirjade korraldamisega olid täiskoormusega seotud Leili Punga ja Mari Õunapuu, osalise koormusega Johanna Ross, Keit Lipp ja Maarja Hollo.

L. Punga jätkas põhitööna väga mahuka Karl Laantee kogu süstematiseerimist ja korraldamise lõpuleviimist. Lisaks korraldas ta juurde laekunud 2008. aasta romaanivõistluste käsikirjad ning jooksvalt ja vastavalt vajadusele mitmeid üksikarhivaale. M. Õunapuu lõpetas Oskar Nahe arhiivi korraldamise ja jätkas tööd Eesti Komitee arhiiviga. J. Ross, kes oli üle võtnud Oskar Looritsa kogu korraldamise, on selle tööga nüüdseks jõudnud lõppjärku. Lisaks salvestas ja litereeris ta oma intervjuud Aimeé Beekmaniga. M. Hollo korraldas provisoorselt Asta Willmanni kirjavahetuse aastaist 1952–1980, K. Lipp süstematiseeris õpilaste iga-aastaseid ajalooalaseid võistlustöid.

Rutt Hinrikus on aastaid koordineerinud ja juhendanud elulugude kogumist, arhiveerimist ja andmepanka kandmist. On moodustatud päevikute ja kollektiivsete elulugude kogud, mis on nõudnud korralduspr intsiipi-

de täiendamist. Eraldi kogu on komplekteeritud ka venekeelsetest elulugudest. Arhiivi korrastamisega tegeles Edakai Simmermann, kes töö käigus koostas ka sisulisi analüütilisi kirjeid.

Fotoarhiiviga olid tegevad Irma Pilt ja Elo Maandi. I. Pilt lõpetas pikaajalise töö ligikaudu 14000 säilikuga „Teataja“ pildiarhiiviga, korraldas väliseestlaste Helmi Rajamaa ja Ilmar Külveti pildikogud ning omaaegse fotograafi Eduard Sellekese Tartu vaadetega klaasnegatiivide kogu, millest Alar Madisson valmistas nii korraldamise kui edasise kasutamise huvides paberkoopiad. Samuti lisas I. Pilt fotosid Samuel Sommeri kogusse ning kultuuriajaloolisi fotojäädvustusi segakogusse. E. Maandi jätkas ajalehtede Sirp ja Reede suuremahulise fotoarhiivi korrastamisega.

Ehkki EKLAl on nimetamisväärselt suur ja sisukas kunstikogu, pole siiani olnud selle koguga püsivalt töötavat arhivaari, uusi lisandunud taieseid on korraldanud ajutised töötajad. Ka eelnenud aasta lõpul kasutati Jaan Malini abi, kes arhiveeris Ott Kangilaski graafilisi töid (267 s-ü). V. Asmer tegeles maali- ja skulptuurikogu inventeerimisega.

Audiovisuaalse kogu korrashoiu eest kannab hoolt Maarja Savan, kes 2009. a lõpul töötas seoses lapsehoolduspuhkusega kolm kuud osalise koormusega. Ta arhiveeris aasta jooksul laekunud heli- ja filmimaterjalid ning korrastas varasemaid helisalvestisi ning provisoorselt 77 säilikut Ameerika Hääle raadioarhiivist.

Fotograaf Alar Madisson tegeles oma digitaalsete pildistuste arhiveerimise ja korrastamisega, et tagada vajadusel neile kiire juurdepääs. EKLA säilitussserverites olevate digitaalsete arhivaalide ülekandmine ja korrastamine oli Marju Mikkeli ülesandeks.

ANDMEBAAS ELLEN

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi elektroonilise andmebaasi Ellen (http://www2.kirmus.ee:8080/ellen/avalik.do) põhifunktsiooniks on korrastatud arhiivikogude nimestike ja kirjete kättesaadavaks tegemine, samuti laekunud materjalide registri pidamine (nn arhiivitöötaja vaade). Uurijatele kättesaadav infomaht suurenes 2009. a 16 675 kirje võrra, sisestatud kirjete koguarv seisuga 1.01.2010 oli 95 728 säilikut.

Käsikirjakogude kirjete sisestamine andmebaasi nii korraldatud kui laekunud materjalide osas on aastaid olnud Joel Ilja tööks. 2009. a sisestas ta J. Aaviku, S. Sommeri, A. Annisti, H. Leokese, J. Liivi, A. Laikmaa, P. Rummo, A. Haava ja H. Visnapuu isikukogude ning fondide „Loomingu Raamatukogu“, „Kirjastuste käsikirjad“ ja „Edasi“ kirjed. Samuti abistas ta tekstisisestusega kogudepõhiste väljaannete trükiettevalmistustöödeks (Rosenplänteri päevaraamat, K. Irdi kirjavahetus, Alveri-Lepiku kirjava-

hetus jm). J. Ross kandis andmebaasi Oskar Looritsa käsikirjakogu. Fotokogude kirjeid sisestas K. Lipp, kes lõpetas suuremahulise „Teataja“ kogu sisestuse ning lisas andmebaasi Hellar Grabbi, Hugo Salasoo ja Harald Viirsalu pildiarhiivide nimestikud, kokku üle 800 kirje.

TEENINDAMINE

Arhivaaride ja assistentide ülesannete hulka kuulub lisaks korraldustööle ka uurijate teenindamine, sealhulgas koopiate valmistamine ning teabenõuetele vastamine. 2009. aastal külastas kultuuriloolist arhiivi 230 uurijat, keda teenindati kokku 524 korral ja toodi fondidest tutvumiseks 3960 säilikut. Valmistati 3093 lehte paberkoopiaid ning 527 digikoopiat. Uurimisteemasid oli nagu alati väga erinevaid: teatri- kunsti-, kiriku- ja kooliajalugu, laulupeod, kirjastustegevus, merendus ja kohapärimus ning suguvõsauuringud. Huviliste seas oli õpetajaid ja õppejõude, kunsti- ja kirjandusteadlasi, ajaloolasi, sotsiolooge, genealooge, üliõpilasi, koduloolasi jt.

Arhiivikülastajate hulka tuleb kindlasti arvata ka arvukad ekskursioonigrupid, nende hulgas Tartu ja Tallinna Ülikooli ning Viljandi Kultuuriakadeemia ja Tartu Kõrgema Kunstikooli tudengid, gümnaasiumiõpilasi üle Eesti, huvilisi Ajakirjanduse Koolituskeskusest, Rakvere Ametikoolist, Tartu Kutsehariduskeskusest, Eesti Rahvusringhäälingu arhiivist, klubist Inner Wheel ning rahvusvahelisest BaltHerNeti konverentsist osavõtjad. Aasta jooksul käis gruppe kokku 38 korral, arvuliselt 571 inimest.

POPULARISEERIV TEGEVUS

2009. aastasse jäi kultuuriloolise arhiivi 80. aastapäeva tähistamine, mille raames koostati kirjandusmuuseumis koos arhiivraamatukoguga ülevaatlik kogudepõhine näitus „ERMist võrsunud. AR 100 ja EKLA 80“, samuti osaleti näituse ja kataloogi „Eesti Rahva Muuseum 100“ koostamisel (EKLA poolt töögrupis V. Asmer ja L. Punga). A. Madissoni koostatud rändnäitust „Pooltund kirjanikuga“ II esitleti ja eksponeeriti Viljandi Kunstimajas. Näitused koostati ka konverentsideks „Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“ (V. Paatsi ja K. Metste) ning „Kaarel Ird ja tema aeg“ (T. Saluvere).

Mitmes linnas üle Eesti, nii Narvas, Pärnus, Valgas kui Tartus, käis R. Hinrikus kõnelemas elulugude kirjutamisest, kogumisest ja avaldamisest. Eesti Televisioonis rääkis V. Paatsi C. R. Jakobsonist, lähtuvalt arhiivi fo-

Konverents „Kaarel Ird ja tema aeg“ 13. novembril. Kõneleb Tiina Saluvere. Alar Madissoni foto.

tokogu materjalidest esines temaatilise ettekandega Eesti Kodu-uurimisseltsi aastapäeval Pärnu Keskraamatukogus V. Asmer.

Projekti „Kirjanik ja tema keskkond“ baasil valminud ning ennekõike arhiivi fotokogu täiendanud fotomaterjal koondati valikuliselt albumisse „Kirjarahva pildiraamat“, mis A. Madissoni, V. Asmeri ja P. Noorhani koostatuna ning L. Punga toimetamisel ilmus aasta lõpul. Väljaanne oli suunatud ennekõike koolidele, lisaõppevahendina kirjandustundideks.

EESTI RAHVALUULE ARHIIV

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Rahvaluule Arhiivi koosseisu kuulusid 2009. aastal arhiivijuhataja Risto Järv, vanemteadurid Mall Hiiemäe (koormusega 0,5), Anu Korb, Aado Lintrop ja Mari Sarv, teadurid Andreas Kalkun (koormusega 0,8), Janika Oras, Mari-Ann Remmel (asus lapsepuhkuse järel alates augustist tööle koormusega 0,1), Astrid Tuisk, Ave Tupits ja Ergo-Hart Västrik (koormusega 0,2), arhivaar Kadri Tamm, heliinsener Jaan Tamm, projektijuht Jüri Metssalu (alates juulist, koormusega 0,5), assistendid Maarja Aigro (alates aprillist, koormusega 0,8), Jaanika Hunt (koormusega 0,6; septembrist 0,8), Katrina Kink (koormusega 0,8), Annika Kupits (koormusega 0,8), Tuuli Otsus, Janno Simm (koormusega 0,5) ning videotehnik Andres Roots (koormusega 0,5). Lapsepuhkusel oli, ent mitmeid tegevuslõike täitis Liina Saarlo. Pikemaajaliste töövõtulepingutega olid arhiiviga seotud Pille Vahtmäe, Valdo Valper (riiklikud sihtprogrammid), Tiit Konsand, Siret Roots (Kultuuriministeeriumi programmid). Aasta algul lahkus arhiivijuhataja ametist Ergo-Hart Västrik teadustööle Tartu Ülikooli, jäädes veel aastaks osakoormusega tööle ERAs. Detsembris 2008 valitud juhataja Risto Järv asus tööle alates 9. aprillist; aasta algusest kuni selle ajani oli arhiivijuhataja kohusetäitjaks Mari Sarv.

Lühemaajaliste töövõtulepingutega tegid erinevate projektide raames arhiivile kaastööd Inge Annom, Katrin Hakkinen, Marika Kundla, Elo Tuule Järv, Priit Kalda, Nikolay Kuznetsov, Eha Kõiv, Ottilie Kõiva, Kanni Labi, Pille Niin, Madli Oras, Marion Selgall, Ivar Sinimets, Marius Suits, Merike Suits ja Õie Sarv.

Rahvaluulearhiivi tegevust on iseloomustanud juba selle rajamisest saadik kestnud sümbioos: arhiivitöö on jätkuvalt seotud teadustööga ja teadlaste töö arhiivikogude hoidmisega. Enamikul teadureist oli oma kindel töölõik ka arhiivi jätkuva toimimise tagamises. 2009. aastal jätkati sarnaselt varasemate aastatega arhivaalide hoiutingimuste kindlustamise, uni-

kaalsete arhivaalide säilitamise ning materjalide kasutusvõimaluste ajakohastamisega. Lisaks sellele tegutseti võimaluste piires ka rahvaluulekogude täiendamise ja avalikkusele kättesaadavaks tegemise suunal. See oluline osa rahvaluulearhiivi missioonist on praegu ilma stabiilse rahastamisallikata, arhiivi põhiülesannete täitmiseks tuleb pidevalt tegeleda erimahuliste taotluste kirjutamisega.

Eesti Rahvaluule Arhiivi teadustöötajate tegevust rahastati 2009. aastal põhiosas sihtfinantseeritavast teadusteemast „Folkloor ja folkloorikogud kultuurimuutuste mõjuväljas – ideoloogiad, kohanemine, kasutuskontekst“ (teemajuht A. Lintrop). 2009. aastal jätkas senise riikliku sihtprogrammi „Eesti keel ja rahvuslik mälu“ ülesandeid uus riiklik programm „Eesti keel ja kultuurimälu“. ERA esitatud projektidest kiitis nõukogu heaks varasema programmi raameski töös olnud projektide jätkutaotlused: „Eestlased Venemaal: asustuslugu ja pärimus“ (juht A. Korb), „Eesti kohapärimuse andmebaas ja piirkondlikud publikatsioonid“ (juht M.-A. Remmel) ning „Eesti regilaulude avaldamine“ (juht J. Oras). Rahvuskaaslaste programmist rahastati projekti „Eraisikute valduses oleva Siberi eestlaste pärimusainese kogumine, arhiveerimine, digitaliseerimine“ (juht A. Korb). ERA kogude ja ruumidega lähedalt seotud on ka TÜ projekt „Eesti muinasjuttude teaduslikud väljaanded“ (juht R. Järv). ERA teadlased osalesid mitmetes grandiprojektides, saades sealt toetust ka oma teadustegevuse ja välitööde tarbeks. A. Kalkun, E.-H. Västrik ja J. Oras osalesid grandiprojektis „Teadmiste produktsioon rahvusteadusliku uuringu kontekstis“ (projekti juht K. Kuutma, TÜ), A. Kalkun lisaks grandiprojektis „Kaasaegsete meetodite rakendamine traditsionaalse mitmehäälsuse uurimisel“ (projekti juht T. Ojamaa, Eesti Kirjandusmuuseum) ning A. Tuisk grandiprojektis „Vägivaldne ja vabatahtlik deterritorialisatsioon eesti diasporaakogukondade näitel“ (projekti juht A. Jürgenson, Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut). Mõned arhiivitöö lõigud said kaetud Haridus- ja Teadusministeeriumi humanitaar- ja loodusteaduslike kogude rahvuskollektsioonide toetusest. Erinevaid arhiivikogudega seotud projekte toetasid ka Kultuuriministeeriumi programmid „Lõunaeesti keel ja kultuur“ ja „Setumaa kultuuriprogramm“ ning HTM „Hõimurahvaste programm“, samuti Eesti Kultuurkapital ja Eesti Rahvuskultuuri Fond. Välitööde läbiviimist Juuru kihelkonnas toetasid Juuru Vallavalitsus, Rapla Vallavalitsus ja Jaan Metssalu. Eesti Rahvaluule Arhiivi tegevust rahastati mõningal määral Eesti Kirjandusmuuseumi baasfinantseerimise vahenditest.

Aasta olulisemad tegevused. 2009. aasta jooksul peeti 40 ettekannet teadusüritustel ja avaldati 23 teadusartiklit nii kodu- kui välismaal, ERA töötajate osalusel korraldati kolm konverentsi, üks seminar ja mitmed ettekandekoosolekud. A. Tupits kaitses doktoriväitekirja, J. Hunt ma-

gistritöö. Monumentaalväljaannetest sai valmis ja jäi trükkitoimetamist ootama koos Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnaga koostatud eesti imemuinasjuttude antoloogia I osa. ERA toimetuste seerias jõudis trükki pühendusteos Mall Hiiemäele: „Kes kõlbab, seda kõneldakse“. Rahvaluulearhiivi endise juhataja Herbert Tampere 100. sünniaastapäeva puhul ilmus „Eesti Mõtteloo“ sarjas (kirjastus Ilmamaa) M. Hiiemäe koostatud artiklikogumik „Lauluväelised“. Eesti Entsüklopeediakirjastuse maakondlike koguteoste seeriasse kirjutasid ERA töötajad mitu ülevaateartiklit vastava maakonna pärimuskultuuri kohta. Mastaapsed kohapärimusekesksed välitööd toimusid Juuru kihelkonnas ning üle Eesti intervjueeriti Siberisse väljarännanud eestlaste järeltulijaid. Lisaks sellele tehti mitmeid väiksemamahulisi salvestusi. Setu pulmas tehtud videosalvestuste põhjal valmis A. Lintropi ja J. Orase film „Seto saaja’ 2009“. Aasta jooksul korraldati kaks kogumisaktsiooni ning vaadati üle ERA korrespondentide võrgustik. Suuremaks uuenduseks arhiivitöö poole pealt oli infosüsteemi Mari kasutuselevõtt laekuva materjali arvelevõtmise osas. Jätkus sisestustöö regilaulude ja kohapärimuse andmebaasi, tehti ettevalmistusi ERA kohapärimuse andmebaasi liitmiseks muinsuskaitseameti kobarandmebaasiga. Lõpule jõudis Eesti Üliõpilaste Seltsi käsikirjakogu skaneerimine ning failid tehti kättesaadavaks ERA kodulehel. Koostöös Eesti Kirjandusmuuseumi teiste arhiividega koostati rahataotlus Riigi Infosüsteemide Arenduskeskusele, mille heakskiitmisel rajatakse failihoidla Eesti Kirjandusmuuseumi digitaalkogude turvaliseks hoiustamiseks, projekti raames on ühtlasi kavas digitaliseerida ja internetis kättesaadavaks teha Jakob Hurda käsikirjakogu tervikuna.

Kui aasta algul paistis ERA käekäik kaunis hea, siis aasta arenedes mõjutas ka arhiivi folkloorse nimetusega nähtus *masu*, mis esmalt andis ajendi arutleda kriisiteemade üle folkloristide talvekonverentsil, hiljem tuli teha ka reaalseid kärpeid ja töötajad olid sunnitud võtma palgata puhkuse päevi.

Eesti Kirjandusmuuseumi näol on tegemist hübriidse mälu- ja teadusasutusega, kuid ekspositsioon puudub. Üle-eestilisel muuseumiaastal otsustati nime-poolest-muuseumis teadustöö kõrval hakata veel rohkem tähelepanu pöörama avalikkusele suunatud tegevusele, et saavutada enamat kandepinda suhtluses ühiskonna liikmetega, tutvustada oma tegevust, läheneda uurijate ja kogujatena ühiskonnale, mille osa me oleme, mille huvides me tegutseme ja mille kultuuri me enda kogudes säilitame. Lisaks teadustöödele avaldati mitmesuguseid erialaseid arvustusi, tutvustusi, ring- ja ülevaateid, reisikirju ning märksõnaartikleid teaduslikes ja muudes ajakirjades, ajalehtedes jt väljaannetes. Koostati kaks näitust ja üks võrgunäitus. Koostöös Akadeemilise Rahvaluule Seltsiga tähistati ERA

kauaaegsete töötajate Herbert Tampere ja Selma Läti 100. sünniaastapäeva. Osaleti Narvas muuseumide festivalil, mille üldteemaks oli sel aastal „Kogumine“.

TEADUSTÖÖ

Rahvaluulearhiivi teadustöö üldteema „Folkloor ja folkloorikogud kultuurimuutuste mõjuväljas“ on endastmõistetavalt seotud rahvaluulearhiivi kogudega. Ühest küljest puudutab uurimistöö suures osas folkloorikogude tekkelugu ja funktsiooni – üha enam analüüsitakse, miks ja kuidas on just selline kogum tekste, salvestusi arhiivi jõudnud, milleks ja kellele see on olnud vajalik, kuidas suhestuvad kogud oma ajastu kontekstiga, kuidas neis avaldub kogujate ja esitajate individuaalne vaatenurk. Teisest küljest on arhiivikogude haldamiseks ja vahendamiseks otstarbekas, et teadlaspotentsiaaliga oleks vähemalt kuigivõrd kaetud kõik põhilised arhiivikogude sisulised valdkonnad. See seab oma piirangud arhiivitöötajate uurimisvaldkondadele – need ei saa koonduda väga kitsale teemale ja samas ei saa ka traditsioonilisest folkloristikast ehk meie arhiivimaterjalide temaatikast eemale kanduda. Nendes uurimispiirides võiks siiski esile tuua mõned valdkonnad, millega rahvaluulearhiivi uurijad põhjalikumalt tegelevad: regilaulud (J. Oras, M. Sarv, A. Kalkun, L. Saarlo, A. Lintrop), väljarännanute, eriti Venemaa eestlaste folkloor (A. Korb, A. Tuisk, A. Kalkun), koha- ja looduspärimus (M.-A. Remmel, M. Hiiemäe, J. Metssalu ja kohapärimuse töörühm), rahvakalender (M. Hiiemäe), eesti ja soome-ugri usund (A. Lintrop, E.-H. Västrik, M. Hiiemäe, J. Hunt), lastepärimus (A. Tuisk) ja soouuringud (A. Kalkun). Taas on arhiivis põhjalikumalt asutud ka muinasjutužanri (R. Järv) ja rahvameditsiini (A. Tupits) uurimise juurde.

Uurimistulemused. Rahvaluulearhiivi teadustöötajal **A. Tupitsal** valmis doktoriväitekiri, monograafiline uurimus „Käsitlusi rahvameditsiinist: mõiste kujunemine, kogumis- ja uurimistöö kulg Eestis 20. sajandil“, mille ta kaitses Tartu Ülikooli juures 27. novembril. Väitekirjas antakse ülevaade rahvameditsiini alase materjali kogumis- ning uurimisloost Eestis ning tuuakse esile seosed selle teadusvaldkonna arengute ja laiema ajastukonteksti vahel. Muuhulgas sedastatakse töös rahvameditsiini valdkonna eemaldumist teaduslikust meditsiinist 19. sajandil teaduse kiire arengu kontekstis ja taaslähenemist sellele 20. sajandil ning teisalt rahvameditsiini käsitluste arengut teadusmeditsiinikesksest kontekstikeskseks. Töö lisades on ära toodud kõik teadaolevad küsimustikud, mille alusel on rahvameditsiini alast teavet kogutud. A. Tupitsa ilmunud artiklid puudutasid sama teemat, ajakirjas Journal of Ethnology and Folkloristics ilmunud

Ave Tupits Kassinurme hiide sisenemas. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi seminarretk Jõgevamaale 2009. a, mille põhikorraldajaks oli samuti Ave Tupits. Kanni Labi foto.

artiklis käsitles ta rahvameditsiini kitsamalt nõukogude perioodil, ajakirjas Volkskunde in Rheinland-Pfalz ilmus pikem käsitlus 20. sajandi rahvameditsiini-uurimisest Eestis.

ERA helistuudio assistent **J. Hunt** kaitses Tartu Ülikoolis magistritöö „Meedia surmakultuuri suundmuste suunajana 20/21. sajandi vahetusel“, milles ta vaatles, kuidas surm ja suremine on kaasajal muutunud tõrjutud teemaks, ning analüüsis, milline roll selles võib olla meedial, mis surma kajastab enamasti veriselt ja dramaatiliselt. Üldine nooruse-, ilu- ja jõukusekultus taandab surma pigem vanade, haigete ja tõrjutute pärusmaaks.

A. Lintropi teadustegevus keskendus usundivaldkonnale nii sisuliselt kui geograafiliselt laiemas mõttes. Šamanismi teemadel pidas ta ettekande Uku Masingu juubelikonverentsil Tartus ja Rahvusvahelise Jutu-uurijate Ühingu 15. kongressil Ateenas. Traditsioonilisi ja kaasaegseid šamaanilugusid võrreldes leidis Lintrop, et kuigi uued jutud on eelduspäraselt detailivaesemad ja napisõnalisemad kui traditsioonilised lood, on nende struktuurid siiski sarnased. A. Lintrop jätkas ka soomeugrilaste usundi ja kultuuri käsitlemist – rahvusvahelise etnoloogide ja folkloristide ühenduse International Society for Ethnology and Folklore (SIEF) rituaalse aasta töörühma konverentsikogumikus ilmus artikkel surnute mälestamisest udmurdi kalendrikombestikus, sama töörühma konverentsil Kaunases pidas ta ettekande suvistepühadega seotud tähtpäevadest udmurdi rahvakalendris. Maaülikooli pargiteemaliste artiklite kogumikus ilmus Lintropil artikkel pealkirjaga „Soomeugrilase park“, kus ta kõrvutas tänapäevast pargikäitumist tavakäitumisega soome-ugri looduslikes pühapaikades. A. Lintropi uuringud ei piirdunud üksnes šamanismi ja soomeugri usundi uurimisega – folkloristide talvekonverentsil Käärikul peetud ettekandes kõneles ta taevakultusest mongoli rahvausundis; Tallinnas peetud rahvusvahelisel konverentsil „Buddhism and Nordland 2009“ ning Kreutzwaldi päevade teaduslikul konverentsil Eesti Kirjandusmuuseumis käsitles A. Lintrop Roerichite perekonna maailmapilti ja mütoloogiat.

E.-H. Västrik tegeles 2009. aastal põhjalikumalt setu Peko-kultust käsitlevate alustekstidega, nende süstematiseerimise ja allikakriitilise uurimisega ning pidas sel teemal kolm ettekannet: Tartus toimunud Eesti Usundiloo Seltsi aastakonverentsil käsitles E.-H. Västrik Peko-uskumusi läänemeresoome kontekstis, Vilniuses toimunud rahvusvahelisel konverentsil „Baltic Worldview: From Mythology to Folklore“ vaatles Peko-kultuse seoseid balti rahvaste usundiga ning Tartus toimunud SIEFi kultuuripärandi ja omandi töörühma konverentsil käsitles Peko kui setu omakultuuri sümboli kohta viimase 100 aasta jooksul loodud representatsioone (Vabarna-Voolaine loodud eepos, kaasaegsete kunstnike tööd, Peko kujutamine Seto kuningriigi päevade raames jms). Vadja kultuuri tänapäevast loomist ja nähtavakstegemist külapidude traditsiooni jätkumisena käsitles E.-H. Västrik Ameerika Folklooriühingu aastakonverentsil. Ilmar Talve mälestuspäeval Tartus rääkis ta Ilmar Talve ja Paul Ariste kogumisretkest Vadjamaale 1942. aastal. Setomaa koguteose valmimisele pühendatud seminaril TÜs pidas E.-H. Västrik ettekande koguteose rahvaluuleosa ülesehitusest.

M. Hiiemäe teadustegevus hõlmas looduspärimuse, rahvakalendri ja usundiga seotud valdkondi, oma pikaajalise kogumis- ja uurimistegevuse pagasiga – Mall Hiiemäel täitus ERAs 40 tööaastat – on tal head silma ja

oskusi teha tähelepanekuid rahvapärimuse funktsioneerimise kohta ühiskonnas laiemalt. M. Hiiemäel valmis 2009. aastal käsikirjas kaks raamatut: „Pühad ja argised ajad rahvakalendris“ ning kommenteeritud tekstikogumik „Pühad kivid Eestimaal“. Laiema käsitluse ajatunnetuse muutumisest tsüklilisest lineaarseks eesti tähtpäevapärimuse kontekstis esitas ta folkloristide talvekonverentsil „Kriis“ peetud ettekandes. Viljandi Kultuuriakadeemia avalike loengute seerias pidas M. Hiiemäe ettekande hingedeajast ja kalendrilaulude rahvausundilisest taustast. Hiiemäe esines ettekannetega ka folkloristide Herbert Tampere ja Selma Läti 100. sünniaastapäevale pühendatud teadusüritustel. Kreutzwaldi päevade teaduslikul konverentsil Eesti Kirjandusmuuseumis pidas ta ettekande „„Palmse taevas“ maa pealt vaadelduna“. Eesti Kodu-uurimise Seltsi väljaandes „Kodu-uurija teejuht“ ilmus temalt ülevaade rahvapärimustest ja nende talletamisest, ajakirjas Eesti Loodus ülevaade sarapuust eesti rahvausundis. Järvamaa koguteoses ilmusid M. Hiiemäel rahvausundit, rahvakalendrit ning isikuloolisi ja olustikulisi jutustusi käsitlevad peatükid. Pärnumaa ja Setomaa koguteoste jaoks kirjutas ta ülevaated vastava piirkonna rahvakalendri kohta.

Lapsepuhkusel olnud **M.-A. Remmelil** ilmus Järvamaa koguteoses artikkel looduslikest pühapaikadest rahvapärimuses.

Kohapärimuse töörühma projektijuhil **J. Metssalul** valmis Raikküla Paka mäega seotud lugusid allikakriitiliselt analüüsiv artikkel. Jüri Metssalu pidas ka mitu ettekannet kohapärimuse teemadel: ARSi kogumiskonverentsil kõneles ta suvel toimunud Juuru välitöödest, VII kohanimepäeval Raplas pidas ettekande teemal „Toponüümilisi tähelepanekuid ja mõtteid kohapärimuse uurimisalalt“. Eesti Maaülikooli looduslike pühapaikade loengusarjas kõneles J. Metssalu looduslike pühapaikade teabeallikatest ning Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi kultuuriteaduste metodoloogia ja teooria seminaris rääkis ta pärimusmaastiku uurimise arheoloogilistest aspektidest.

A. Korbi uurimused keskendusid jätkuvalt Siberi eestlaste pärimusele. Rahvusvahelisel jutu-uurijate kongressil Ateenas pidas A. Korb ettekande lugudest, mida Siberi eestlased on rääkinud oma esivanematest ja sealsete külade asutamisest. Sõktõvkaris ilmunud rahvameditsiini-alaste artiklite kogumikus ilmus käsitlus Rõžkovo küla rahvaravist ja rahvaarstidest. Tartus toimunud Baltic Heritage Network võrgustiku konverentsil arutles A. Korb kogutud pärimuse kogukonnale tagastamise teemadel ning ettekande põhjal valmis ka samateemaline artikkel. Ettekandepäeval „Venemaale veerenud IV“ rääkis ta oma kogumiskäigust Ülem-Suetuki külla 1992. aastal. VI Välis-Eesti Kongressil Tallinnas pidas A. Korb ettekande Venemaa eestlaste pärimuskultuurist üldisemalt. Karjalas, Petroskois pee-

tud ettekandes, samuti ajakirjas Tallinn–Таллинн ilmunud artiklis andis A. Korb ülevaate eestlastest Venemaal. Pärnumaa koguteose jaoks kirjutas A. Korb ülevaate rahvaluule kogumisest sealkandis.

Ka **A. Tuisk** jätkas Siberi eestlaste pärimuse uurimist ning internetilehekülje „Siberi- ja Volgamaa eestlased“ täiendamist. Eestlaste kohanemisest Siberis ja nende identiteedimuutustest pidas ta ettekande ESTO 2009 raames Saksamaal Münsteris korraldatud konverentsil. Kirjandusmuuseumis toimunud ettekandepäeval „Venemaale veerenud IV“ andis ta ülevaate eesti ja setu küladest Krasnojarski krais. A. Tuisul valmis ka artikkel lastepärimuse alal, kus ta võrdles kolme rahva anekdoote 15 aastase vahega toimunud lastepärimuse kogumise aktsiooni materjalides.

R. Järv tegeles muinasjuttude töörühma juhtina eesti muinasjuttude teadusliku väljaande ettevalmistamisega. Aasta jooksul pidas ta mitmeid muinasjutu-alaseid või sellega külgnevaid ettekandeid: Uku Masingu 100. sünniaastapäevale pühendatud konverentsil rääkis ta Uku Masingu suhtest muinasjuttudega, 31. põhjamaade etnoloogide ja folkloristide konverentsil Helsingis muinasjutunaljadest, Eduard Laugaste 100. sünniaastapäevale pühendatud konverentsil Tartus eepilistest seadustest tudengipärimuses ning Rahvusvahelise Jutu-uurijate Ühingu 15. kongressil Ateenas kõrvutas muinasjuttu turismireisiga. Pärimuse kasutamisest Hiiumaa turismiettevõtluses rääkis R. Järv saarte kultuuri käsitleval konverentsil Šetlandil. R. Järve kolmandaks uurimisvaldkonnaks on vanasõnade tänapäevane kasutus, vanasõnakasutust Delfi internetiportaalis analüüsis ta Arvo Krikmanni 70. juubelile pühendatud konverentsil Tartus. Kogumikus „Media & Folklore. Contemporary Folklore 4“ taaspublitseeriti aastal 1999. ajakirjas Folklore ilmunud uurimus vanasõnade kasutamise kohta eesti ajakirjanduses – „Aren't Proverbs there for the Taking? References to Proverbs in Newspaper Texts“. Analüüsist selgus, et kõige sagedamini kasutati vanasõnu „Poliitika“ ja „Lugejakirjade“ rubriikides, meelsasti on kirjutajad tarvitanud „uusi“ ja teiste rahvaste vanasõnu, peaaegu pooltel kasutusjuhtudel on vanasõna paigutatud rõhulisse positsiooni – kas pealkirjaks (alapealkirjaks) või siis artikli algusesse või lõppu. Artikli uustrükki ette valmistades tuli ilmsiks, et märkimisväärne hulk selle varasemas versioonis viidatud internetilinkidest olid kadunud, mõned veebiaadressid olid lihtsalt muutunud, internetist praegu leitamatud allikad (sh Päevalehe poliitikarubriik tervikuna) tuli aga asendada viitega paberväljaannetele.

J. Oras keskendus oma uurimistöös Eesti folkloristika ajaloo käsitlemisele – ta vaatles kogumist mõjutavaid ideoloogiaid ja üksikkogujate tegevuse individuaalseid külgi ajastuomase ideedemaastiku taustal. Ajakirjas Akadeemia ilmunud artiklis analüüsis J. Oras eesti folkloristlikku helisalvestust nõukogude perioodil, seminaril „Seto lauluemade jälg. Rep-

resentatsioonid ja jäädvustamine“ peetud ettekandes setu pärandi kogumise-hoidmise ideoloogilisi taustategureid. August Pulsti isiksust ja muuseumi- ning rahvamuusika-alast tegevust käsitles J. Oras ERMis toimunud ettekandepäeval „August Pulsti jäljed Tartus“. Naiskogujate töö isiklikke ja ühiskondlikke motiive käsitles J. Oras mitmes ettekandes: 31. põhjamaade etnoloogide ja folkloristide konverentsil Helsingis, TLÜs toimunud konverentsil „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos“ ning Eesti Põllumajandusmuuseumi konverentsil „Maanaine ajas ja ruumis“. Järvamaa koguteoses ilmus J. Orase käsitlus Järvamaa rahvalaulikutest ja laulukogujatest. J. Orasel ilmus ka artikkel Kihnu laulude heterofooniast EKM etnomusikoloogia osakonna artiklikogumikus „Soome-ugri mitmehäälne muusika teiste muusikakultuuride kontekstis“.

M. Sarv jätkas oma uuringuid regilaulu meetrika ja poeetika alal. Sloveenia ajakirjas „Traditiones“ ilmunud riimiliste ja regilaulude võrdlevas käsitluses näitas ta, et eesti rahvalaul pole riimi kui poeetilist vormi omandanud sõltumatult, vaid komplektis terve poeetilise paradigma, isegi laiema maailmatunnetusviisiga: regilaul esindab arhailist kogukondlikku mõtteviisi, mis toetab ja taasloob stabiilset maailmakorda; riimilised laulud esindavad individualistlikku mõtteviisi, mis keskendub üksikisiku tunnetele ja läbielamistele, sündmustele. Šetlandil toimunud saarte kultuuri alasel konverentsil vaatles ta kaht vastandlikku aspekti Eesti saarte laulutraditsioonis: avaramatest kontaktidest tingitud uuenduslikkuse ja kogukonna selgepiirilisusest tingitud konservatiivsuse aspekti. Saksamaal, Vechtas toimunud värsimõõdu-alasel konverentsil pidas M. Sarv ettekande universaalidest folkloorses värsimõõdus. Tuginedes paljuski regilaulu värsimõõdu uurimisel saadud tulemustele tõi ta esile tunnused, millele leidub paralleele ka muude rahvaste folkloorses meetrikas ja mida võiks ehk pidada omaseks folkloorsele poeetikale kui sellisele üldisemalt. Arvo Krikmanni 70. juubeli puhul Eesti Kirjandusmuuseumis toimunud rahvusvahelisel konverentsil pidas M. Sarv koos K. Labiga ettekande regilaulu poeetilistest sünonüümidest, näidates et kujundite kasutamine regilaulu parallelismis teeb võimatuks sünonüümia- ja analoogiaparallelismi eristamise.

A. Kalkun töötas peamiselt oma setu laulu käsitleva doktoriväitekirja kallal ning kirjutas sel teemal ka artikleid ja pidas ettekandeid konverentsidel. Koostöös Triinu Ojamaaga ilmus tal kogumikus „Ethnic Sources of Traditional Music Cultures of Middle-Eastern Europe“ artikkel, kus lauljate tehtud intervjuude põhjal käsitleti kõrvutavalt setu lauljate suhtumist ja hoiakuid setu laulu ja õigeusu kirikulaulu, mis kummagi laulmistraditsiooniga seotud uskumussüsteemi tõttu võivad omavahel vastuollu

sattuda. Regilaulukonverentsi artiklikogumiku jaoks valmis A. Kalkunil pikem käsitlus Samuel Sommeri rahvaluulekogu saamisloost ja selle edasisest problemaatilisest käekäigust kuni arhiivi jõudmiseni. Ajakirjas Journal of Ethnology and Folkloristics ilmus tema artikkel soospetsiifilistest motiividest Anne Vabarna eeposes „Peko". Koos Triinu Ojamaa ja Žanna Pärtlasega valmistati ette setu laulu käsitleva veebiväljaande „Seto mitmehäälne laulutraditsioon" (http://laul.setomaa.ee/) tekstiosa. Setu naiste eluloolaule ja improvisatsioone käsitlevaid ettekandeid pidas A. Kalkun Tallinna Ülikoolis toimunud konverentsil „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos" ning Tartus Eesti Rahva Muuseumis aset leidnud seminaril „Seto lauluemade jälg. Representatsioonid ja jäädvustamine". Lauluemade suhtest nende laulude salvestajate ja üleskirjutajatega kõneles A. Kalkun leelokonverentsil Värskas ning Siberi setu naiste pärimusest Eesti Kirjandusmuuseumis aset leidnud ettekandepäeval „Venemaale veerenud IV".

Toimetatud väljaanded. 2009. aastal oli suur toimetuskoormus Ergo-Hart Västrikul. Trükivalmis sai ERA toimetuste seerias ilmuv pühendusteos M. Hiiemäe juubeli puhul – „Kes kõlbab, seda kõneldakse". EKM teaduskirjastuse väljaandel ilmus E.-H. Västriku ja K. Labi toimetatud Enn Ernitsa uurimus „Vadja haritlane Dmitri Tsvetkov 1890–1930". E.-H. Västrik oli peatoimetajaks kolme asutuse ühisväljaandele Journal of Ethnology and Folkloristics. Ilmus eelretsenseeritava ajakirja 2008. aasta number 2 (2) ning trükki läks ka järgmise aastakäigu esimene number 3 (1). Toimetusse kuulusid ERAst veel A. Lintrop ja R. Järv.

Endise ERA juhataja ja folkloristi Herbert Tampere 100. sünniaastapäeva puhul ilmus „Eesti Mõtteloo" sarjas (kirjastus Ilmamaa) M. Hiiemäe koostatud H. Tampere artiklite kogumik „Lauluväelised".

Trükivalmis sai Tartu Ülikooli ja Eesti Kirjandusmuuseumi ühisväljaanne „Eesti imemuinasjutud I", mis on "Monumenta Estoniae Antiquae" sarja uue, eesti muinasjuttude seeria avaköide. Väljaande koostasid R. Järv, Mairi Kaasik ja Kärri Toomeos-Orglaan (Tartu Ülikool).

Valmis Tartu Ülikooli Kultuuriteaduste Instituudi avaldatud DVD-väljaanne „Valgõ härg / Valge härg" (R. Järv, toimetanud Paul Hagu ja R. Järv). DVD filmid on filmitud aastail 2004–2006 Tartu Ülikooli rahvaluuleekspeditsioonidel Setumaale ning hilisemate välitööde käigus. Väljaandega kaasnevas tekstivihikus on ära toodud juttude setukeelne tekst, lisatud juttude ingliskeelsed lühikokkuvõtted ning klassifikatsioon rahvusvahelises rahvajuttude kataloogi ATU järgi.

Korraldatud teadusüritused. Rahvaluulearhiiv korraldas 2009. aasta jooksul konverentse nii üksi kui koostöös teiste asutustega: A. Korb korraldas ettekandepäeva „Venemaale veerenud IV. Krasnojarski krai eest-

lased“. Koostöös Eesti Rahva Muuseumiga korraldati 22.–23. aprillil noorte etnoloogide ja folkloristide konverents Eesti Rahva Muuseumis ja Eesti Kirjandusmuuseumis (EKMist peakorraldaja A. Tupits, ERMist Marleen Nõmmela, Agnes Aljas). A. Kalkun korraldas seoses Eesti Rahva Muuseumis toimunud näitusega setu laulikutest sealsamas ka seminari „Seto lauluemade jälg. Representatsioonid ja jäädvustamine“ (4. detsember).

Koostöös ERAga korraldati kaks Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ettekandepäeva, kus tähistati ERA endiste töötajate sünniaastapäevi. 29. jaanuaril leidis aset ettekandepäev „Herbert Tampere 100“, 24. septembril tähistati Selma Läti 100. sünniaastapäeva ja ühtlasi ka ERA 82. aastapäeva. A. Tupits ning J. Oras osalesid ARSi kogumiskonverentsi “Pärimuse kogumisretk kui palveränd“ korraldamisel (5. novembril).

KOGUMISTÖÖ

Traditsiooniline **Vabariigi Presidendi rahvaluule kogumispreemia** kätteandmine toimus 27. veebruaril. 2008. aasta kaastööde eest pälvisid preemiad kaks rahvaluulekogujat. Astronoomiadoktor Urmas Haud sai preemia Pärnumaa Riisa ja Tõramaa külade rahvapärimusliku ajaloo alaste materjalide üleandmise eest. Folklorist Taisto-Kalevi Raudalainen pälvis autasu rahvaluule kogumise eest Ingerimaal ja mujal elavatelt ingerlastelt. Lisaks preemiate üleandmisele kuulutas president välja kooliõpilaste ja tudengite kirjatalgud „Mida mina saan teha Eesti heaks?“. Esinesid pärimusmuusikud Marju Varblane ja Toivo Sõmer.

2009. aastal arhiivi laekunud kaastööde põhjal esitas Eesti Rahvaluule Arhiiv Vabariigi Presidendi kogumispreemia saajateks Kaie Humala ja Hille Tarto. Kaie Humal kogus pärimust Võrtsjärve põhjakaldalt, oma kunagise kodukandi vanadelt kaluritelt, nende pereliikmetelt ning teistelt praegustelt ja endistelt selle kandi inimestelt. Lisaks on K. Humal üle andnud rohkesti 20. sajandi Võrtsjärve ümbruse külade eluolu kajastavaid fotosid, millel on kujutatud perekondlikke sündmusi, tööolukordi jm. Hille Tarto andis arhiivile üle aastail 2005–2007 Eesti Televisiooni saates „Prillitoos“ läbiviidud ravimtaimeteemalise küsitluse tulemusel laekunud fotod ja 1717 lk lugejate kirju.

2009. aastal andis Piret Paal arhiivile üle 2006. aastal korraldatud kogumisaktsiooni „Minu vähihaigus“ materjalid. Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakonna üliõpilasi juhendanud Ene Lukka-Jegikjan saatis arhiivi eesti ja vene tudengite tööd sünni- ja pulmakombestikust. Riikliku Metsamajandamise Keskuse loodushoiuosakonna pärandkultuuri spetsialisti Triin Kusmini saadetis sisaldas pärandkultuuri inventeerimise käi-

gus talletatud kohapärimust, elulugusid, andmeid metsa ja metsatööga seonduvast pärimusest. Arhiivi jõudis Eesti Maaülikooli loodusturismi eriala tudengite kogutud aines (juhendasid Renata Sõukand ja Raivo Kalle). Ameerikas elanud eestlase Olavi Maru 1980. aastatel kogutud lorilaulude kogu saatsid arhiivi tema abikaasa Ene Maru ning Sirje Kurg. Rahvalaulik Kathariina Kreti eluloo, sugupuu ning oma mälestusi temast panid kirja lauliku tütar Laine Müür ja Lumme Lillenthal. Neeme Metsalt saabus rahvakalendri tähtpäevade ainelisi omaloomingulisi luuletusi koos kombekirjeldustega lapsepõlvekodust. Maret Lehto saatis kommentaare heliväljaande „Munuksed“ Muhu laulude tausta kohta. Adik Sepp talletas nimetekkelugusid ajaloolisest Tarvastu kihelkonnast. Lille Teedumäe saatis eri aegadel lasteaias tehtud fotosid. Koidula Lesta annetas Äksi nõia ehk Hermine Jürgensi isiklikke pabereid. Kohapärimusega seotud fotosid annetasid Arvi Liiva ja Helgi Suluste, suure koguse fotosid andis Elmar Maasik. Anni Oraveer saatis arhiivile enda kogutud pimedate folkloori ning setu pärimusel põhinevad omaloomingulised jutud koos kommentaaridega. Kogusid täiendasid veel Kaleph Jõulu, Leida Oeselg, Ülle Podekrat, Evi Kambrimäe, Hilda Kaukes, Margit Ilves jt.

Folkloristidest jätkas tänuväärset tööd eesti folkloristika ajaloo materjalide kokkuotsimisel Rein Saukas. Erinevat ainest sisaldavaid säilikuid andsid üle ka folkloristid M. Hiiemäe, A. Korb, Mare Kõiva, Helen Kõmmus, J. Metssalu, M.-A. Remmel, Ingrid Rüütel, J. Oras, M. Sarv, Taive Särg, A. Tupits, P. Vahtmäe, Piret Voolaid, V. Valper jt.

Kogumisaktsioonid. Inspireerituna 2009. aasta 24. veebruaril alanud Soome Kirjanduse Seltsi (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura) ning Tuglase Seltsi (Tuglas-Seura) kogumisvõistlusest „Silloin kerran Georg Otsilla“ otsustati koostöös Soome Instituudiga korraldada samalaadne kogumisaktsioon ka Eestis. Küsitluskava „Minu mälestuste Soome“ koostati Eesti Kirjandusmuuseumi kahe osakonna (Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist Rutt Hinrikus, Eesti Rahvaluule Arhiivist R. Järv) ning Soome Instituudi (Järvi Lipasti) koostöös. Võistlus kuulutati välja 2009. aasta mais Tartus toimunud Soome päevadel. Erisuseks võrreldes varasemate ERA kogumisvõistlustega oli keskendumine mälestustele, mis korduva ülerääkimise tulemusel on jutuks vormunud. Kokku saadeti võistlusele sadakond eriilmelist kaastööd väga erinevatelt kirjutajatelt – kirjanikelt, teadlastelt, kooliõpilastelt. Kirjutistes meenutati kõige rohkem nõukogudeaegseid Soomesõite, kuid mõnes töös kajastati ka varasemaid aegu ning mõned tööd kirjeldasid viimaste aegade Soomes-käike. Žürii (R. Hinrikus, R. Järv, J. Lipasti) andis pikkade arutelude järel välja kolm peaauhinda, need said Maret Lehto, Maria Peep ja Lembit Vahesaar. Põhjaliku ja ülevaatliku kaastöö eest pälvis eriauhinna Harri Jõgisalu. Laekunud ainese võttis arhiivis arvele ning

sisestas käsikirjalise materjali arvutisse M. Selgall, tööd toetas Eesti Kultuurkapital. Ka kogumisvõistluse preemiafondi toetas suur hulk sponsoreid – Viking Line, Fazer, Paulig, TEA kirjastus, Petrone Print, Soome Suursaatkond ning Eesti Kultuurkapital.

Septembris pöördus ERA poole kogumisalase koostööettepanekuga Eesti Ornitoloogiaühing, kes oli aasta linnuks valinud kaku ehk rahvapärase nimetusega öökulli. Ühiselt koostati kakuteemaline küsimustik (ERA poolelt osales M. Hiiemäe). Küsitluskavas paluti kirja panna isiklikul kogemusel põhinevaid või tuttavalt kuuldud tõestisündinud lugusid ning küsiti mitmesuguseid uskumusi, nimetusi jne. 70 saadetise arvelevõtmise ja arhiveerimisega tegelesid K. Tamm ja M. Selgall. Žürii tööst võtsid osa ERA poolelt M. Hiiemäe ja K. Tamm ning EOÜ poolelt Andrus Jair, Elle-Mari Talivee ja Katrin Seervald. Auhinnad pälvisid Ellen Randoja (linnuliigi omaduste ilmeka vahenduse eest rahvaluule kaudu) ja Tuuli Eksin (kaku kui endelinnu olulisuse esiletoomise eest perepärimuses), ERA eripreemiad said Iti-Jantra Metsamaa (parim humoristlik pajatus noore kodukaku seiklusist inimelamus) ning Maria Parksepp (unikaalne kirjeldus tulevase ennustamisest ja ennustuste täideminekust).

Sügisel vaatasid R. Järv, J. Oras, K. Tamm ja A. Tuisk üle ERA olemasoleva korrespondentide võrgu. Seniste tegevkorrespondentide ning arhiivile viimastel aastatel kaastööd teinud inimestega võeti ühendust, saadeti neile küsitluskavad ja selgitati välja, kas nad soovivad ning kas neil on võimalik kaastöö tegemist jätkata. Süstemaatiliste kogumisaktsioonide taasalustamise eesmärgil sai esitatud ka taotlus riiklikule programmile „Eesti keel ja kultuurimälu“, mis kahjuks ei leidnud ekspertkomisjoni poolt toetamist.

Välitööd. Aasta suurimaks kogumisprojektiks olid Jüri Metssalu juhtimisel toimunud välitööd Juuru kihelkonna aladel. Nelja kuu jooksul neljal korral toimunud välitööde kestel (kokku 25 päeva) käidi 36 külas ja intervjueeriti enam kui pooltteistsada inimest. Kogutud helisalvestuste maht on 336 tundi, videoülesvõtteid tehti u 60 tunni jagu, fotosid u 8000. Lisaks J. Metssalule osalesid Juuru välitöödel ERAst M. Hiiemäe, R. Järv, M. Sarv, T. Otsus, K. Tamm, P. Vahtmäe, V. Valper; Tartu Ülikooli tudengid Pikne Kama, Kaisa Kulasalu, Maarja Olli, Reena Purret, Kristen Suokass, Ave Taavet ja Epp Tamm; Nele Kangert ja Triin Äärismaa; fotograaf Jaak Kadarik, videooperaator Magnus Suitso koos abilise Rauno Vahtrega ning filmitudeng Ott Tiigirand. Enne välitöid litereeriti 2004. aastal Juuru, Rapla ja Hageri piirkonnas tehtud välitööde materjale (P. Vahtmäe) ning koostati varem kogutud Juuru kihelkonna kohapärimuse kataloog (J. Metssalu ja P. Vahtmäe), mis võimaldas küsitlusel paremini keskenduda kohtadega seotud pärimusele. Maastikul fikseeriti ning pildistati võimalikult suurt hul-

Heldi Ausmees, Jüri Metssalu ja Salme Eenlo välitöödel Juuru raba pärimuspaikades oktoobris 2009. Pille Vahtmäe foto.

ka pärimuspaiku, lisaks fotografeeriti informante ja kogumissituatsioone. Ekspeditsiooni tulemuseks oli mahukas tänapäeva kohajutte sisaldav andmekogum, mille põhjal on kavas välja anda Juuru kihelkonna kohapärimuse allikapublikatsioon, luua dokumentaalfilm ning kirjutada analüüsivaid artikleid. Välitööd leidsid mitmekülgset kajastamist ka meedias (J. Metssalu).

A. Korb kogus Eesti eri paigus rahvaluulet Venemaal sündinud eestlastelt, osa välitöid toimus koos M. Aigroga. 100 salvestustunni jooksul küsitleti kokku ligi 30 inimest, neist kolmandikku küsitleti korduvalt. A. Korbi initsiatiivil jõudsid arhiivi ka Igor Tõnuristi salvestused Siberi eestlastelt (28 helikasseti aastatest 1975–1988), hulk vanu fotosid Venemaa eesti kogukondadest ning kolm laulukladet.

Aasta jooksul talletati videosse Viljandi pärimusmuusika festivali üritusi (õpitubasid, regilaulupesa); Seto kuningriigi päeva; mitut pulma Tartu-, Viljandi- ja Setumaal, kus kombestiku osas tugineti vanemale pulmatraditsioonile, lisaks salvestati pruutpaaride ja pulmaliste järelmõtteid ning kommentaare (A. Lintrop, J. Oras). Helisalvestati mitmerealise aparatuuriga Värska leelokoori Kuldats´auk (J. Tamm) ning tehti intervjuusid setu laulikutega (A. Kalkun) ja Hiiumaa giididega pärimuse kasutamisest igapäevatöös (R. Järv). Tartus helisalvestati endise arhiivijuhataja Ellen Liivi ja Hille Tarto meenutusi (A. Tupits), Kaie Humala mälestusi (K. Tamm) ning folkloristika osakonna vanemteaduri Kristi Salve elulugu (A. Kalkun, M. Sarv). Lühiajalistel välitöödel käidi veel Viimsis (A. Tuisk) ning Võrumaal (M.-A. Remmel, V. Valper).

Aado Lintrop ja Janika Oras setu pulma jäädvustamas. Kingituste jagamine pulma teisel päeval, ka filmijad ei jää ilma. Andreas Kalkuni foto.

TÖÖ ARHIIVIMATERJALIDEGA, ARHIVEERIMINE JA MATERJALI KÄTTESAADAVAKS TEGEMINE

Arhiveerimine, laekumised. Aasta alguses võeti kasutusele pikka aega ette valmistatud ERA infosüsteem Mari. Andmebaas integreerib ühtsesse süsteemi paljusid seni eraldi tehtud arhiivinduslikke töölõike. Esialgu võeti infosüsteem kasutusele uue materjali vastuvõtmisel. Andmebaasi kanti 8120 kirjet, neist 310 tulmekirjet, 7045 säilikukirjet, 496 isikukirjet, 20 kogumisprojekti. Aasta jooksul jätkus infosüsteemi arendamine koostöös AS Pikseliga.

Aasta jooksul võeti käsikirjakogus arvele 12366 lk materjali (10436 paberlehekülge, 1900 digilehekülge). Sellest 8762 lk oli originaalkirjapanekuid ja 3574 lk uurimuslikke materjale, käsikirjakogu laekumistega tegeles K. Tamm. Helikogus võeti arvele 102 säilikut (2784 pala) – enamik DH (digiheli) seerias (J. Oras), videokogus 76 videokassetti ja -faili, fotokogus 1391 digi-, ja 755 värvi- ja mustvalget fotot (K. Kink, A. Tuisk). Eelmisel aastal loodud eksperimentaalsesse multimeediakogusse (M. Sarv) laekus ligi 50 ühikut ainest.

Digitaliseerimine. Jätkati heli-, foto-, video- ja käsikirjakogude digitaliseerimist ning konserveerimist. Aasta jooksul peeti mitmeid koosolekuid fotode skaneerimise ja arhiveerimissüsteemi paremaks muutmiseks (A. Tuisk, K. Kink, S. Roots jt). Helistuudio varustati Studer stuudiomagnetofoni, tippklassi AD-muundi Mytek Stereo ja kaasaegseid helisalvestusprogramme sisaldava arvutiga. Heliarhiivi vanade magnetlintide digitaliseerimise tööprotsessis salvestatakse lindid tervikuna arvutisse ning arhiveeritakse vastavad wav-failid ja helitöötlusprogrammi „projektfailid“ muutmata kujul välisele meediakandjale ja välisele kõvakettale. Seejärel korrastatakse ja ühtlustatakse materjali ning arhiveeritakse see tervikfailidena (24-bitti, 96kHz). Viimases etapis tükeldatakse tervikühikud paladeks ja nimetatakse need vastavalt sisule. Helistuudiole muretseti veel väline ja välitöödeks portatiivne helisalvesti Zoom-H2. Aasta jooksul osteti seitse 1TB kõvaketast, mida kasutatakse nii filmide, fotode kui helifailide arhiveerimiseks. Suur osa stuudio heliinseneri J. Tamme tööajast kulus jätkuvalt nii plaanilistele kui mitteplaanilistele heliarhiivivälistele ülesannetele, nagu nt ERA arvutipargi jooksev hooldus ja arendus, muuseumi saali esitlus- ja helitehnika hooldus ning arendus, kogu maja konverentside jmt ürituste tehnilise teenindamisega seotud tegevused jpm.

2009. a oktoobrist asus helistuudios tööle T. Konsand, märkimisväärselt kiirenes heli digitaliseerimisprotsess. Pärast väljaõppe saamist on arhiivil töötaja, kes on võimeline tegelema pidevalt ja ainult helilintide arvu-

tisse salvestamisega. Paraku tuli uuele töötajale rahastust otsida järgnevalt kuu kaupa erinevatest projektidest või tellimustest, ehkki finantseerimisprobleem kummitas tegelikult kogu stuudiot. Konkreetseid töölõike nii heli-, video- kui fotovaldkonnas rahastati HTM rahvuskaaslaste programmi projekti „Eraisikute valduses oleva Siberi eestlaste pärimusainese kogumine, arhiveerimine, digitaliseerimine“ (A. Korb) kaudu. Kultuuriministeeriumi rahvakultuuri regionaalprogrammide toetustest oli abi kahe setu ainesega seotud kogumi kättesaadavamaks tegemisel uurijatele: helisalvestusi digitaliseeriti projekti „Seto 1949–1977 helisalvestuste kasutatavaks tegemine“ rahastusel (projektijuht J. Oras), arhiivi laekunud Ain Sarve fotosid digitaliseeriti projekti „Ain Sarve setuaineliste fotode arhiveerimine Eesti Rahvaluule Arhiivis“ rahastusel (projektijuht M. Sarv). Hõimurahvaste Programmi toetusel digitaliseeriti Lennart Mere dokumentaalfilmi „Linnutee tuuled“ uusväljaande jaoks rahvaluule arhiivis olevad filmi helisalvestused (projektijuht A. Lintrop).

Varasematel aastatel Eesti Rahvuskultuuri fondi ja Eesti Kultuurkapitali toetusel alustatud käsikirjaliste säilikute digitaliseerimist jätkati mõlema fondi toel, skaneeriti rohket kasutamist leidvad Eesti Üliõpilaste Seltsi rahvaluulekogu seeriad EÜS V–EÜS X (kokku 13 285 lehekülge, digiteerijad Merike Suits, Marius Suits). Skaneeritud käsikirjaköited tehti kättesaadavaks veebiaadressil http://www.folklore.ee/kasikirjad, veebikataloogid vormistati vastavalt varasemale praktikale, kasutades vabavara Picasa (Elo Tuule Järv, R. Järv).

Fotodest skaneeriti 842 ERA arhiivifotot kõige vanematest fotokogudest, neist 500 vanimat uute resolutsioonistandardite alusel teostatava frontaalse digitaliseerimise käigus (A. Roots ja S. Roots). Lisaks skaneeriti laekunud materjali arhiveerimisprotsessi käigus 653 laenuks saadud fotot ja 1473 negatiivi ning varustati nimestikega. Suuremahuline töö oli Ain Sarve fotokogu arhiveerimisprojekt (projektijuht M. Sarv, teostajad S. Roots ja Õie Sarv).

Helikogu digitaliseerimisega tegelesid aasta jooksul J. Tamm, J. Hunt, P. Kalda ja T. Konsand. Jätkati FAM-seeria ja magnetofonilintide digitaliseerimist. Tervikuna digitaliseeritud ja arhiveeritud sai TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri kogu EKRK, Fon. Digitaliseeriti ka arhiivi laekunud Igor Tõnuristi helikassetid Siberi eestlastelt salvestatud materjaliga (u 25 tundi).

Videokogu digitaliseerimisega tegelesid J. Simm ja A. Roots, digitaliseeriti 37 analoogvideo kassetti (VHS, u 100 tundi) ning 51 ühikut digivideokassette, valmistati töö- ja tagatiskoopiad CD- ning DVD-kandjatel, materjal arhiveeriti kõvaketastele.

Andmebaasid. Programmi „Eesti keel ja rahvuslik mälu“ projekti „Eesti regilaulude avaldamine“ toetusel jätkati eesti regilaulude andmebaasi koostamist: kollatsioneeriti ja redigeeriti eelnevalt skaneeritud faile (I. Annom, A. Kupits) ning varustati laulutekstid XML-märgenditega (A. Kupits, M. Sarv), andmeid kontrolliti ja parandati.

Kohapärimuse töörühm jätkas Lõuna-Eesti, eelkõige Lõuna-Tartumaa kihelkondade arhiiviteadete kandmist kohapärimuse andmebaasi: sisestati üle 700 kirje, kontrolliti varasemaid kirjeid. V. Valper ja P. Vahtmäe sisestasid erinevate projektide rahastusel andmebaasi kokku 1600 kirjet.

Toimusid eeltööd kohapärimuse andmebaasi sidumiseks Muinsuskaitseameti Kultuurimälestiste riikliku registriga: peeti koosolekuid (kogu kohapärimuse rühm eesotsas M.-A. Remmeliga, lisaks R. Järv, M. Sarv, K. Tamm), töötati välja ühendatud andmebaasivorm (M. Sarv), paigutati ümber kohapärimuse andmebaasist muuks folklooriks klassifitseeritav aines (2922 kirjet), parandati ja ühtlustati andmekirjeid.

Koos Arhiivraamatukoguga (M. Kiipus) ja Eesti Kultuuriloolise Arhiiviga (V. Asmer, M. Laak) tehti ettevalmistusi Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse vahendusel rahastatavaks EL projektiks „Eesti trükise Punase Raamatu ja eesti kultuuri käsikirjaliste alliktekstide säilivuse ja kättesaadavuse tagamine“ (ERAst R. Järv, M. Sarv, E.-H. Västrik, K. Tamm, J. Oras). Kirjutati eeltaotlus, taotlus ning toetuse määramisel toimus riigihanke ettevalmistamine. Projekti eesmärgiks oli rajada kirjandusmuuseumi juurde tänapäeva nõuetele vastav failihoidla ning digitaliseerida ja interneti teel kättesaadavaks teha märkimisväärne kogus vanemaid trükiseid ja käsikirju, sh ERAst Jakob Hurda käsikirjakogu tervikuna.

Kogude kasutamine/tutvustamine. ERA kogusid kasutasid regulaarselt lisaks oma töötajatele folkloristid nii kirjandusmuuseumi teistest osakondadest kui väljastpoolt maja, samuti oma kodukandi pärimuse huvilised ja teised uurijad. Uurijate teenindamisega tegelesid kõik arhiivi töötajad, ennekõike arhivaar K. Tamm. Samuti on kõik arhiivi töötajad vastanud teabepäringutele ning andnud konsultatsioone telefoni, e-kirja ning kirja teel. Arhiivi kogusid kasutasid üksikkülastajad kohapeal 380 korral, lisaks sellele toimus 29 arhiivieksursiooni, millest võttis osa 632 inimest. Arhiivi tutvustavaid loeng-ekskursioone viisid läbi K. Tamm, J. Oras ja A. Tuisk, M. Hiiemäe, R. Järv, E.-H. Västrik jt. Aasta jooksul toimus seoses arhiivijuhataja ameti üleandmisega rahvaluulekogude osaline inventuur (käsikirjalised kogud, helikogud, osaliselt fotokogu). Inventuuri teostasid R. Järv, K. Tamm, J. Oras, E.-H. Västrik.

KOOSTÖÖ TEISTE ASUTUSTE, ORGANISATSIOONIDE JA VÄLISRIIKIDEGA

Tihe r**ahvusvaheline koostöö** jätkus Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluule arhiiviga nii kogumisvõistluste kui läänemeresoome vana rahvalaulu projekti raames (R. Järv, J. Oras, M. Sarv, E.-H. Västrik, A. Lintrop). A. Korb tegeles Eesti ja Läti uurijate teaduskoostöö arendamisega ühisväljaande „Rahvuskaaslased Siberis“ koostamisel. M. Sarv oli pikemalt stažeerimas Šotimaal Aberdeeni ülikoolis Elphinstone'i Instituudi juures. Väliskoostöö jätkus ka erinevate teadlastega Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetuste seeria publikatsioonide ning ajakirja Journal of Ethnology and Folkloristics artiklite eelretsenseerimisel. A. Korb osales BaltHerNeti infopäevade organiseerimisel Karjalas Petroskois.

ERA teadlased kuuluvad mitmesugustesse rahvusvahelistesse erialaorganisatsioonidesse ja võrgustikesse: R. Järv, A. Lintrop, M. Sarv rahvusvahelisse etnoloogia ja folkloristika ühendusse SIEF; R. Järv, A. Lintrop, A. Korb ja E.-H. Västrik rahvusvahelisse rahvajutu-uurimise ühingusse International Society for Folk Narrative Research; E.-H. Västrik kuulub folkloristikaühingusse Folklore Fellows ning Ameerika folklooriühendusse American Folklore Society; J. Oras on rahvusvahelise pärimusmuusika ühingu International Council for Traditional Music liige. A. Tupits osales meditsiiniantropoloogia-alase ühenduse Netzwerk Gesundheit und Kultur in der Volkskundlicher Forschung (Saksamaa, Austria, Šveits) töös.

Eesti-siseselt jätkati tõhusalt koostööd Tartu Ülikooliga. Ülikooli sissejuhatava rahvaluulekursuse raames on tudengitel ette nähtud 1,5-tunnine arhiivipraktika, millest 2009. aastal võttis osa 75 üliõpilast. Praktikantide abiga sisestati arvutisse suur osa varasematest fotonimestikest (tööd koordineeris K. Tamm). Lisaks sellele taasalustati Tartu Ülikooli rahvaluule osakonna magistriõppes arhiivipraktika aine andmist (õppeaine juhendaja R. Järv). Praktikandid said üldise ülevaate arhiivikorraldusest, täitsid jooksvaid töölõike 36 töötunni ulatuses ning praktika lõpuks kirjutasid essee arhiividega seotud teemadel. Arhiivile olid abiks TÜ magistriõppe üliõpilased Kadri Laar, Carolina Pihelgas, Tuuli Potik, Terje Puistaja, Reena Purret, Liis Reha ja Krislin Virkus. Tudengite abi kasutati näiteks EÜSi kogu registrite sisestamisel, fotoinventuuri tegemisel, teemakartoteekide korraldamisel, välitöösalvestuste litereerimisel, korrespondentsi vormistamisel.

Koostöös TÜ rahvaluule osakonnaga jätkus projekt „Eesti muinasjuttude teaduslikud väljaanded“ (juht R. Järv), aasta jooksul sisestati eri muinasjutuliikide andmekirjeid ennekõike käsikirjalistest kogudest ERA ja S

(I. Annom, Moon Meier, Liis Reha, M. Selgall) ning jätkati imemuinasjuttude väljaande II köite ettevalmistustöödega (R. Järv, M. Kaasik, K. Toomeos-Orglaan.) Seni ülikoolis, ent sisuliselt arhiivi katuse all toiminud töörühma puhul on seoses R. Järve asumisega ERA juhatajaks nüüdsest põhjust rääkida TÜ ja KM ERA ühisest töörühmast.

Tartu Ülikooli rahvaluule osakonna tellimusel sisestati arvutisse Udo Kolgi kandidaadiväitekirja käsikirja (T. Otsus), selle korrastamist veebis väljaandmiseks alustas L. Saarlo. ERA teadustöötajad osalesid Tartu Ülikooli folkloristika uurimisrühma teadusteema ning Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi grandiprojektide täitmisel. Jätkus Kirjandusmuuseumi, Tartu Ülikooli ja Eesti Rahva Muuseumi ühisajakirja Journal of Ethnology and Folkloristics väljaandmine.

Mitmesugust koostööd tehti rahvaluulearhiivi kunagise emaasutuse Eesti Rahva Muuseumiga, mis tähistas oma 100. juubelit. ERMi juubelitrükisesse „Rahva muuseum. ERM 100“ kirjutati Eesti Rahvaluule Arhiivi puudutav osa (M. Sarv, K. Tamm). K. Tamm aitas välja otsida ja kohale toimetada materjale ERMi 100. aastapäeva näitusele. ERMi ning kaardikirjastusega Regio tehti koostööd Eesti kihelkonnakaardi koostamisel (M. Hiiemäe). ERMiga kahasse toimus järjekordne konverents „Noorte hääled“ ning seal leidsid aset A. Kalkuni ja A. Roseliuse korraldatud näitus „Lauluemade jälg“ ja sellest ajendatud seminar.

Suvel oli Eesti Kirjandusmuuseumi saalis väljas A. Korbi ja Kadri Viirese 2008. aastal koostatud KM ja Eesti Kunstiakadeemia ühisnäitus „Siberi eestlased“. See rändnäitus oli esindatud ka Narva linnuses muuseumide festivalil 22. septembril. Näitus tutvustab eestlasi, kellele Siberist on saanud kodu, kus nende esivanemad on elanud juba mitu inimpõlve.

Lisaks erinevatele ERA töötajate loengutsüklitele eri ülikoolides ja kõrgkoolides (A. Kalkun, R. Järv, J. Oras, J. Simm, A. Tupits, E.-H. Västrik) peeti loenguid ka gümnaasiumiastme õpilastele – J. Metssalu õpetas Rapla Vesiroosi Gümnaasiumis kohapärimuse valikainet, sh juhendas iseseisvat kogumistööd. Folklooriteemalisi loenguid peeti erinevatel avalikel üritustel (M. Hiiemäe, A. Kalkun, J. Oras jt).

Välitööd Juuru kihelkonnas (J. Metssalu) toimusid Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti ning Tartu Ülikooli Eesti looduslike pühapaikade keskuse kaasabil. Käivitus koostöö Eesti Keele Instituudiga seoses ERA kohapärimusteadete kasutamisega Eesti kohanimeraamatus (projekti juht Peeter Päll), selleteemalisel seminaril Urvaste nõiariigis osalesid R. Järv ja M.-A. Remmel.

ERA stuudio töötajate kompetentsi kasutati nii Eesti Kirjandusmuuseumi teiste osakondade kui asutuste (Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituut, Karl Ristikivi Selts) mitmete heli- ja videoväljaannete ettevalmistamisel.

ERA töötajad osalesid ka mitmetes otsustuskogudes: E.-H. Västrik riikliku programmi „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud“ ekspertnõukogus, J. Oras kuulus Kultuuriministeeriumi vaimse kultuuripärandi nõukogusse ning oli Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ühise pärimusmuusika magistriõppekava väljatöötamise töörühma liige, M. Hiiemäe oli rahvapärase nimetuletuse ekspert eesti linnunimetuste komisjonis. 2009. aasta kevadel valiti Akadeemilise Rahvaluule Seltsile uus, nüüdsest kaheaastase volitusega juhatus, kus jätkasid senisest juhatuse koosseisust ERA poolelt A. Tupits ja J. Oras.

Lisaks töisele tegevusele võeti ühiselt üritusi ette ka vabal ajal, nii näiteks käidi maikuus botaanikaaias, ERA initsiatiivil osalesid kirjandus-

Botaanikaaias. Annika Kupits ja Mall Hiiemäe. Kanni Labi foto.

muuseumi töötajad muuseumiaastat lõpetaval muuseumide maskiballil Tallinnas Kumus, mitmed arhiivi töötajad osalesid kirjandusmuuseumi juures tegutseva mäluasutuste segakoori MASK tegevuses jm.

Üks arhiivi 2009. aasta praktikantidest esitas oma tagasisidena praktika ja arhiivi kohta järgmise kommentaari: „Loomulikult sai [arhiivipraktika käigus] teada uusi asju ja nüansse, ettekujutus [arhiivist] on varasemast laiem ning olen rohkematest (uurimis)võimalustest teadlik. ERAst ongi mulle jäänud mulje, nagu see oleks elusolend, mis pidevalt kasvab ja muutub ja kasvab ja muutub igast küljest.“ Aasta 2009 kokkuvõtteks võib öelda, et hulkrakne, eri uurija- ning kogujahuve koondav arhiiv püüdis jätkata oma eesmärgipärast muutumist ja kohanemist keskkonnaga.

ETNOMUSIKOLOOGIA OSAKOND

Triinu Ojamaa, Kanni Labi

2009. aastal töötasid etnomusikoloogia osakonnas täiskoormusega vanemteadur-osakonnajuhataja Triinu Ojamaa, vanemteadur Taive Särg, teadurid Kanni Labi ja Helen Kõmmus, osakoormusega vanemteadur Ingrid Rüütel ning teadurid Guldžahon Jussufi, Aune Valk ja Kristel Karu-Kletter. Toimetajana töötas Edna Tuvi, assistentidena Mari Bleive (alates detsembrist lapsehoolduspuhkusel), Tõnis Bleive (kuni 16.06), Teet Bleive (17.08–25.09) ja Julia Sulina (alates 28.09).

Osakonna teadustöö jätkus Haridus- ja Teadusministeeriumi sihtfinantseeritava teadusteema „Muusika perspektiivid Eesti avatud identiteedi väljakujundamisel“ (2008–2012) täitmisel. Toetudes A. Valgu ja K. Karu-Kletteri varasematele uurimustele ning 2007. aastal kanadaeestlastega teostatud pilootuuringule koostati EOI (*Estonian open identity*) küsitluse testvariant (194 väidet), mida testiti eesti- ja venekeelsena 213 osalejaga vanuses 14–53. Teostati tulemuste statistiline analüüs ja koostati sellest lähtudes ankeedi lõppvariant 4 temaatilise alajaotusega: etniline identiteet, Eesti riigiidentiteet, multiidentiteet ja psühholoogiline heaolu (70 väidet Eestimaa, Eesti ajaloo, majanduse, kultuuritraditsioonide ja muusika kohta, lisaks demograafiline alaosa). Küsitlus on kättesaadav kirjandusmuuseumi kodulehel www.kirmus.ee eesti, rootsi, inglise ja vene keeles. Täidetud ankeete laekus eestieestlastelt, eesti venekeelselt vähemuselt, kanada- ja rootsieestlastelt. Alates novembrist katsetati ankeeti lokaalse identiteedi uurimiseks lõunaeestlaste hulgas, eelkõige Setumaal.

Kuna uurimuses on kvantitatiivne metoodika kombineeritud kvalitatiivsega, töötati välja süvaintervjuu küsimustik EOI teemal. Küsimustikku on kasutatud projektis osalejate intervjueerimiseks Eestis, Soomes, Kanadas, Bulgaarias ja Saksamaal. Vastuste analüüsi põhjal valmis K. Labi ja K. Karu-Kletteri ettekanne ja artikkel „Kuidas defineerida eestlast? Identiteediuuring Stockholmis“, milles analüüsitakse septembris 2008 Stock-

holmis elavate eestlaste seas läbiviidud intervjuusid. Intervjuuvastustes kajastuvad järgmised informantide eesti-identiteeti mõjutavad teemad: eesti keel, hinnang oma päritolule, suhe Eestiga, suhe eestlastega, mitmekultuurilisus ja muusika. Võrreldes Rootsis ja Eestis sündinud-kasvanud inimesi, avalduvad need tegurid teatud määral erinevalt. Näiteks Rootsis sündinud rõhutavad rohkem seda, et vähemuskultuuri esindajaks olemine teeb nad teiste rootslaste silmis huvitavamateks inimesteks, Eestis sündinud aga tundsid, et välismaakogemus lisab neile täisväärtuslikuks eluks vajalikku avatust. Rootsi eestlasi kirjeldab tugev ja teadvustatud eesti kultuuriline identiteet, mis ei vastandu Rootsi kodanikuidentiteedile – tegemist on inimeste teadliku valikuga. Eesti muusikakultuur etendab selles olulist osa: intervjuuvastuste põhjal saab eestlasi määratleda näiteks selle järgi, et nad oskavad laulda eesti laule.

Paralleelselt tegid osakonna teadurid juhtumiuurimusi muusika tähtsusest etnilisele ja riigiidentiteedile (laulupeod, Eurovisiooni lauluvõistlus, kooriliikumine Kanadas, eesti *fusion*-festivalid, hümnidiskussioon meedias). Uurimustulemusi on tutvustatud nii artiklites kui konverentsiettekannetes.

T. Ojamaa ja K. Labi artiklis „Eurovisiooni lauluvõistlus Eesti meedias: juhtumiuurimus vähemustest ja enamustest“, mis ilmus 2009. aastal inglise- ja bulgaariakeelsena, on toetutud 2007. aasta lauluvõistlust kajastavale Eesti trükimeediale, võrdluseks mõned seisukohad Bulgaaria ajalehtedest, ning enam kui 6000 internetikommentaarile Eesti veebikeskkonnast. Viimase materjali esinduslikkus on muidugi vaieldav, kuid tegemist on siiski sotsiaalteaduste ja kultuuriuurimise jaoks kasuliku allikaga, kus avalikkuse ette jõuavad arutelud, mis muidu jääksid piiratuks sõprade ja pereringiga. Meediaanalüüs näitab, et Eurovisiooni lauluvõistlusse ei saa suhtuda kui lihtsalt muusikašõusse – sellel on ka kultuurilis-poliitilised tagamaad, mis panevad inimesi arutlema selle üle, kes nad on ja kuhu nad kuuluvad. Eurovisiooni kontekstis võivad enamuse ja vähemuse suhted ilmneda ümberpööratud kujul. 2007. aasta avalikus EV-diskussioonis moodustasid meie-grupi peale eestlaste veel eurooplased (just „Vana Euroopa“ mõistes) ning vähemal määral baltlased. Selgelt tajuti kultuurilise hegemoonia küsimusi ja enda meie-grupi vähemussejäämist: nii seksuaalsete põhimõtete tasandil kui etnilises mõttes. Valdavalt ei nähtud seda aga täiesti negatiivsena: ennast tunti siiski „parema vähemusena“. Siiski tekitas see olukord eestlastes soovi Eurovisioonist distantseeruda.

Kanada kooriliikumise uurimist toetas Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Kirjandusmuuseumi koostööprojekt „Toronto eestlaste koorielu pärast II maailmasõda“ (T. Ojamaa ja J. Sulina). Projekti eesmärk oli koguda materjali aastatel 1950–2010 Torontos tegutsenud eesti kooride

kohta. Töö lõpptulemusena ilmub 2011. aastal monograafia Toronto koorielust. Tööd Torontos rahastati osaliselt rahvuskaaslaste programmist. Eeltöö Eestis hõlmas 1) tutvumist VEKSA arhiivimaterjalidega, selgitamaks sõjajärgse koorirepertuaari võimalikke liikumisteid Kanadasse; 2) intervjuusid Toronto kooridega suhelnud dirigentide Kuno Arengu ja Olev Ojaga; 3) teabe hankimist koorikontsertide kohta ajalehe Meie Elu elektroonilise versiooni arhiivist. Torontos oli töö põhirõhk dirigentide, koorikroonikute ja lauljate intervjueerimisel (mälestused kooride asutamise, tähtsündmuste, repertuaarivaliku ja tegevuse lõpetamise kohta). Litereeritud kujul on intervjuude maht 215 lehekülge. Lisaks avanes võimalus teha koopiaid kontserdikavadest ja kooriliikmete nimekirjadest ning valida raamatu jaoks fotosid lauljate ja dirigentide isiklikest arhiividest. Materjali esialgse analüüsi põhjal töötati välja monograafia põhiplaan: 1) lühiülevaade Kanadas tegutsenud eesti kooridest, 2) peamised faktid Toronto kui Kanada koorielu keskuse kooride kohta, 3) kooriliikmete mälestused mõnest kooriga seotud eriti eredast sündmusest ning 4) pikem ingliskeelne kokkuvõte.

Riikliku programmi „Lõunaeesti keel ja kultuur“ projekti „Mulgimaa rahvalaulud viisidega“ vastutav täitja T. Särg käsitles seoses osakonna teadusteemaga samuti lõunaeesti problemaatikat. Artiklis „Lõuna-Eesti identiteedist ja selle seostest muusikaga. Võrokene Setomaal, mulk Võromaal“ vaatleb ta etnomusikoloogi pilguga kahe lõunaeesti naise identiteeti. Uurimuse kvantitatiivne osa analüüsib EOI ankeetküsitluse vastuseid 61 inimeselt, selgitamaks, kas inimese etniline kuuluvus mõjutab tema arvamusi muusika ja etnilise rühma suhte kohta, pidades eelkõige silmas lõunaeestlaste võimalikku erinevust muudest eestlastest. Analüüs näitas, et muusika osa rühmaidentiteedis on olulisem kahe või enama identiteediga inimestele, kellel ilmselt on tarvis kinnitada oma ühtekuuluvustunnet Eestiga ja/või oma etnilise rühmaga. Intervjuude analüüs osutas, et muusika moodustab eesti ja seto identiteedi puhul olulise dimensiooni, kuid mulgi ja võro identiteedi puhul on vähem märgatav. See võib olla tingitud asjaolust, et tänapäeva võro ja mulgi muusikal ei ole nii selgelt väljakujunenud piirkondlikke stiilitunnuseid ega sotsiaalset konteksti, nagu on seto laulude arhailine tekst ja erilise kõlaga mitmehäälne helikeel ning traditsioonilised peod ja festivalid. Kuigi ka eesti isamaalauludel ei ole väga omapärast helikeelt, eristab neid rahvuslikke väärtusi rõhutav sisu, viited rahvalauludele või rahvusliku liikumise sümbolitele, sagedasti esitus kooriga või muus mõttes suurejoonelise koosseisuga erilistel üritustel (laulupeod, -päevad).

Eesti Kirjandusmuuseumi ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ühisprojekti, ETF-i grandi „Kaasaegsete meetodite rakendamine traditsionaalse

mitmehäälsuse uurimisel“ hoidja oli T. Ojamaa, põhitäitjad Žanna Pärtlas ja Andreas Kalkun. 2009. aasta põhiülesanne oli kodulehe „Seto mitmehäälne laulutraditsioon“ koostamine ja tehniline teostamine. Koduleht sisaldab järgmisi alaosi: seto laulud; seto laulustiilid; seto helilaadid; seto mitmehäälsus; seto meestelaul; improvisatsioon seto lauludes; seto koorid; seto laulude akustiline analüüs; Siberi setode laulutraditsioon; seto kirikulaul; uurimusi mitmehäälsest muusikast ning karaoke. Tekstide juurde kuuluvad noodistused, mp3-formaadis helinäited ja videoklipid, mis annavad ülevaate setode varasemast ja tänapäevasest laulutraditsioonist ning kirikulaulu traditsioonist Värska Apostellikus Õigeusukirikus. Karaokeosas on esitatud viie mitmekanalilise salvestussüsteemiga salvestatud laulu eraldi partiid, et soovija saaks neile kaasa laulda. Karaoke-osa on õppeotstarbeline. Kodulehe kunstiline teostus on Andrus Kalkunilt, helitehnilise töö tegi Jaan Tamm ning videomontaaži J. Sulina. Kodulehele on lisatud ka T. Särje kirjutis „Killõ seto lauludes. Mõned akustiliste mõõtmiste tulemused“, mis on kavas arendada põhjalikumaks uurimuseks, ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikateaduse osakonna üliõpilase Aare Tooli proseminaritöö „Varieeruvatest helilaadidest setu rahvalaulus akustilise analüüsi põhjal“ (juhendaja Ž. Pärtlas).

Mari Bleive ja Triinu Ojamaa valmistuvad salvestuseks. Alar Madissoni foto.

2009. aastal jätkus koostöö bulgaaria ja soome kolleegidega projektide „Folklore and Dynamics of Identities in New Europe – the case of Bulgaria and Estonia“ ning „On the crossroads of local and global: popular music and the construction of national identity in the 21st century“ raames. Seoses Bulgaaria koostööprojektiga toimus 18.05.–29.05. T. Ojamaa välisvahetuslähetus, mille käigus ta kogus Bulgaarias elavatelt eestlastelt vastuseid ankeetküsitlusele teemal „Muusika ja identiteet“. Bulgaaria andmeid on kavas kasutada võrdlusmaterjalina. Bulgaariaeestlastega kontakti saamisel osutas abi Bulgaaria Eesti Saatkond.

H. Kõmmus jätkas doktoriõpinguid Tampere Ülikooli muusikaantropoloogia osakonnas, mille raames ta osales neljal doktoriseminaril, neist kaks toimusid Soomes, üks Saksamaal ja üks Eestis. Muusika ja identiteedi küsimust puudutas H. Kõmmus 2009. aastal artiklis „Säält ma löüdse luidsõ lutu ehk Hiiumaal elava võrukesest pärimusekandja Laine Mägi regilauludest ja enesemääratlusest“. Informandiga läbiviidud intervjuude ja tema pärimusliku repertuaari analüüs osutab, et üks olulisi identiteedimarkereid on talle murdekeel. Juba üle poole sajandi Hiiumaal elanuna on ta oma võru meelsust ja keelsust säilitanud esiemadelt päritud laulude abil. Ühe võimaliku vastuse küsimusele, kuidas on rahvalaulud informandi pärimusmälus nii hästi säilinud, võiks anda geograafiline ja ajaline distants võrukeelsest kultuurist, mis omamoodi soodustas lapsepõlves õpitu kinnistumist. Ka see juhtumiuuring osutab, et muusika võib olla olulisem kahe või enama identiteediga inimestele, et kinnitada tema sidet päritolurühmaga.

I. Rüütli uurimisteemadeks olid Kihnu kultuuriprotsess, soorollid, eriti naiste identiteet ja sooideoloogiad Kihnu vaimses kultuuris. Ta oli 2009. aastal jätkuvalt seotud ETFi grandiprojektiga „Eesti rahvatantsude algupärane koreograafiline tekst ja esitusviis audiovisuaalsete fikseeringute põhjal“. Selle raames osales ta mitmetel välitöödel, näiteks Pärnu Kuursaali tantsuõhtu filmimisel, Kihnu tantsude filmimisel Kihnu rahvamajas, samuti aitas korraldada „Kihnu poiste“ tantsulugude salvestust Eesti Raadios, mille tulemusel valmis kaks CD-d. Koos Krista Sildojaga koostas I. Rüütel plaatide juurde kuuluva brošüüri nootide, kommentaaride ja registritega. 2009. aastal ilmunud artikkel „Kihnu pärimustantsud minevikus ja tänapäeval“ näitab, et Kihnu tantsutraditsioon on kihnlaste jaoks kestvaks identiteedi märgiks, nagu ka laulud, rahvarõivad ja kollektiivsed tavad. Need on hoidnud ja tugevdanud kogukonnatunnetust, mis on kandnud Kihnu kultuuri läbi aegade ja ühtlasi aidanud kindlustada selliseid kihnlastele tähtsaid meeleseisundeid nagu sisemine tasakaal, südamerahu ja rõõmus meel. Sealjuures on tähelepanuväärne kihnlaste oskus võtta vastu uuendusi, ühendada need varasema pärimusega ning sulatada oma

Guldžahon Jussufi etnomusikoloogia osakonna 30. sünnipäevale pühendatud ettekandepäeval. Alar Madissoni foto.

kogukonna ainuomasesse kultuuritervikusse. Siinjuures on mehed olnud peamised uuenduste toojad, naised peamised sotsiaalse valiku tegijad, traditsiooni kujundajad ja hoidjad.

Riikliku programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ 2009. aastal alanud projekti „Eesti regiviiside andmebaasi redigeerimine ja täiendamine“ (vastutav täitja I. Rüütel) raames jätkus oluline arhiivimaterjalide korraldustöö. Eesti rahvaviiside andmebaas sisaldab Eesti Kirjandusmuuseumi kogudes leiduvaid eesti regiviise koos nende juurde kuuluvate üldandmetega (allikaviited, esitaja, koguja, kogumisaeg ja koht, laululiik, laulutüüp, esitusviis, teksti vorm, viisi vorm, rütmitüüp jne). Andmebaas võimaldab otsinguid erinevaist tunnustest lähtudes ning viiside automaatset töötlemist spetsiaalsete uurimisprogrammide abil. Seda on kasutatud eesti regiviiside tüpoloogia koostamisel ning võrdleval uurimisel. Andmebaasi on seni sisestatud u. 1000 üherealist ja u. 4500 2-realist refräänita regiviisi, lisaks on kodeeritud, kuid andmebaasiga liitmata osa refrääniviise. Lähiülesan-

deks on sisestatud materjali põhjalik kontroll ja ilmnevate vigade parandamine. Perspektiivis tuleb lisada refrääniviiside kuuldelised noodistused ning helisalvestatud viiside noodistused, samuti skaneerida ning siduda andmebaasiga viiside originaalnoodistused.

G. Jussufi oli 2009. aastal jätkuvalt seotud õppeülesannetega TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias, juhendades ka mitmeid üliõpilaste uurimistöid. Osakonna teadusteema raames valmistas ta ette pikemat kirjutist eesti rahvalikust muusikast – teemast, mis on muusikateadlaste tähelepanu alt seni teenimatult kõrvale jäänud, olles samal ajal menukaima muusikastiilina kahtlemata oluline element ka eesti identiteediloomes.

2009. aasta algas etnomusikoloogia osakonnale pidulikus meeleolus: 23. jaanuaril tähistati ettekandepäevaga osakonna juubelit. E. Tuvi ja M. Bleive koostatud näitus tutvustas osakonna tegevust väljaannete ja rohkete foto-

Aleksander Sünter ja Ingrid Rüütel etnomusikoloogia osakonna 30. sünnipäevale pühendatud ettekandepäeval. Alar Madissoni foto.

de vahendusel, ajaloolise ülevaate andis I. Rüütli ettekanne „30 aastat rahvamuusika sektori sünnist“, mis ilmus artiklina samal aastal kirjandusmuuseumi aastaraamatus. Kui osakonna eelkäija, 1969. a. kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonna juurde loodud rahvamuusika sektori tööülesanded olid eesti ja teiste soome-ugri rahvaste rahvamuusika kogumine, fonoteegi juurdekasvu arvelevõtmine ja korraldamine, registrite koostamine, vanade helisalvestuste ümberlindistamine jne, siis teaduslikuks uurimisgrupiks saamise takistuseks oli tookord asjaolu, et muuseumi ei peetud teadusasutuseks, siin ei kehtinud instituutides makstavad kraaditasud ja teadustöö oli plaaniväline. Seetõttu sai teadusliku rahvamuusika sektori loomine 1. augustil 1978 teoks Keele ja Kirjanduse Instituudi juures. 2000. aastal reorganiseeriti KKI rahvamuusika sektor Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakonnaks, kuna muuseum oli kujunenud teadusasutuseks, kuhu koondati kogu eesti folkloristika – nii arhiiv kui uurimisüksused. Rahvamuusika situatsioon, esinemisvormid, rollid ja funktsioonid ning nende muutused ühiskonnas, samuti identiteedi probleemid on olnud etnomusikoloogide olulisteks uurimisteemadeks, olenemata sellest, milline on olnud töögrupi ametlik nimetus. Nii toetume ka oma praeguse teadusteema täitmisel aastastepikkustele kogemustele.

FOLKLORISTIKA OSAKOND

Liisa Vesik

Folkloristika osakonna kolmes struktuuriüksuses (usundi- ja jutu-uurimise, lühivormide ja meediarühm) töötas 2009. aastal 15 teadustöötajat: juhataja Mare Kõiva, vanemteadurid Eda Kalmre, Arvo Krikmann, Aimar Ventsel, Asta Õim, Katre Õim (osaliskoormus), teadurid Anneli Baran, Tõnno Jonuks, Mare Kalda, Andres Kuperjanov, Nikolay Kuznetsov (osaliskoormus), Piret Paal (osaliskoormus), Karin Maria Rooleid (lahkus juulikuus), Piret Voolaid, Liisi Laineste. Teemaga olid seotud veel toimetajad Anne Hussar, Maris Kuperjanov, Asta Niinemets, Rein Saukas, Kait Tamm, Liisa Vesik, programmeerija ja võrguadministraator Saamuel Vesik, assistendid ja projektitäitjad Salle Kajak, Helen Hanni, Pikne Kama (osaliskoormus), Eva-Kait Kärblane, Raivo Kalle, Katre Kikas (osaliskoormus), Renata Sõukand (osaliskoormus) ja Kaisa Sammelselg. Reet Hiiemäe oli lapsehoolduspuhkusel.

Aasta jooksul abistasid meid Eesti Folkloori Instituut, Enn Ernits, Tiiu Jaago, Maarja Kalmre, Elo Zobel, Tiina Kattel, Indrek Kiissel, Birgit Paal, Tuul Sarv, Ülo Siimets, Kärt Summatavet, Tartu Tähetorni astronoomiaring, Maarja ja Viire Villandi, Elmo Piir, Tiina Tamme, OÜ Kuldvillane, Alar Ait, Vallo Tikk jpt. Tekste aitasid digiteerida Tiiu Jaago eesti rahvaluule üldkursuse kuulajad Tartu Ülikoolist. Külalisteadlastest olid abiks Larisa Fialkova (Haifa Ülikool, Iisrael) ja Mihály Hoppál (Etnoloogia Instituut, Budapest, Ungari).

2009 oli mustade ja punaste oluliste raamatute aasta: ilmusid Dan Ben-Amose „Kommunikatsioon ja folkloor“ ning Liisi Laineste ja Arvo Krikmanni koostatud ja toimetatud „Permitted laughter“, aga ka osakonna emeriitteadlase Ruth Mirovi Lüganuse Vana Kannel, mille ettevalmistustööd algasid 1970. aastate keskel. Olulise valdkonna – muinasusundi kihistused – kohta kaitses doktoritöö-monograafia Tõnno Jonuks, pakkudes uusi lahendusi vanema aja tõlgendamiseks.

2007. aasta lõpus asus eelretsenseeritav ajakiri Folklore: Electronic Journal of Folklore taotlema liitumist Thomson Reutersi poolt kajastatavasse ajakirjade loendisse ja aastapikkuse vaatluse all olemise tulemusena lülitati ajakiri 2008. aasta numbritest alates Thomson Reutersi andmebaasi „Arts and Humanities Citation Index“ (AHCI). Antud andmebaas refereerib täielikult 1400 humanitaarajakirja, vaid 5 neist antakse välja Eestis. Ajakirju Folklore: Electronic Journal of Folklore ja Mäetagused asus vahendama ja refereerima ka EBSCO andmebaas „Humanities International Complete“.

Arvo Krikmann konverentsil „From Language to Mind 3“. Alar Madissoni foto.

Liisa Granblom-Herranen Jyväskyläst õnnitleb Arvo Krikmanni juubeli puhul. Alar Madissoni foto.

Korda läksid osakonna korraldatud Eesti folkloristide talvekonverents teemal „Kriis“ ja interdistsiplinaarne konverents „From Language to Mind“ 3, mis oli pühendatud Arvo Krikmanni 70. sünnipäevale. Ettekandjatena saabus folkloriste paljudest Euroopa riikidest ja väljastpoolt Euroopatki. Osakond oli ka nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt esindatud rahvajutuuurijate üleilmsel kongressil Ateenas, Kreekas – rahvajuttude kõrval tutvustati oluliselt interneti uurimise tulemusi. Folklore. EJF ja Mäetaguste toimetusi tunnustas oma aastapreemiaga Eesti Kultuurkapital. Liisi Laineste doktoritöö pälvis Lennart Meri teadustöö auhinna ja Nikolay Kuznetsovi tunnustati Lennart Meri Veelinnurahva rahastu stipendiumiga kui väga helget ja andekat keele- ja kultuurisaadikut.

TEADUSTÖÖ JA PUBLIKATSIOONID

Sihtfinantseeritava teadusteema „Folkloori narratiivsed aspektid. Võim, isiksus ja globaliseerumine“ täitjateks oli 7 doktori- ja 10 magistrikraadiga

teadurit/projektitäitjat. Tegeldi eesti ja soome-ugri rahvaste keele, kujundkõne, lühivormide, juttude ja rahvausundi uurimisega; analüüsiti multimeedia probleeme, jätkati interneti-uuringute ja mitmete rakendusprojektidega. Teema peamine uurimissuund olid erinevad narratiivsuse aspektid, liigid ja segmendid. Avaldati 10 raamatut ja teesikogumikku, 6 numbrit eelretsenseeritavaid ajakirju ja 7 e-raamatut/andmekogu.

Eesti Teadusfondi grante oli kaks: A. Krikmann, grant nr 6759 (Folkloorne anekdoot tänapäeval: postsotsialism – internet – kognitiivsus); M. Kõiva, grant nr 6824 (Internet. Narratiivide, väärtushinnagute ja identiteetide loomise, reprodutseerimise ja transformeerumise protsessid), K. Õim oli põhitäitja Helle Metslangi grandis nr 6147 (Eesti keele grammatika ja sõnavara dünaamika 1990.–2000. aastatel). E. Kalmre oli põhitäitja Ülo Valgu grandis nr 7516 (Rahvausund, žanrid ja sotsiaalne tähendusruum). Osaleti riiklikus sihtprogrammis „Eesti keel ja rahvuslik mälu“ projektidega „Eesti folkloori fundamentaalväljaanded“ (M. Kõiva), „Eesti keele, kultuuri ja folkloori kasutusalade laiendamine ja tutvustamine elektroonilisel infokandjal“ (A. Kuperjanov), „Eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaas ja fraseologismide allikpublikatsioon „Monumenta Estoniae Antiquae“ sarjas“ (A. Baran), „Historistlik Eesti Rahvameditsiini Botaaniline Andmebaas (HERBA) ja satelliitandmebaasid“ (R. Sõukand), „Eesti ja Ida-Euroopa huumor ja mõistatused: globaliseerumine, lokaliseerumine ja žanriuuendused“ (L. Laineste), „Eelretsenseeritava humanitaarajakirja Folklore: Electronic Journal of Folklore publitseerimine“ (K. Tamm). Riikliku programmi „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi“ all oli täitmisel projekt „Eesti fraseologismide elektroonilise alussõnastiku loomine“ (K. Õim). Lisatoetust saadi Eesti Kultuurkapitalilt ajakirja Mäetagused väljaandmiseks ja konverentside läbiviimiseks. Tehti koostööd Karula, Lahemaa ja Soomaa rahvuspargiga kultuurilooliste kaartide ettevalmistamiseks (T. Jonuks, rahastaja KIK). Jätkus SIEF-i Euroopa etnoloogia ja rahvaluule bibliograafia koordineerimis-, koostamis- ja toimetamistöö (K. M. Rooleid).

Haldjas teenindab rahvusvahelisi postiloendeid (Rahvusvahelise Tänapäeva Muistendite Seltsi uurijate list ja Medica – rahvusvaheline meditsiiniuurijate list). Serveris on kättesaadav ka Rahvusvahelise Tänapäeva Muistendite Seltsi uudisleht FOAFTale News, mida E. Kalmre kaastoimetas.

RAHVAJUTUD JA -USUND

Jälgiti etnilise stereotüübi kognitiivset mehhanismi usunditeadetes ning rahvusspetsiifilises ja seriaalses anekdoodis, samuti veebikeskkondade

noorterühmitustes, tegeldi rahvahuumori struktuuri ja tüpoloogiaga ja muutustega etnilistes naljades postsotsialismi ajal (L. Laineste, A. Krikmann, M. Kõiva, L. Vesik). Käsitleti vanemates rahvaluule liikides (muistendid, loitsud) avalduvaid tüüpe ja mudeleid, muistendite kasutamist tänapäevases ühiskonnas, intertekstuaalseid suhteid, meditsiini- ja aardenarratiive, looma- ja astraalpärimust (M. Kalda, M. Kõiva, A. Krikmann, K. Kikas, L. Laineste, E. Kalmre, A. Kuperjanov).

Pingeline töö toimus Eesti **aardepärimusega** (M. Kalda): vaatlemisel oli rahvausundi manifesteerumine aardejuttudes, aardemetafoorika kogumisideoloogias, aardemuistendite talletamise ajalugu; tiheda tekstikorpuse omadused ja tekstide elu arhiivis, samuti oli käsil analüüs naerust aardejuttudes ja aaretest jutustades. Lisaks valmistati uurimust „The Touch of The Supernatural. On Two Similar Experiences from Different Times" ISFNR Usundiliste juttude töörühma konverentsil jaoks, samuti valmis ülevaade „Diskursiivne aardeväli tegelikkuse skaalal". Doktoriväitekirja „Rahvajutud peidetud varandustest: tegude saamine lugudeks" edenes peatükk aardejuttude ja tegelikkuse suhetest, toeks L. Grinselli 1960.–1970. aastate artiklid muististe ja aardejuttude seostest, samuti A. Gazin-Schwartz ja C. Holtorfi „Archaeology and Folklore. Theoretical Archaeology Group" paralleelide ja võrdlusainega aardepärimuse funktsioneerimisest ja aareteotsimisest kui traditsioonilisest praktikast Kreetal, Iirimaal ja Türgis. Sünteesiva peatüki jaoks sõnadest ja tegudest uuriti aardeotsimise õigusliku regulatsiooni ajalugu ja põhimõtteid. Doktoritöö kõrval oli toimetamisel muistendiköide aardepärimusest.

E. Kalmre jätkas **narratiivide uuema kihistusega,** täiendas välislugeja jaoks oma 2007. aastal ilmunud monograafiat „Hirm ja võõraviha sõjajärgses Tartus". Sama monograafia põhjal valmis inglisekeelse lugeja jaoks artikkel kogumikule „Contemporary Legend. New Series". Selle kõrval jätkas E. Kalmre tänapäeva folkloori näitel ka meedia, müüdi ja muistendi omavaheliste suhete problemaatika uurimist, täiendades oma tänapäevase meediakeskse kangelasloo kujunemise käsitlusi. Artiklist „Kangelasmuistendi loomisest Eesti meedias: vendade Voitkade juhtum" valmis leedukeelne versioon. Eesti ja inglise keeles valmisid interneti-uurimused „How Girls Present Themselves Online. On the Example of *rate.ee* diaries" ja „Tüdrukute eneseesitlusest Internetis rate. ee päevikute näitel." Muistendiklassikat puudutas käsitlus „On the Role of Humour in the Dynamics of Belief Legends".

Koostamisel ja toimetamisel oli kogumik sarjast „Tänapäeva folklorist" nr 8 pealkirjaga „Tulnukad ja internetilapsed", kuhu lisaks eesti folkloristidele on tellitud kaastöö kolmelt leedu folkloristilt; samuti laste hirme puudutav artikkel psühholoogiadoktori sulest.

Jätkati **rahvusideoloogia väljendumisviiside**, **koguja H. A. Schultsi** allikakäsitluse ja rahvusromantilise rahva/rahvuse mõiste seoste vaatlemist, samuti sama korrespondendi ja tema kaasaegsete kirjameeste suhete vaatlemist (K. Kikas). Lisaks töötati teemadega H. A. Schultsi kirjapandud tekstide kajastumisest rahvaluule üldkäsitlustes ja H. A. Schultsi kommentaarid Nikodeemose Evangeeliumile. Valmis mahukam uurimus „Rahvus ja raamat pärimuslikus raamatuloos“, mis vaatles lähemalt H. A. Schultsi raamatulugusid ning nende muutumisi aja jooksul, raamistusena tugineti Kuuenda ja Seitsmenda Moosese raamatuga seotud teadetele raamatute ärakorjamisest ja hävitamisest. Lugudel raamatute hävitamisest võõrvallutajate poolt on üsnagi oluline osa eesti ametlikus raamatuloos. Raamat esineb rahvuse metonüümina, sümbolina, mille kaudu kirjeldatakse rahvuse läbielamisi; muistse vabadusvõitluse konteksti asetatud Moosese lugudes võib näha omamoodi katset kohandada varasemat lugu kaasajale omase kirjaliku ruumi ja selle sümbolitega, aga ka kohaneda sellise loo kirjutamise kaudu ise kirjaliku ruumiga.

Meditsiiniuskumustele ja -narratiividele oli pühendatud konverents „Medica 6“, mis toimus seekord paneelina Kreutzwaldi-päevade raames. Vaatluse all olid ennekõike lunaar- ja solaaruskumused meditsiinis ja veterinaarias, vastavad loitsud ja (eeskätt ravi)rituaalid. Sedastati teadete kasutusala muutumine, nt stereotüüpsete meditsiiniteadete vohamine, üldine kasutusala ahenemine, aga ka täiesti uue rituaalikihistuse teke, mida kasutavad sulandunud vaadetega usundirühmitused (M. Kõiva); jälgiti veel kuu-uskumustiku ja taimravi seoseid 20. sajandil (R. Sõukand, R. Kalle).

Jätkus *on-line* meditsiinikogukondade, nende suhtlemistaktikate ja väärtushinnangute analüüsimine Kliinik.ee jt foorumite näitel. Sedastati peamised narratiivide tüübid (informeerivad, sündmust vahendavad jm) ja analüüsiti paari konkreetset jutuahelat (rahvaarsti külastamine, medikamentide valik; valmis uurimus „Online Medicine. Communication and Narratives“, M. Kõiva). Samuti vaadeldi haigus-metafoore ja -sümboleid kui miniatuurseid narratiive vähipatsientide kirjutistes; vaatluskeskmes olid veel vähipatsientide *on-line* narratiivid. Vähihaigete patsiendikogemused, elukäik ja narratiivid oli valmiva doktoriväitekirja teema („The meaning of illness in cancer narratives“, P. Paal).

Käsitleti veel **etnobotaanilist** teadusterminoloogiat ja kirjaliku taimravi kommunikatsiooni semiootilisi iseärasusi („Herbal remedies in written communication: the interpretation of the message“). Samuti arendati teoreetilist mõistet taimemaastik ja vaadeldi muutusi pikema ajaperioodi jooksul („Century of change: The evolution of the perceived herbal landscape“ R. Sõukand, R. Kalle).

Loitsude alal uuriti alaliikide tekstistruktuuri, koodivahetust ja mitmekeelseid loitse (eesti-vene, eesti-ladina, eesti-saksa keelekoodi vahetusi, M Kõiva).

Tähistaevaga seotud uskumusi, eeskätt mütoloogia, tähenimetuste, astroloogia jm valguses käsitleti Kreutzwaldi päevade astronoomiale pühendatud ettekannetes. Interdistsiplinaarsest foorumist osavõtjad valgustasid küsimusi astronoomia päevateemadest poeesia, astroloogia ja folkloorini. Tulemusuurimused ilmuvad kirjandusmuuseumi aastaraamatus. Valmistati ette uurimused Euroopa ja lähemalt Eesti kuumütoloogiast koos eesti vastavate uskumuste ja müüdikatkete süstematiseeringuga („Some aspects of European Moon Mythology", M. Kõiva, A. Kuperjanov), valmisid käsitlused loomadega seotud tähtede ja tähtkujude nimetustest (Daugavpilsi eripaneeli jaoks) ning mõningatest paradoksidest ja eelarvamustest seoses tähistaeva ja tähtkujudega: Sõela tähtede arv, poliitilised otsused seoses sodiaagi tähtkujudega (A. Kuperjanov).

Inimeste ja loomade suhetest kõneleva folkloori alal valmis eesti ja ingliskeelne käsitlus teemal „Mis keeles me räägime lemmikutega" ja „What language we use speaking with pets" (M. Kõiva), kus tehti kokkuvõte inimeste ja lemmikloomade vahelisest kommunikatsioonist ja selle muutustest viimase poolsajandi jooksul varasema ja tänapäeva folkloori ning küsitlustulemuste näitel. Vaadeldi kommunikatsiooniliike (instrumentaal- ja vokaalkutsungid, häälitsuste imiteerimine, loodushäälendid, suhtlemine kõne või universaalkeele abil) ning iseloomustati suhtlemisteateid ja sellest rääkivaid narratiive, samuti suhtlemise erijuhtumeid (kriisiolukorrad, nt raske haigus, surm). Lemmikloomadega suheldes ja neist rääkides väljendatakse rohkesti emotsioone, mida tänane ühiskond avalikus inimestevahelises suhtlemises taunib, sealsed sotsiaalse enesekonstrueerimise reeglid sarnanevad privaatsfääri käitumisele.

Samuti valmisid Daugavpilsi konverentsi spetsiaalse paneeliga seoses käsitlused loomaväljenditest, mõistatustest ja metafoorikast (vt lühivormid, P. Voolaid, A. Baran).

Tegeldi eesti ja teiste rahvaste **usundi ja kombestikuga** vanimast ajast tänapäevani (T. Jonuks). Valmis 430 lk monograafia „Eesti muinasusund", mis keskendus Eesti esiajaloolise (9600 eKr – 1200 pKr) religiooni põhilistele etappidele. Usundit vaadatakse terviku, mitte üksikute fenomenidena ning religiooni käsitletakse pigem dünaamilise, mitte staatilise kultuurinähtusena.

Hiite teemal valmisid uurimused: „The Role of Archaeology in Studying Holy Places", „Natural Holy Places or Holy Places in Nature. Identification, Discovering and Classification", „Hiis-places in Estonian (pre)historic religioon", „Hiied Eesti pühapaikade uurimisloos" ja „Hiis-places in the research

history of Estonian holy sites“; „Fragments from Estonian prehistory – discussions from primitive savagery to high culture“, „Hiis-sites in Northern Estonia – distinctive hills and plain fields“ ja „The changing meaning of Estonian hiis-sites“), sh Oxfordi Handbook of Archaeology of Ritual and Religion jaoks käsitlus „The Archaeology of Baltic Religions“, ja ülevaade Lahemaa kohapärimusest.

Komi keele ja kultuuriuuringutega jätkas Nikolay Kuznetsov. Uurimuses „The role of pop music and other phenomena of modern culture in the preservation of Komi language“ ja „Modernse kultuuri roll komi keele säilitamisel. Viis aastat hiljem: kriis jätkub“ näidati modernse kultuuri nähtuste olulisust komi kultuuri ja eeskätt komi keele propageerimisel ja säilitamisel, samas tõdetakse, et komi keel on veebis, meelelahutusäris jms võrdlemisi olematu. Valmis ka käsitlus „Vene keele mõjud komi keelele“, kus nähtusi vaadeldakse keelekontaktide teooria raamistikus. Valdavalt venekeelne ühiskond, vene keele domineerimine peaaegu kõikides elusfäärides, erinevad ühiskondlikud jm faktorid on negatiivselt mõjunud komi keele staatusele ja kasutusele. See on toonud kaasa muutused komi keele struktuuris, grammatika tasandil, ja keelekasutuse sotsiaalses pooles (keele staatus, prestiiž, kõnelejaskonna hoiakud jms). Ferenc Kazinczy 250. sünniaastapäevale pühendatud konverentsiks „**Kazinczy nyomdokain... A nyelvújítástól a mai nyelvtervezésig**“ valmis ettekanne komi keeleuuendusest.

Toimusid jätku-uuringud **Sahha Vabariigis** seoses postsotsialismi vaatleva teemaga „Coping with post-Socialist reality: kinship and new forms of property in a Dolgan village, Republic of Sakha“ (A. Ventsel). Muud käsitlused puudutasid eeskätt popkultuuri nähtuste levimist (neošamanism, popmuusika ja punkkultuur, uusreligioossed nähtused) (A. Ventsel). Ilmus rahvusvahelise autorkonnaga põhjarahvaste kultuurinähtustele pühendatud valimik „Generation P“ ajakirja Electronic Journal of Folklore erinumbrina.

EESTI JA LÄÄNEMERESOOME LÜHIVORMID

Märkimisväärselt tulemuslik oli teoreetiline töö metafoori- ja lühivormiteooriatega. Tegeldi nalja ja metafoori eristavate kriteeriumitega. Valmisid uurimus Salatsi keelesaare eestlaste leksikast „Between Salaca Livonian and Estonian Dialects.“ (koostöös K. Pajusaluga). Valmisid venekeelsed kirjutised „Поклон Альфреду Журинскому (по следам его „Загадок народов Востока)“ ja „О моей переписке с Г. Л. Пермяковым“ ning pikem käsitlus „1001 вопрос по поводу логической структуры пословиц“ laia vana-

sõnaainestiku üldistusena (http://www.ruthenia.ru/folklore/krikmann1.pdf). Metafoori ja nalja piirijuhtumeid vaatles käsitlus „Metaphor *vs.* Joke? Figurativeness vs. Funniness?“ (http://www.folklore.ee/~kriku/PROVERBS/Krikmann_Tavira09_Slides.ppt).

Vermonti ülikooli väljaandena ja Wolfgang Miederi toimetamisel ilmus A. Krikmanni artiklikogumik „Proverb Semantics: Studies in Structure, Logic, and Metaphor“. Supplement Series of Proverbium: Yearbook of International Proverb Scholarship“.

Tehti ettevalmistustöid „Proverbia septentrionalia: 900 Balto-Finnic Proverb Types with Russian, Baltic, German and Scandinavian Parallels“ (FF Communications No. 236, Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia) jätkuköidete väljaandmiseks.

Mõistatuste alal ilmus „Eesti mõistatuste allikaloo“ 4. köide ja kogujate ülevaatestatistika (R. Saukas, toimetas A. Krikmann), jätkusid tööd Eesti mõistatuste akadeemilise köite juures.

Mõistatuste piirialasid puudutavad uurimused põhinesid andmebaaside ainestikul, valmisid käsitlused „Narratiivsed piltmõistatused – kahe folkloorižanri piirijuhtum ja „Narrative Droodles as Humorous Miniature Fairy Tales“ (P. Voolaid), kus narratiivsete piltmõistatuste ja narratiivi vahekordi vaadeldi Vladimir Propi imemuinasjutu struktuurimudeli (1928) ja Alan Dundese strukturaalteooria (1964) valguses, leiti ühisjooni imemuinasjutu struktuuri, sümboolika ja funktsioonidega. Paralleelse jutustamise ja joonistamise ühissaadusena tekkiv visuaalne raam moodustab struktuurse terviku, visuaalse raami aitab tekitada Daniel L. Schacteri ja Endel Tulvingu määratletud mälu vorm „praiming“ ehk ‘kruntimine’.

Mõistatustest ja lühendmõistatustest valmisid veel „Humorous Abbreviations and Their Use in Estonian Folk Narratives“ ja „Humorous Interpretations of Abbreviations as a Socio-Cultural Phenomenon“ ning „Lühendite alternatiivsed tõlgendused – rahvahuumor ja erikeel lühendinaljadest (nende olemus, võimalikud moodustusviisid, seosed huumori ja slängiga ning nende tõlgendussisu sõltumine sotsiokultuurilisest kontekstist)“.

Koolipärimuse kogumisvõistluste põhjal koostati võrdlev analüüs „Mõistatusžanri uuemaid arengusuundi 1992. ja 2007. aasta koolipärimuse kogumisvõistluse taustal“. Daugavpilsi konverentsi zoofolkloori paneeli jaoks valmis käsitlus „Animal Lore in Estonian Riddle Periphery“.

Eesti fraseoloogia semantika (sh fraseologismide etümoloogia, päritoluteed jm) käsitluse võttis kokku kirjutis „About German influences on Estonian phraseology“ (A. Baran), kes oli EUROPHRAS-i projekti „Widespread Idioms in Europe and Beyond. A Cross-linguistic and Cross-cultural Research Project“ partner. Projekti eesmärgiks on välja selgitada

inglise ja saksa keeles hästi tuntud väljendite leviku geograafiline ulatus ehk erinevate keelte fraseoloogiline ühisosa. A. Baran liitus 2009. aastal ka poola-jaapani uurijate koostööprojektiga „Intercontinental Dialogue On Phraseology Project (IDP project): Research on phraseology in Europe and Asia“ ja valmistas selle kogumikule „Research On Phraseology In Europe And Asia: Focal Issues In Phraseological Studies“ artikli.

Noortekeele analüüsid olid mitme A. Barani uurimuse keskmes. Käsitleti eesti koolinoorte kujundlikku keelekasutust ühelt poolt ning meediakeele ja fraseoloogia suhteid teiselt poolt. Fraseoloogia rollist keelekasutuses netimeedia näitel valmisid „The Use of Phraseologisms in the Estonian Online Media“, „The Anti-Proverbs in the Language Use of Estonian Youth“ ja „Fraseologismide semantilise teisititõlgendamise võimalustest.“ Käsitlustes vaadeldi fraseoloogia-alast teadmust keele noorema kõnelejaskonna seas Eesti kahe kooli vanemate klasside õpilaste seas korraldatud ankeetküsitluse põhjal. Valmisid veel artiklid „Ma tean, mida te tunnete – alles eile olin veel haige. Killud koolipärimuses 2007“, mis markeeris noorte fraseoloogia erijooned nagu levimisviisid kirjalikku eneseväljendust nõudvas keskkonnas. Eendusid meediumipõhine levik (MSN Messenger, Skype'i sõnumside) ja suhtlemine oma rühmaga suhtlusportaalides (rate.ee, orkut.com, feim.ee). Väljendite päritoluallikateks on (televisiooni kõrval) tõusnud internet ja ainult netikeskkonnas (nt youtube.com) levitatavad videod. Samal teemat käsitlesid ka uurimused: „They Are Used When You Don't Want Others To Understand What You Mean“ ja „On The Role Of Phraseologisms In The Language Use Of Estonian Youth“.

Loomanimesid ja loomafraseoloogiat kui antropotsentrilise maailmavaate tõttu produktiivset osist vaatles „Slurs Containing Names Of Animals In Estonian Phraseology. On Variability of Phraseological Knowledge“ (A. Baran). Eriti kõrge kasutussagedusega on fraseoloogias koer ja siga, keda kasutatakse eesti keeles paralleelselt. Samas kannavad loomanimetused keeles pejoratiivset konnotatsiooni.

Fraseoloogiast ilmusid Eesti kogenuimal fraseoloogil Asta Õimul mitmed uued käsitlused, näiteks tõrjevormelite teemal „Mis su nimi? – Nipitiri“ ning ajafilosoofiast fraseoloogia näitel uurimus „Концептуализация понятия *сутки* в эстонском языке“ ja selle vaste eesti keeles „Kuidas me mõistame ööpäeva“. Eesti fraseoloogia ülevaadet on valminud 81 lk. See on mõeldud iseseisva väljaandena ning selle põhjal saab kokku panna ka kõnekäändude väljaande teoreetilise sissejuhatuse.

Koostöös Katre Õimuga valmis „Kvalitatiivsed muutused fraseoloogias: olemus ja suunajad“ Selgitati fraseologismide tähenduse muutumise süsteemipärasust väljendi *läheb nagu lepase reega* – keeleajalooliselt vana genuiinne ütlus, mis on hästi tuntud nii eesti murde-, kõne- kui ka kirja-

keeles ja mille tähendus on läbi teinud suurima võimaliku kvalitatiivse muutuse. Algselt negatiivse väljendi ('halvasti edenema' vms, põhines materjalil) keskmesse nihkus lühikese aja jooksul regi ja väljendi tähendus muutus positiivseks ('hästi edenema' vms). Kujundi ümbermõtestamises on oma osa mänginud lepapuu mentaliteedi muutumine, kuid olulisem on kujunditekke taustsüsteem ja liikumissündmuse motivatsioon.

Uurimuses „Alternatiivseid mooduseid fraseoloogia esitamiseks sõnastikus" (K. Õim) vaatleb autor võimalust esitada eesti fraseoloogia sõnaraamatus fraseologismid mitte formaalsete tunnuste põhjal, vaid kognitiivsest keeleteadusest inspireeritud metafooripõhise lähenemise kaudu, mõisteseoste alusel ning esitab lähemaid võimalusi ja probleeme, mis on seotud Eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaasi materjali sellise liigitamisega.

MULTIMEEDIA JA HUUMORIUURINGUD, INTERNET, ARVUTIANDMEBAASID, RAKENDUS- JA ARENDUSPROJEKTID

Grandi **„Folkloorne anekdoot tänapäeval: postsotsialism – internet – kognitiivsus"** (A. Krikmann) raames avaldati kirjutisi sotsialismi ja postsotsialismi perioodi etnilisest ja poliitilisest huumorist, huumoriteooria jm teemadel. Sedastati kesksed etnilised skriptid, milleks on aegluse skript (eestlane ja soomlane kui selle põhikandjad), määratleti aegluse skripti suhted etniliste naljade tavaskriptidega (aseksuaalsus, nüridus, keelelised veidrused (tempo, aktsent jm). Valmisid järgnevad käsitlused: „Jokes in Soviet Estonia", „On the Similarity and Distinguishability of Humour and Figurative Speech", „Finnic and Baltic Nationalities as Ethnic Targets in Contemporary Russian Jokes" (A. Krikmann).

Rahvusvahelise koostöö tulemusena valmis kogumik postsotsialistlikust huumorist „Permitted Laughter: Socialist, Post-Socialist and Never-Socialist Humour" (koostajad A. Krikmann ja L. Laineste), kus autoritena esinevad tuntud huumoriteoreerikud Leedust, Venemaalt, Poolast, Eestist ja Suurbritanniast. L Lainestel valmisid käsitlused huumori interaktsiooni kompavale artiklikogumikule „Confronting Power with Laughter" etniliste naljade tsenseerimispoliitikast Eestis („Politics of Taste in a Post-socialist state: A Case Study"). Jätkus ksenofoobia ja rassismiga seonduva temaatika käsitlemine, eeskätt huumori ja leimi piiride jälgimine eesti internetis, reformuleerides seeläbi nalja ja agressiivsuse mõisteid. Valmisid käsitlused „Some General Trends In Post-Socialist Humour" ja „Privaatse elu kriiside lahendamisest internetis: abiotsimine, enesetapp, lein", milles vaadeldi alla 15-aastaste noorte hiljutiste suitsiidide kajastusi internetis.

Internet on andnud enesetapule kui isiklikule kriisile uue mõõtme: see on muutunud avalikuks tegevuseks, sellele võib eelneda periood, mil enesetappu kavatsev noor inimene külastab foorumeid ja jututube ning kurdab, ähvardab, informeerib või palub abi internetikasutajate käest. Vaadeldi statistikat suitsiidiga seotud eestikeelsete internetilehekülgede kohta, enesetapust rääkivaid postitusi foorumites ja neile järgnenud reaktsioone, ametlikke leinasaite Eestis ja ingliskeelses kultuuriruumis, surma, leina või järelhüüete ülekandumist reaalsest elust virtuaalsesse. Valmis veel käsitlus „A Thermometer Of Opinions? A Study Of Soviet And Post-Socialist Political Jokes In Estonia".

Grandi **„Internet. Narratiivide, väärtushinnangute ja identiteetide loomise, reprodutseerimise ja transformeerumise protsessid"** (M. Kõiva) raames koguti ainestikku lemmikloomakultuuri, meediumite/etnomeditsiini teemadel, foorumite narratiive ning geopeituse ainestikku. Stereotüübid ilmnevad eelarvamuste, uskumusteadete ja käibetõdedena folkloori eri liikides, kuid on rühmadevahelises silmast silma suhtluses peidetud tihti huumori varju. Võrreldi reaalelus ja veebikeskkonnas aastail 1996, 1999 ja 2006 levinud püsistereotüüpe ja stereotüüpidel põhinevat humoristlikku klippi „Yurop according Estonians", mille põhjal valmis artikkel „„Yurop" According to Estonians: Some Ethnic Stereotypes"; veel olid käsitlemisel koolinoorte veebikasutuse erijooned artiklis „Transmission Of Knowledge To Estonian Children" ning *on-line*-ainestiku ja uurimisparadigmade trende „Contemporary Folklore, Internet And Communitites At The Beginning Of The 21st Century" (M. Kõiva, L. Vesik). Lähemalt vaadeldi meditsiini ja geopeituse foorumeid (viimasel teemal valmisid „1200 aastat virtuaalruumis. ATU 1645A kohanemise näide", „Presentation: Geocaching Online and Offline", „On Representation of a Game from the Estonian Perspective", „Geocaching Online and Offline. On Representation of a Game from the Estonian Perspective", M. Kalda), tüdrukute kirjalikke jutte (E. Kalmre), kalendritavade muutumise näitena jälgiti maskeerimiskombestiku struktuuri ja maskeerimise laienemist („Masks on Faces, Faces on the Masks", M. Kõiva). Tähelepanu pälvisid kujundkõne ja narratiivid (vt lühivormid, P. Voolaid). Tegeldi veel andmebaasidele ühtsete standardite väljatöötamine, digiteeritud andmekorpuste presenteerimine ja turvalise arengu tagamisega. Ilmus M. Kõiva toimetatud uurimuste kogumik „Media & Folklore".

EAS ja EU meetme 2.3 „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edendamine" raames toimusid uuringud: „**Rahvapärimuse baasil uute ravimtaimede tuvastamise eeluuring**: Finding Of New Medicinal Plants On The Bases Of Folklore, Pre-Research," millega sõeluti senisest ainesti-

kust välja kümme potentsiaalset taime, mille raviomaduste spektrit tasub lähemalt uurida.

Rakendusprojektidest olid töös a) RADARi lepingud Karula ja Lahemaa rahvuspargiga, mille tarvis digiteeriti ja valmistati ette Karula ja Lahemaa rahvusparkidega seotud kohalugusid ning ajaloolist pärimust, valminu loovutati portaalides avamiseks (K. Sammelselg, H. Hanni, T. Jonuks, KIK rakendusprojekt, juht T. Jonuks); b) Võrumaa andmebaasi ja portaali LEPP jaoks liigitati, kontrolliti, märgendati kõiki pärimusliike esindav Võrumaa kihelkondade materjal, avati andmebaasis ca 20 000 teksti, (S. Kajak, E.-K. Kärblane, M. Kõiva, S. Vesik, rahastas riiklik „Vana Võrumaa kultuuriprogramm“, juht M. Kõiva); c) „Sõrve pärimuse jäädvustamine ja kogumiku „Sõrvemaa jutud ja laulud“ koostamine ning kirjastamine“ raames koostati kopeerimisnimekirjad ning E. Zobeli, M. Kalmre, E. Kalmre ja E.-K. Kärblase abiga digitaliseeriti vajalikud tekstid käsikirjadest (jutud, kalender, usundi- ja kombekirjeldused, andmed kogujate, kogumise kohta jms) ja lindistused (rahastas programm „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond“, juht E. Kalmre).

Andmebaaside täiendamine ja nende tarvis ainestiku digiteerimine on sisuliselt kõikide osakonna töötajate igapäevatöö. Alljärgnevalt põgusalt sellesuunalistest edusammudest.

Väljendite andmebaasis (EKFA) toimus arhiiviandmete kontrollimine ja täiendamine eeskätt EKI murdearhiivi ainetiku osas koostöös Anu Haagiga. Testiti I. Kiisseli kirjutatud fraseologismide elektroonilise alussõnastiku loomise programmi. Mõisteartiklite osas toimus mõisteartiklite aluseks olevate põhimõistete formaliseerimine, mõistete toimetamine (986 mõistet), töötati välja kõnekäänutüübi leksikaalsete ja grammatiliste variantide esitamise põhimõtted mõisteartiklis, alustati EKFA tekstidest kõnekäänutüüpide leksikaalsete ja grammatiliste modifikatsioonide valimist ja süstematiseerimist, töö on algusjärgus (154 000 tekstist on süstematiseeritud ~ 1000).

L. Laineste on jätkuvalt tegelenud **eesti naljade andmebaasi** (http://haldjas.folklore.ee/~liisi/o2) täiendamise ja haldamisega. Koostamisel on **eesti-poola-vene anekdoodiparalleelide andmebaas**, mis on beetaversiooniks Ida-Euroopa anekdootide andmebaasile. Koostatava andmebaasi esitlus toimub Krosnos 2010 keele- ja folkloristikakonverentsil. Esialgu on selle kasutajaskonnaks planeeritud projektis osalevad Ida-Euroopa huumoriuurijad.

Etnobotaanika ja seda vahendav **HERBA** (Historistlik Eesti Rahvameditsiini Botaaniline Andmebaas, R. Sõukand ja R. Kalle) on kujunenud folkloristide serveri Haldjas külastatavaimaks andmebaasiks ning sisaldab esindusliku valiku taimravialaseid pärimustekste (sh 1830 rahvapärast tai-

menimetust, 235 haiguse-märksõna; neist lahtiseletatult ja läbilingitult üle saja, ja 610 potentsiaalset ravimtaime, seent, samblikku ja droogi. Esitatud taimedele on lisatud fotod ja botaanilised kirjeldused). Kultuurkapitali toetusel toimus Gustav Vilbaste TN kogu käsikirjade skaneerimine ja andmete lisamine, kontrolliti ja lisati teisi tekste. Andmebaasi põhimõtteid ja sisu tutvustati korduvalt Eestis ja välismaal, valmisid ka vastavad artiklid („HERBA. Database of Historical Estonian Herbal Folk Medicine", „Historistlik Eesti Rahvameditsiini Botaaniline Andmebaas (HERBA)").

Keerdküsimuste andmebaasi (www.folklore.ee/Keerdkys) ja **piltmõistatuste andmebaasi** (www.folklore.ee/Reebus) lisati koolipärimuse 2007. aasta kogumisvõistluse tekste (P. Voolaid). 2007. aasta koolipärimusest digiteeriti täielikult **loomanimed** (E. Fridolin) ning kolmandiku osas **lemmikloomapärimus ja hirmujutud** (M. Kõiva, S. Kajak, E.-K. Kärblane).

Akadeemilistest muistendiväljaannetest viimistleti halltõvepärimuse köidet ja viidi seda vastavusse retsensentide arvamusega (P. Paal). Jätkus muistendite ja usunditekstide sisestamine ja kontrollimine (lõpetati RKM I, II, ERM, ALS, ARS, ERA käsikirjalised kogud) ning jätkati Hurda-kogudele sisestusnimestike koostamist (K. Kikas, M. Kalda, M. Kõiva, M. Kuperjanov, S. Kajak, E.-K. Kärblane). Teoreetiliste osade, struktuuri ja tüpoloogiaga tegeldi kõigi töösolevate teemade ulatuses.

Akadeemiline mõistatuste väljaanne (R. Saukas): otsiti läti (584 EM tüüpi), vepsa (101 EM tüüpi) ja liivi (255 EM tüüpi) paralleelid eesti mõistustele, kirjutati võrdlusi lähedastele EM tüüpidele jne. Toimus paranduste ja redigeerimiste koondamine nii trükises esitatud kui tsiteerimata tekstide väljatrükile (872 tüüpi).

Ilmusid eelretsenseeritavad e-ajakirjad **Folklore: Electronic Journal of Folklore** (nr 41–43) ja **Mäetagused** (nr 41–43). Ingliskeelse ajakirja 2009. aasta rahvusvahelist suhtlust toetas riiklik programm „Eesti keel ja rahvuslik mälu". Ajakirja Mäetagused trükkimist rahastas Eesti Kultuurkapital. Perioodiliste väljaannetega töötasid A. ja M. Kuperjanov, M. Kõiva, E.-K. Kärblane, K. Tamm, A. Niinemets. Lisaks Thomson-Reutersi andmebaasile (ISI WEB), indekseeris ja vahendas mõlemat ajakirja EBSCO andmebaas „Humanities International Complete", ühtlasi kandideeriti mõlema ajakirjaga ERIHi süsteemi lisamisele.

Töötati rahvusvahelise etnoloogia- ja folkloorialase bibliograafia **„Internationale Volkskundliche Bibliographie = International Folklore Bibliography = Bibliographie Internationale d'Ethnologie"** (IVB) 2000. ja 2001. aasta köidete materjaliga (K. M. Rooleid). Valmis A. Krikmanni bibliograafia.

Lisaks ajakirjade e-numbritele valmistati ca **10 uut e-raamatut** (M. Kuperjanov, H. Hanni, A. Kuperjanov jt), võrku pannakse uudislehte FOAFTale News (tehniline tugi L. Vesik).

VÄLITÖÖD

2009. aasta suvel ja sügisel toimusid projekti RADAR välitööd Lõuna-Eestis Karula rahvuspargis ning Põhja-Eestis Lahemaa rahvuspargis. Projekt sai alguse tänu rahvusparkide initsiatiivile ja seda finantseeris Keskkonnainvesteeringute Keskus. Eeltööde käigus otsiti välja ja sisestati jutud (P. Kama, K. Sammelselg, H. Hanni). Pärimuspaikade võimalikud asukohad otsiti Maa-ameti ajalooliste ja pärandkultuuri objektide ja kultuurimälestiste kaartide abil. Lahemaa rahvuspargis aitasid kohtade otsimisel folklorist Melika Kindel ja pärandkultuuri spetsialist Triin Kusmin; Karulas Valga muuseumi direktor Pille Tomson ning Kaido Kama. T. Jonuksi juhitud välitööde eesmärgiks oli üles leida arhiividest pärit juttudega seotud kohad tänapäevasel maastikul, fikseerida koordinaadid ning teha foto paiga hetkeseisust. Kahest rahvuspargist õnnestus üles leida umbes 520 pärimuskohta, lisaks võtsime koordinaadid mõnelt rahva seas tähendusrikkast paigast, mille kohta arhiivis andmeid veel polnud. Fotosid tehti üle nelja tuhande. Jutud, fotod ja koordinaadid koondas interaktiivsele kaardile Rait Parts. Kolme rahvuspargi (lisaks Karulale ja Lahemaale ka Soomaa) mälumaastike koduleht asub aadressil maastikud.ee ning loodetavasti täieneb ajapikku kõigi Eesti rahvusparkide materjaliga.

Etnobotaanilised välitööd olid seotud taimestiku jäädvustamisega mitmel pool Eestis, intervjueeriti 11 informanti (R. Kalle, R. Sõukand).

Kukrusel jaanuaris-veebruaris toimunud arheoloogiliste kaevamistööde üks keskseid isikuid oli T. Jonuks.

Juulikuus kogus Komimaal keelelist ainestikku Tartu Ülikooli rahastusel N. Kuznetsov.

Hiinas jäädvustati seminari ja 16. IUAES (The International Union of Anthropological and Ethnological Sciences. Humanity, Development and Cultural Diversity) maailmakongressi vahel Pekingi ja Shanghai ümbruses, Huanshangi piirkonna pühapaikades, UNESCO kaitsealustes külades ning Kunmingi linna ümbruses erinevaid eluvaldkondi: pühapaikade ja pühamute integreeritust tänasesse kultuuripilti ja siseturismi süsteemi; rahvusrühmade eneseesitlust ja lokaalsuse loomise viise, samuti Hiina varase astronoomia esitlemist tänapäevasele vaatajale. Välitööde tulemusena kogunes videoklippe ja mitutuhat fotot koos asjakohaste märkmetega.

3.–14. oktoobrini jäädvustati Eesti-Bulgaaria ühisprojekti raames Balkanile tüüpilisi mälestuslehtesid, käsitöölaatasid ja kirbuturgu, tavandit Vitošal ja selle lähikülades (A. Kuperjanov, M. Kõiva).

23.–25. oktoobrini osaleti SEACi välitöödel: tutvumine kohalike planetaariumite, muinasobservatooriumite, ajamõõtmisvahendite, muinasmälestistega. Fotokogu kajastab Egiptuse igapäevaelu väljaspool turismimarsruute, Karnaki templit Luxoris, Kuningate orgu, Kairo muuseumit ja ümbruskonna vanemaid pühamuid, aga ka Aleksandria Kom el Shoqafa katakombe, mis on üks keskaegse kultuuri seitsmest maailmaimest (M. Kõiva, A. Kuperjanov).

NÄITUSED

Rein Saukas koos Janika Orase, Taive Särje ja Alar Madissoniga valmistas näituse „Herbert Tampere (1. 02. 1909 – 19. 01. 1975) fotokaamera ees“. Eesti Kirjandusmuuseumis, alates 29. 01.

Rein Saukas koos Tiiu Jaagoga valmistas näituse „Eduard Laugaste 100“. Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis 22.05.–28.06.

Maris Kuperjanov korraldas Eesti Kirjandusmuuseumis Elizabeth Warneri (Inglismaa) fotonäituse „Vene küla briti silmade läbi“ 10.09–18.10.

Rein Saukas koos Alar Madissoniga valmistas ette näituse „Arvo Krikmann fotokaamera ees“ Arvo Krikmanni 70. sünnipäeva tähistamiseks Eesti Kirjandusmuuseumis, 10.09–20.12.

Rein Saukas koostas näituse „Selma Lätt (9.05.1909–18.07.1969)“ Eesti Kirjandusmuuseumis, 24.09.–20.12.

Asta Õim esines saatesarjaga „Kujundkõne aabits“ (8–10-minutilised „Keelekõrva“ saatelõigud, mis olid eetris veebruarist detsembrini, kokku 21 saatelõiku, iga lõik 2–4 lk teksti).

Kokkuvõttes oli aasta 2009 täis töid ja tegemisi ja üsna edukas.

ÜLDANDMED. 2009

Sihtfinantseerimine

„Kultuuriloo allikad ja kirjanduse kontekstuaalsus“ (SF0030065s08, juht M. Laak);

„Mimeesi retoorilised alusmustrid ja eesti tekstikultuur“ (SF0030054s08, V. Sarapik);

„Folkloor ja folkloorikogud kultuurimuutuste mõjuväljas: ideoloogiad, kohanemine, kasutuskontekst“ (SF0030180s08, A. Lintrop);

„Folkloori narratiivsed aspektid. Võim, isiksus ja globaliseerumine“ (SF0030181s08, M. Kõiva);

„Muusika perspektiivid Eesti avatud identiteedi väljakujundamisel“ (SF0030068s08, T. Ojamaa);

„HTM kogude sihtfinantseerimine: Arhiivraamatukogu rahvusteaviku kogu“, lõppes 2008, HTministri käskkirjaga finantseeriti 2009 (Merike Kiipus).

Täitjatena osalesid Risto Järv ja Ergo-Hart Västrik Tartu Ülikooli sihtfinantseeritavas teemas „Folkloor ja ühiskond: pärimusmälu, loovus, rakendused“ (Ü. Valk).

Riiklikud programmid

„Eesti keel ja kultuurimälu“:

„Vanem eestikeelne ajakirjandus kui rahvusliku kultuurimälu kandja digitaalajastul“ (M. Kiipus), „Baltica/estica trükimaterjalide arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine“ (M. Kiipus); „Humanitaarajakirja Methis rahvusvahelise taseme tõstmine“ (M. Laak, T. A. Kirss), „Interaktiivne tea-

bekeskkond „Kreutzwaldi sajand. Eesti kultuurilooline veeb“ (M. Laak), „Kirjandus- ja kultuuriloolised allikapublikatsioonid Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kogudest“ (E. Annuk), „Eesti elulood kultuurimälu kandjana“ (R. Hinrikus), „Eelretsenseeritava humanitaarteadusliku monograafiasarja „Heuremata“ väljaandmise jätkamine“ (P. Viires), „Eestlased Venemaal: asustuslugu ja pärimus“ (A. Korb), „Eesti regilaulude avaldamine“ (J. Oras), „Eesti kohapärimuse andmebaas ja piirkondlikud publikatsioonid“ (M.-A. Remmel), „Eesti muinasjuttude teaduslikud väljaanded“ (R. Järv), „Regiviiside andmebaasi redigeerimine ja täiendamine“ (I. Rüütel), „Eesti folkloori fundamentaalväljaanded“ (M. Kõiva), „Eesti keele, kultuuri ja folkloori kasutusalade laiendamine ja tutvustamine elektroonilisel infokandjal“ (A. Kuperjanov), „Eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaas ja fraseologismide allikpublikatsioon „Monumenta Estoniae Antiquae“ sarjas“ (A. Baran), „Historistlik eesti rahvameditsiini botaaniline andmebaas (HERBA) ja satelliitandmebaasid“ (R. Sõukand), „Eesti ja Ida-Euroopa huumor ja mõistatused: globaliseerumine, lokaliseerumine ja žanriuuendused“ (L. Laineste), „Eelretsenseeritava humanitaarajakirja Folklore: Electronic Journal of Folklore publitseerimine“ (K. Tamm).

„Eesti keele keeletehnoloogiline tugi“:
„Eesti fraseologismide elektroonilise alussõnastiku loomine“ (K. Õim).

Eesti kirjandusklassika:
„Projekti SERVITI („Kreutzwaldi sajand“) arendamine“ (M. Laak).

„Lõuna-Eesti keel ja kultuur“:
„Mulgimaa rahvalaulud viisidega“ (T. Särg).

Rahvuskaaslaste program:
„Toronto eestlaste koorielu pärast II maailmasõda“ (T. Ojamaa).

KIK: koostöös Karula, Lahemaa ja Soomaa rahvuspargiga kultuuriloolistе kaartide ettevalmistamiseks (T. Jonuks).

SIEFi Euroopa etnoloogia ja rahvaluule bibliograafia koordineerimis-, koostamis- ja toimetamistöö (K. M. Rooleid).

ETF grandid:

7162 „Kultuuripärand digitaalajastul: transformatsiooni ja retseptsiooni probleeme“ (M. Laak),

6084 „Eesti- ja muukeelse trükise osa rahvusliku teadvuse äratamisel ja kujundamisel ning rahvuse konsolideerimisel: Kirjastamine, levitamine ja lugemine XIX sajandi algusest Eesti Vabariigi loomiseni“ (V. Paatsi),

7679 „Osaluskultuur küberruumis: kirjandus ja tema piirid“ (P. Viires),

6759 „Folkloorne anekdoot tänapäeval: postsotsialism – internet – kognitiivsus“ (A. Krikmann),

6824 „Internet. Narratiivide, väärtushinnangute ja identiteetide loomise, reprodutseerimise ja transformeerumise protsessid“ (M. Kõiva),

6730 „Kaasaegsete meetodite rakendamine traditsionaalse mitmehäälsuse uurimisel“ (T. Ojamaa).

EKM töötajad osalesid täitjatena veel järgmistes grantides:

I. Rüütel oli täitja E. Rüüteli ETF grandis 7231 (Eesti rahvatantsude algupärane koreograafiline tekst ja esitusviis audiovisuaalsete fikseeringute põhjal).

K. Õim oli põhitäitja Helle Metslangi grandis nr 6147 (Eesti keele grammatika ja sõnavara dünaamika 1990.–2000. aastatel).

E. Kalmre oli põhitäitja Ülo Valgu grandis nr 7516 (Rahvausund, žanrid ja sotsiaalne tähendusruum).

M. Laak oli täitja Pille Pruulmann-Vengerfeldti grandis ETF 8006 (Muuseumi kommunikatsiooni arendamine 21. sajandi infokeskkonnas).

E. Annuk ja L. Kurvet-Käosaar olid täitjad T. A. Kirsi grandis 7271 („Kirjutavad naised“: Naised eesti kirjandus-ja kultuuriloos 1880–1925).

A. Kalkun, J. Oras, E.-H. Västrik jt olid täitjad K. Kuutma grandis 7795 (Teadmiste produktsioon rahvusteadusliku uuringu kontekstis).

A. Tuisk oli täitja A. Jürgensoni grandis 7335 (Vägivaldne ja vabatahtlik deterritorialisatsioon eesti diasporaakogukondade näitel).

Doktorikraadid:

Tõnno Jonuks kaitses 8. juunil Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja „Eesti muinasusund“ (Estonian Prehistoric Religion), juhendaja Valter Lang, oponendid Juri Berezkin ja Marika Mägi.

Katrin Puik kaitses 2. juulil Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja „Iroonia Heiti Talviku ja Betti Alveri luules“ (juhendaja Arne Merilai, oponendid Cornelius Hasselblatt ja Anneli Mihkelev),

Jaak Tomberg kaitses 2. juulil Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja „Kirjanduse lepitav otstarve“ (juhendajad Jüri Talvet ja Jüri Lipping, oponendid Jaan Undusk ja Thomas Salumets).

Ave Tupits kaitses 27. novembril Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja „Käsitlusi rahvameditsiinist: mõiste kujunemine, kogumis- ja uurimistöö kulg Eestis 20. sajandil“ (juhendajad Ülo Valk, Mare Kõiva, Marju Kõivupuu, oponendid Ain Raal ja Mall Hiiemäe).

Doktoriõppes jätkasid Anneli Baran, Maarja Hollo, Jaanika Hunt, Andreas Kalkun, Nikolay Kuznetsov, Külliki Kuusk, Helen Kõmmus, Neeme Lopp, Mare Kalda, Marju Mikkel, Eva Näripea, Mari-Ann , Tiina Saluvere, Renata Sõukand, Sven Vabar ja Piret Voolaid.

Juhendati:

E. Annuk (koos Arne Merilaiga) Margaret Neithali magistritööd „Naise loovuse problemaatika Helga Pärli-Sillaotsa elu ja loomingu näitel“ ja Tiina Saluvere doktoritööd „Kaarel Ird ja Vanemuine: teatrijuhi rollist (nõukogude) Eesti teatris“, (koos Olaf Mertelsmanniga) Aive Mandeli magistritööd „Stalinismiaegne honoraripoliitika Eesti NSV-s ilukirjanduse näitel“.

M. Hiiemäe Evi Kambrimäe magistritööd „Esivanemate mälestamise kombed Setumaal enne ja nüüd ning mälestustavandi rakendamine kooliõpetuses“ (TÜ).

G. Jussufi Kadi Seppa bakalaureusetööd „Laulurepertuaari kujunemine Pärnu ja Pärnumaa lasteaedades ning omaloomingu osa selles“ (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia), Renata Marksalu bakalaureusetööd „Esinemisärevuse tekkimise põhjused ja mõned soovitused nende leevendamiseks“ (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia), Maire Nirki bakalaureusetööd „Võrumaa pillimees ja pillimeister Ilmar Hellamaa kujunemislugu“ (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia).

R. Järv Maarja Aigro bakalaureusetööd „Eesti koolinoorte vaba aja veetmise viisidest kogumisvõistluse „Koolipärimus 2007“ materjali põhjal“, Mairi Kaasiku magistritööd „Aja kategooria eesti imemuinasjuttudes“, Katre Kikase magistritööd „Hans Anton Schults ja kadunud käsikirjad. Rahvalik kirjalikkus rahvaluulearhiivis“ ja Kärri Toomeos-Orglaane doktoritööd „Kultuuritüpoloogiate rakendused muinasjutužanris“ (kõik TÜ).

M. Laak (koos T. A. Kirsiga) Marju Mikkeli doktoritööd „Nooreestlaste roll kirjandusteadmuse kujundamisel 20. sajandi alguse Eestis“ (TÜ), (koos T. A. Kirsiga) P.-R. Larmi doktoritööd „Kirjandusliku mõtte areng Noor-Eesti eelsel perioodil: eesti kirjandusajakirjad aastatel 1878–1906“ (TÜ), (koos A. Merilaiga) Krista Ojasaare doktoritööd „Eesti Kirjanduse Selts aastatel 1907–1944“ (TÜ).

K. Lehari juhendas Lilian Hansari doktoritööd „Linnast muinsuskaitsealaks: linnaehituslike struktuuride muutused Eesti väikelinnades 13.–20. sajandil“ (Eesti Kunstiakadeemia), Liina Undi doktoritööd „Playing and Landscape“ (Helsingi Kunsti- ja Disainiülikool).

T. Ojamaa juhendas Anneli Palmeti magistritööd „Kooriliikumise tähtsus kanadaeestlaste etnilise identiteedi kujundamisel“ (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia).

S. Olesk juhendas Janika Kronbergi doktoritööd „Karl Ast-Rumor. Elu ja looming“ (TÜ).

V. Sarapik juhendas Eva Näripea doktoritööd „Ruum, arhitektuur ja narratiiv: (linna)ruumi representatsioonid Nõukogude Eesti filmikunstis“, Raivo Kelomehe doktoritööd „Postmateriaalsus kunstis. Indeterministlik kunstipraktika ja mittemateriaalne kunst“, Rael Arteli magistritööd „Rah-

vuslusekriitilisest kunstist endises Ida-Euroopas 2000–2008“ , Elnara Taidre magistritööd „Täiusliku visuaalse keele ja universaalse vormi otsingud. Tõnis Vindi loomingu ühest tendentsist“, Merle Tanki doktoritööd „Eesti kunstikirjutus 1916. aastast 1940. aastate keskpaigani“, Elnara Taidre doktoritööd „Omamaailma loomise tendentsist visuaalses kunstis alates 1960ndatest aastatest“, Andres Trosseki doktoritööd „Perifeeria kui privileeg: Eesti NSV joonisanimatsioon, ajakirja- ja raamatuillustratsioon, autoriplakat ja muud „mitte-kunsti“ valdkonnad 1970-ndatel ning 1980-ndatel aastatel“, Mari Laaniste doktoritööd „Teksti ja konteksti suhe Priit Pärna loomingus, Pärna visuaalsete väljendusvahendite analüüs“ (kõik Eesti Kunstiakadeemia).

A. Valk juhendas Marianna Drozdova magistritööd „Emergence of bicultural minority identity in Estonia and suggestions for development of Estonian Open Identity“ (TÜ), Heidi Kiuru magistritööd „Eesti avatud identiteedist“ (TÜ).

P. Viires juhendas Ave Mattheuse doktoritööd „Eesti lastekirjanduse genees“ (Tallinna Ülikool), Elle-Mari Talivee doktoritööd „Kuidas kirjutada linna. Linnaruum ja aeg“ (Tallinna Ülikool), Priit Kruusi doktoritööd „Postmodernismist kriitilise realismini: eesti noorkirjanike koondumised“ (Tallinna Ülikool), Ivo Heinloo doktoritööd „Linnakujutus II maailmasõja järgses eesti proosas“ (Tallinna Ülikool).

E.-H. Västrik juhendas Carolina Pihelgase bakalaureusetööd „Meieisapalve eesti rahvausundis: Pragmaatika ja intertekstuaalsus“ (TÜ) ning Reesi Poomi bakalaureusetööd „Haldjakogemus eesti metshaldjamemoraatides“ (TÜ).

Oponeeringud:

M. Hiiemäe oponeeris Ave Tupitsa doktoritööd „Käsitlusi rahvameditsiinist: mõiste kujunemine, kogumis- ja uurimistöö kulg Eestis 20. sajandil“ (TÜ).

A. Korb oponeeris Ivo Pauluse magistritööd „Kaug-Ida eestlased: kohanemine, identiteet, assimileerumine“ (Tallinna Ülikool).

S. Olesk oponeeris Kaia Sisaski doktoritööd „Noor-Eesti ja *esprit fin-de siècle*. Puhta kunsti kreedo maailma- ja inimesetunnetust restruktureeriv roll 20. sajandi alguse Eestis“ (Tallinna Ülikool).

E.-H. Västrik oponeeris Kerttu Maripuu bakalaureusetööd „Meeste jutud sünnitusest: vaade sünnitusele mees- ja jutu-uurimuslikust aspektist“ (TÜ) ja Piret Koosa magistritööd „Õigeusk ja soorollid kaasaegses komi külas“ (TÜ).

Preemiad:

V. Paatsi pälvis ajakirja Akadeemia hõbepreemia ja Forseliuse Seltsi Suure Kuldtukati.

J. Oras pälvis Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali aastapreemia Regilaululise kuulutamise, tuulutamise ja tähistamise asjus.

H. Kõmmus pälvis Soome Etnomusikoloogilise Seltsi auhinna 2009. aasta etnomusikoloogiliste teadusartiklite võistlusel artikli „Festivaalien tutkimisen metodologiasta“ eest.

Ajakirjade Folklore. Electronic Journal of Folklore ja Mäetaguste toimetust tunnustas oma aastapreemiaga Eesti Kultuurkapital.

Liisi Laineste doktoritöö pälvis Lennart Meri teadustöö auhinna.

N. Kuznetsovi tunnustati Lennart Meri Veelinnurahva rahastu stipendiumiga kui väga helget ja andekat keele- ja kultuurisaadikut.

KONVERENTSID, SEMINARID, LOENGUD

KORRALDATUD ÜRITUSTE KROONIKA

23. jaanuar Etnomusikoloogia osakonna 30. aastapäeva pidulikul koosviibimisel esinesid Ingrid Rüütel, Taive Särg, Kanni Labi,

Herbert Tampere 100. sünniaastapäeva tähistamine. Ettekannet kuulavad H. Tampere sugulased, paremalt esimene Erna Tampere. Alar Madissoni foto.

Kristel Karu-Kletter ja Triinu Ojamaa. Avati näitus „Etnomusikoloogia osakond 1978–2008“, esines segakoor Cantus ja oma luulet luges Kristiina Ehin.

29. jaanuar Koostöös Akadeemilise Rahvaluule Seltsiga ettekandepäev „Herbert Tampere 100“. Herbert Tamperest rääkisid Urve Lippus, Pille Kippar ja Mall Hiiemäe. Avati näitused „Herbert Tampere (1. II 1909 – 19. I 1975) elust ja tegevusest“ ja „Herbert Tampere fotokaamera ees“ (koostaja Rein Saukas).

26. veebruar Tuntud Ungari etnoloog ja folklorist Mihály Hoppál pidas loengu „Myths on folklore“. Pärast loengut esitleti Mihály Hoppáli raamatut „Etnosemiootika“, mille on välja andnud EKM Teaduskirjastus (sarjas SATOR), tõlkinud Eda Pomozi.

27. veebruar Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves andis kätte Eesti Vabariigi presidendi preemia eelmise aasta parimatele rahvaluulekogujatele. Selle pälvisid Urmas Haud oma suguvõsa pärimust käsitleva internetilehekülje, selle käsikirjaliste alusmaterjalide ning fotode arhiivile üleandmise ja Taisto-Kalevi Raudalainen ingerisoome, aga ka muu rahvaluule kogumise eest. Aktusel anti ülevaade Eesti Rahvaluule Arhiivile 2008. aastal laekunud kaastöödest ja austati ka teisi läinud aastal arhiivile materjali kogunud inimesi.

President Toomas Hendrik Ilves ning presidendi rahvaluulepreemia laureaadid Urmas Haud ja Taisto-Kalevi Raudalainen. Alar Madissoni foto.

Mart Reiniku Gümnaasiumi algklassilapsed emakeelepäeval kirjandusmuuseumis. Alar Madissoni foto.

13. märts — Emakeelepäev koostöös Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi algklassidega oli pühendatud rahvalauludele. Regivärsilistest rahvalauludest rääkisid folkloristid Janika Oras ja Mari Sarv, üheskoos harjutati regilaulmist.

18.–19. märts — Kääriku puhke- ja spordikeskuses toimus folkloristika osakonna korraldatud neljas folkloristide talvekonverents „Kriis“. Ettekannetega astusid üles Mall Hiiemäe, Piret Voolaid, Nikolay Kuznetsov, Taive Särg, Aado Lintrop, Liisi Laineste, Jane Kalajärv, Renata Sõukand, Raivo Kalle, Marika Alver, Kristina Oganjan, Piret Paal, Madis Arukask, Katre Kikas ja Mare Kõiva.

28. märts — Kultuuriloolise arhiivi kultuuriteooria töörühm (Jaak Tomberg, Neeme Lopp, Sven Vabar) korraldas jätkukonverentsi „Unustuse arheoloogia“, esinesid Mart Kangur, Aare Pilv, Jaanus Adamson, Anti Saar, Toomas Lott, Hent Kalmo, Eik Hermann.

3. aprill Rutt Hinrikus ja Eesti Elulugude Ühendus korraldasid eluloopäeva, esinesid Volita Paklar, Merle Karusoo, Olaf Mertelsmann.

15. aprill ERM 100 – juubeliürituste raames avati näitus „ERMist võrsunud. AR 100 ja EKLA 80“, esitleti arhiivraamatukogu juubelikogumikku „Varamu lummuses: Eesti rahvuslik arhiivraamatukogu 100“.

22.– 23. aprill Eesti Rahvaluule Arhiivi ja Eesti Rahva Muuseumi ühisüritusena toimus Noorte etnoloogide ja folkloristide konverents „Noorte hääled“ Eesti Kirjandusmuuseumis ja Eesti Rahva Muuseumis. Esinesid Veinika Västrik, Carolina Pihelgas, Ehti Järv, Kadri Laar, Inga Jaagus, Piret Koosa, Kristjan Lorentson Kaspar Jassa, Sandra Kalmann, Aliis Kiiker, Epp Vaidre, Triin Õim, Katre Kikas, Siiri Tomingas-Joandi, Eda Pomozi. Korraldasid ERA poolelt Ave Tupits, ERMist Marleen Nõmmela, Agnes Aljas.

15. mai Raadi mõisapargis avati Alar Madissoni fotonäitus „Meie siin maal“, kuraatorid fotograaf Alar Madisson ja ERMi koguhoidja Maris Rosenthal.

22. mai Koos Tartu Ülikooli, Õpetatud Eesti Seltsi ja Akadeemilise Rahvaluule Seltsiga korraldati Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis professor Eduard Laugaste 100. sünniaastapäeva konverents „Järge oodates…“. Esinesid Ingrid Rüütel, ÜloValk, Tiiu Jaago, Paul Hagu, Madis Arukask, Risto Järv.

25.mai Stockholmis Piret Noorhane korraldatud BaltHerNeti ja BAAKi seminaril „Mapping and Preserving the Audiovisual Heritage of the Baltic Diaspora in Sweden“ esinesid Ivi Tomingas, Lasse Nilsson ja Nadja Klich (Rootsi Televisioon), Gunnel Jönsson (Rootsi Raadio), Pelle Snickars ja Jānis Krēsliņš (Rootsi Rahvusraamatukogu), Peeter Grünberg (Rootsi Eestlaste Arhiiv), Linas Saldukas (Leedu Emigratsiooni Instituut), Piret Noorhani.

27.–28. mai Kultuuriloolise arhiivi kultuuriloo allikate töörühm (Leena Kurvet-Käosaar) ja Tallinna Ülikool korraldasid konve-

rentsi „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos“. Sõna võtsid Märt Väljataga, Aare Pilv, Leena Kurvet-Käosaar, Maarja Hollo, Eve Annuk, Piret Kruuspere, Katre Väli, Janika Kronberg, Jan Kaus, Maris Saagpakk, Tiiu Jaago, Anu Printsmann, Rutt Hinrikus, Tiina Kirss, Andreas Kalkun, Ave Mattheus, Aija Sakova, Janika Oras.

29. mai — Eesti Kultuuriloolise arhiivi kultuuriteooria töörühm (Sven Vabar, Piret Viires) koostöös Eesti Kirjanike Liiduga: Mehis Heinsaare loomingu konverents „Uste avamise päev“, esinesid Sven Vabar, Epp Annus, Mart Velsker, Piret Viires, Jaak Tomberg, Andrus Org, Peeter Helme, Berk Vaher.

19.–20. juuni — Nüplis Marin Laagi ja Jaak Tombergi korraldatud Nüpli kirjanduse kevadkool „Arhiiv ja narratiiv: vihjega eesti kirjandusloole“. Esinesid Epp Annus, Maret Vaher, Külliki Kuusk, Leena Kurvet-Käosaar, Liina Lukas, Kersti Taal, Ave Mattheus, Tiina Saluvere, Marja Unt, Jan Kaus, Sirje Kiin, Janika Kronberg, Mari-Ann Karupää, Elle-Mari Talivee, Pille-Riin Larm, Kristi Raudmäe, Aarne Ruben, Matis Song.

7.–10. juuli — Rahvusvaheline konverents „Accessing the History of the Baltic Diaspora“. Korraldajad MTÜ Baltic Heritage Network, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kultuuriloo allikate töörühm (Piret Noorhani) ja Eesti Rahvusarhiiv. Esinesid Piret Noorhani, Andero Adamson, Jüri Viikberg, Jaak Viller, Mai Maddisson, Priit Vesilind, Baiba Bela, Tiina Kirss, Arvydas Pacevičius, Anu Korb, Iivi Zajedova, Marcus Kolga, Anne Valmas, Rutt Hinrikus, Kanni Labi, Kristel Karu-Kletter, Kaja Kumer-Haukanõmm, Hauke Siemen, Tiina Tamman, Maie Barrow, Enda-Mai Michelson Holland, Daniel Necas, Ain Dave Kiil, Terry Kass, Ann Tündern-Smith, Maija Hinkle, Linas Saldukas, Kersti Lust, Everita Andronova, Aleksey Andronov, Toms Ķikuts, Veronika Mahtina, Leili Utno ja Peeter Väljas. Esitleti Mai Maddissoni ja Priit Vesilinnu koostatud mälestustekogumiku „When the Noise Had Ended: Geislingen’s DP Children Remember“.

BaltHerNeti konverents „Accessing the History of the Baltic Diaspora“. Kõneleb Piret Noorhani. Alar Madissoni foto.

BaltHerNeti konverentsist osavõtjad kirjandusmuuseumi ees. Alar Madissoni foto.

10. september Avati Elizabeth Warneri fotonäitus „Vene küla briti silmade läbi“. Kuraator Maris Kuperjanov.

10.– 11. september Folkloristika osakonna korraldatud rahvusvaheline teaduskonverents „From Language to Mind 3“ Arvo Krikmanni 70. sünnipäeva tähistuseks. Esinejad: Yuri Berezkin, Ana Stefanova, Peeter Tulviste, Janika Kronberg, Eda Kalmre, Aimar Ventsel, Gyula Paczolay, Outi Lauhakangas, Pavel Kats, Galit Hasan-Rokem, Piret Voolaid, Seppo Knuuttila, Pedro Martins, Maria Yelenevskaya, Rita Repšienė, Laima Anglickienė, Ludmila Fedorova, Larisa Fialkova, Aelita Kensminienė, Fionnuala Carson Williams, Artem Kozmin, Christie Davies, Liga Strazda, Liisi Laineste, Liina Paales, Jurgita Macijauskaitė-Bonda, Rui Soares, Liisa Granbom-Herranen, Anneli Baran, Risto Järv, Marlene Hugoson, Guntis Pakalns, Mare Kõiva, Liisa Vesik, Lina Gergova, Karl Pajusalu, Renate Pajusalu, Kanni Labi, Mari Sarv, Urmas Sutrop, Jaan Ross, Oladele Caleb Orimoogunje, Asta Õim, Povilas Krikščiūnas, Eugenia Renkovskaya. Avati näitused „Arvo Krikmann fotokaamera ees“ (koostajad Rein Saukas ja Alar Madisson) ja„Arvo Krikmann 70“ (koostaja Rein Saukas).

19. september Eesti Kirjandusmuuseumi ja Ida-eestlaste Seltsi ettekandepäev „Venemaale veerenud IV. Krasnojarski krai eestlased“. Esinesid Anu Korb, Astrid Tuisk, Madis Tuuder, Regina Lell, Andreas Kalkun. Lõpetuseks vaadati filmi „Ilmalaanen laiali. Estonia küla 1993“. Autorid Urmas E. Liiv, Hilja Sagris.

23. september Eesti Kultuuriloolise Arhiivi kultuuriloo allikate töörühma (Külliki Kuusk), Tartu Ülikooli ja Uku Masingu kolleegiumi korraldatud konverents „Uku Masing 100“. Esinesid Toomas Paul, Arne Hiob, Ilmar Vene, Thomas Salumets (Vancouver), Külliki Kuusk, Janika Kronberg, Arne Merilai, Pille Runnel, Aado Lintrop, Risto Järv, Linnart Mäll.

24. september Akadeemiline Rahvaluule Selts ja Eesti Rahvaluule Arhiiv tähistasid ERA teeneka töötaja Selma Lätti 100. sünniaastapäeva ning ERA aastapäeva. Esinesid Mall Hiiemäe ja Ants

Hein. Esitleti Herbert Tampere artiklitekogu „Lauluväelised“ (Eesti mõttelugu 85), koostaja Mall Hiiemäe. Avati näitus „Selma Lätt (9. mai 1909 – 18. juuli 1969)“ (koostaja Rein Saukas).

25. september Avati näitus „Eesti saar Gulagi arhipelaagis. 90 aastat Aleksandr Solženitsõni sünnist“, koostajad: ajakirja Võšgorod peatoimetaja, Eesti Kultuurikeskuse „Russkaja Entsiklopedija“ direktor Ljudmila Gluškovskaja koos projekti kuraatori Natalja Likvintsevaga Moskva Fondiraamatukogust.

27.–30. september Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni VIII rahvusvaheline konverents „Kirjandusajalugu kui rahvusliku ja rahvuseülese kirjanduskaanoni kujundamise tegur“. Esinesid Tomo Virk, Caius Dobrescu, Adrian Lacatus, Anneli Mihkelev, Marina Grišakova, Vanesa Matajc, Arturo Casas, Vid Snoj, Arne Melberg, Rodica Maria Ilie, Rein Veidemann, Andrei Bodiu, Ülle Pärli, Sofia Tavares, Tiit Hennoste, Tiina Kirss, Miriam McIlfatrick-Ksenofontov, Marijan Doviã, Audinga Peluritytė-Tikuišienė, Rahilya Geybullayeva, Bernd-Peter Lange, Eve Annuk, Cornelius Hasselblatt, Katre Talviste, David Bandelj, Anne Lange, Boris Baljasnõi, Marin Laak, Jüri Talvet, Alexandru Matei, Dragos Jipa, Tanel Lepsoo, Liina Lukas, Eve Pormeister, Ave Mattheus, Tetyana Narchynska, Maija Burima, Harvey L. Hix, Caroline De Wagter, Benedikts Kalnaè, Pervana Isayeva.

14. oktoober Piret Noorhane korraldatud BaltHerNeti seminaril noortele diasporaa-uurijatele esinesid Malle Ermel, Anni Marie Kunder, Sander Jürisson, Tõnis Märtson.

20. oktoober Seminar „Juhani Salokannel ja „Jaan Kross““. Kõnelesid Juhani Salokannel, Janika Kronberg, Kalev Kesküla, Johanna Ross, Piret Saluri.

20. oktoober Etnomusikoloogia osakonna (Aune Valk) seminar „Erinevad inimesed, üks rahvas“ Domus Dorpatensises seminarisarja „Tolerantse Tartu eestkostevõrgustik“ raames. Esinesid Aune Valk, Anu Masso, Raivo Vetik.

Dr. Peter Wörster (Herderi Instituut, Marburg) konverentsil „Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“. Alar Madissoni foto.

29.–30. oktoober	Kultuuriloolise Arhiivi kultuuriloo allikate töörühma (Vello Paatsi, Kristi Metste) korraldatud rahvusvaheline konverents „Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“. Esinesid Tiiu Reimo, Dorothee Goeze, Liivi Aarma, Signe Jantson, Ülo Matjus, Erki Tammiksaar, Toivo Meikar, Heldur Sander, Imbi Pelkonen, Kristi Metste, Anu Pallas, Vello Paatsi.
30. oktoober–1. november	Petroskois (Karjalas) Anu Korbi ja Piret Noorhane eestvõtmisel BaltHerNeti infopäevad Karjala Eesti Seltsis. Ettekannetega esinesid Marge Tiidus, Tiiu Kravtsev, Anu Korb, Lilia Grikobelets.
13. november	Kultuuriloolise arhiivi kultuuriloo allikate töörühm (Tiina Saluvere) koostöös Tartu Ülikooli ja Eesti Teatriuuerijate Ühinguga korraldas Kaarel Irdi 100. sünniaastapäeva puhul interdistsiplinaarse konverentsi „Kaarel Ird ja tema aeg“. Esinesid Janika Kronberg, Eve Annuk, Tiiu Kreegipuu, Ülo Tonts, Tiina Saluvere, Jaak Viller, Lea Tormis, Kalju Komissarov. Ettekannetele järgnes filmiõhtu, kus sai nähakuulda kõnelemas Kaarel Irdi ennast. Näidati unikaalseid filmikaadreid ERR arhiivist. Avati EKLAs asuval Kaarel Irdi isikuarhiivil põhinev näitus, koostaja Tiina Saluvere.

4. detsember Eesti Rahva Muuseumis toimus seminar „Seto lauluemade jälg. Representatsioonid ja jäädvustamine“. Korraldaja Andreas Kalkun. Esinesid Kristin Kuutma, Andreas Kalkun, Paul Hagu, Aapo Roselius (Soome), Žanna Pärtlas, Janika Oras ja Eeva Potter.

17.–18. detsember 53. Kreutzwaldi päevade astronoomia-aastale ja astraalfolkloorile pühendatud konverents, mille korraldasid Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov. Esinesid Laurits Leedjärv, Jaan Kaplinski, Andrus Org, Janika Kronberg, Marin Laak, Õnne Kepp, Jaak Tomberg, Ene Ergma, Jaan Einasto, Jaak Jaaniste, Aado Lintrop, Mall Hiiemäe, Enn ja Tiiu Ernits, Yuri Berezkin, Amar Annus, Peeter Espak, Urmas Sutrop, Mare Kõiva, Raivo Kalle ja Renata Sõukand, Andres Kuperjanov ja Piret Paal. Ingrid Rüütel esitles „Kihnu tantsulugude“ heliantoloogiat.

Kreutzwaldi päevade teaduslik konverents. Kõneleb Ene Ergma. Alar Madissoni foto.

15. jaanuaril ettekandepäev „August Pulsti jäljed Tartus“: J. Oras „Kolga-Jaani laulik Marie Sepp ja August Pulst“.

23. jaanuaril Friedrich Puksoo päev Tartu Ülikooli raamatukogus: R. Saukas „Friedrich Puksoo eksliibrisekogust“.

23. jaanuaril etnomusikoloogia osakonna 30. sünnipäeva ettekandepäev: I. Rüütel „30 aastat rahvamuusika sektori sunniest“, T. Särg „Etnomusikoloogia osakond 3. aastatuhande algul: iseendi ja eestlaste identiteediotsingul“, K. Labi ja K. Karu-Kletter „Stockholmi eestlaste identiteedist“, T. Ojamaa „ETNOmuusika & EUROvisioon“.

29. jaanuaril Akadeemilise Rahvaluule Seltsi seminar „Herbert Tampere 100“: I. Rüütel „Mälestusi Tamperest“, M. Hiiemäe „Kümme aastat Herbert Tamperega“.

29.–30. jaanuaril rahvusvaheline teaduskonverents „XIX Scientific Readings“, eripaneel zoofolkloorist, Daugavpilsi Ülikooli humanitaarosakond, Daugavpils, Läti: A. Baran „Slurs Containing Names Of Animals In Estonian Phraseology“, A. Kuperjanov „Animals in Estonian Folk Astronomy“, M. Kõiva „What Language We Talk With Pets“, P. Voolaid „Animal Lore in Estonian Riddle Periphery“.

7. veebruaril Muinasklubi Tarbatu õppepäev: T. Jonuks „Üht ja teist eksperimentaalarheoloogiast“.

13. veebruaril Ilmar Talve mälestuspäev „Sõber Talve“ Tartus Kirjanduse Majas. E-H. Västrik: „Ilmar Talve ja Paul Ariste: kohtumised, päevikud ja 1942. a. vadja retk“.

16. veebruaril University of Bangor, Inglismaa: T. Jonuksi loeng „Fragments From Estonian Prehistory – Discussions From Primitive Savagery To High Culture“.

18. veebruaril University of Bangor, Inglismaa: T. Jonuksi loeng „Hiis-Places In Estonian (Pre)Historic Religion“.

14.–15. märtsil Euroopa etnobotaanika-alase koostöövõrgustiku European Networks In Ehtnobotany/SEB kohtumine Gentis: R. Sõukand ja R. Kalle „HERBA. Database of Historical Estonian Herbal Folk Medicine“ (vaatmik).

17.–19. märtsil 1. maailmakonverents „Digital Memories“, Salzburg, Austria: M. Laak ja P. Pruulmann-Vengerfeldt: „Re-Writing Literary Past in the Digital Age“.

18.–19. märtsil Käärikul Eesti folkloristide 4. talvekonverents „Kriis!?!“: P. Voolaid „Narratiivsed piltmõistatused ehk piltmõistatusjutud – kahe folkloorižanri piirijuhtum“, N. Kuznetsov „Modernse kultuuri roll komi keele säilitamisel. Viis aastat hiljem: kriis jätkub“, L. Laineste „Privaatse elu

kriiside lahendamisest internetis: abiotsimine, enesetapp, lein“, R. Sõukand ja R. Kalle „Historistlik eesti rahvameditsiini botaaniline andmebaas (HERBA)“, P. Paal „Metafoorid kui miniatuursed narratiivid vähipatsientide kirjutistes“, K. Kikas „Rahvus ja raamat pärimuslikus raamatuloos“, M. Kõiva „Mis keeles me räägime lemmikutega“, T. Särg „Pärimusmuusika kui taaspöördumine lätete juurde“, A. Lintrop „Tule taevas appi! Igavese sinitaeva kultus ja munkhtengerism“, M. Hiiemäe „Miks ma ei taha rääkida kriisi ületamisest“.

21. märtsil Taevaskojas arheoloogia ja folkloristika kevadkool „Muistis pajatab“: M. Kalda „Sõlgi, raha ja muid asju Lammasmäelt. Aarded rahvapärimuses“, M. Hiiemäe „Usundiliste kujutelmade vanuse problemaatikast“.

23.–24. märtsil pärimusvallas tegutsevate kodanikuühenduse Euroopa konverents „Heritage Care Through Active Citizenship“, Mechelen, Belgia: P. Noorhani „Networking the Cultural Heritage of the Baltic Diaspora“.

27. märtsil Ülenurmel Eesti Põllumajandusmuuseumi konverents „Maanaine ajas ja ruumis“: E. Kalmre „Ühest Sõrvemaa naisest tema elu, keskkonna ja pärimuse kontekstis“, J. Oras „*Päeva kedrasin ja õhtul tulega kirjutasin*. Maanaised rahvaluulekogujatena“.

28. märtsil Pärnu Keskraamatukogu: E. Kalmre „Linnalegendidest, kuulujuttudest ja nende kohast kaasaegses folklooris“.

6.–7. aprillini riikliku programmi „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi“ 2. konverents Tartus: K. Õim „Eesti fraseologismide elektroonilise alussõnastiku loomine“.

16.–18. aprillil Slaavi konverents Kesk-Läänes, Ohio State University, Columbus, USA: E. Annus „Nationalism, postmodernism and postcolonialism in the periphery of the Soviet empire: the case of Estonia and the 1960s“.

18. aprillil Emakeele Seltsi IX keelepäev Venemaal Peterburis: R. Saukas „Jakob Hurda rahvaluulekogust“.

22.–23. aprillil Eesti Rahva Muuseumis ja Eesti Kirjandusmuuseumis konverents „Noorte hääled“: K. Kikas „Rahvaluule arhiivitekstid rahvaliku kirjalikkuse mõiste taustal“.

24. aprillil kartograafiakonverents „Eestikeelne atlas 150“: V. Paatsi „Eestikeelse kartograafia sünd ja meie esimesed atlased“.

24.–29. aprillil „Media in Transition 6. Stone and Papyrus, Storage and Transmission“ Massachusettsi tehnoloogiainstituudis, USAs, P. Viirese ettekandepaneel „The Work of Art in the Age of Digital ERA“: V. Sarapik „Digital Author: Author’s Desire, Pseudonym and Virtual „Self““, J. Tomberg „On the Status of Science Fiction and Realism in the Age of Dissolved Technological Aura“, P. Viires „In Search of the Lost Aura“.

25. aprillil BaltHerNeti ja BAAKi seminar „Mapping and Preserving the Audiovisual Heritage of the Baltic Diaspora in Sweden“ Stockholm, Rootsi: P. Noorhani „BaltHerNet, BAAC and the Baltic Diaspora“.

2.–10. mail Venemaal Pereslavl-Zalesskis folkloristide suvekool „Фольклор в наше время: традиции, трансформации, новообразования“. A. Krikmann: „„Концовка“ – межевой столб в историческом развитии жанра фольклорной шутки? От шванков АТУ к современному анекдоту“.

6. mail filmiuurijate 4. aastakonverents, St. Andrewsi ülikool, Šotimaa: E. Näripea „New Waves, New Spaces: Estonian Experimental Cinema of the 1970s“.

7. mail Lätis Turaidas konverents „Holy Places Around the Baltic Sea“: T. Jonuks „The Role Of Archaeology In Studying Holy Places. Natural Holy Places Or Holy Places In Nature. Identification, Discovering And Classification“.

7.–10. mail konverents „Taking Shetland out of the Box. Island Cultures and Shetland Identity“ Lerwick, Šotimaa: M. Sarv „The Song Tradition of Estonian Islands – Contacts and Conservativeness“, R. Järv „Using Oral Folklore as an Argument for Tourism: The Case of the Island of Hiiumaa“.

8. ja 9. mail konverents „After the War, post-war structures of feeling“ London, Inglismaa: L. Kurvet-Käosaar „Remembering and patterns of affectivity of the Soviet regime in Estonia“.

9. mail ümarlaud „Kas ja mida loeme homme“ kirjandusfestivalil Prima Vista Tartus: M. Laaniste „Piltidega metakirjutamisest“.

14. mail „Vana kandle“ esitlus Lüganuse ja Saka raamatukogus: M. Kõiva „Lüganuse kuulsad laulikud“, E. Tuvi „„Vana kannel“ ja Lüganuse kihelkond“, T. Jonuks „Radar seirab Virumaad“, J. Oras: „Lüganuse regilaulikud ja laulud“.

14. mail Soome-ugri üliõpilaste XXV konverents Petroskois Karjalas: H. Kõmmus: „Ethnomusicological field work in internet. Case of Fenno-ugric folklore festivals research“.

20. mail konverents-seminar „Külaajalugu – uurimisest raamatuni“ Koerus: J. Oras „Järvamaa laulikuid avastamas“.

22. mail Eduard Laugaste 100. sünniaastapäeva konverents „Järge oodates…“ Tartus: I. Rüütel „Kihnu pulm: püsiv ja muutuv (1954. ja 2008. a. jäädvustatud filmide põhjal)“, Risto Järv „Tudengipärimus ja eepilised seadused“.

22.–24. mail Eesti filosoofia V aastakonverents Tuksis: E. Annus „Kultuur ja filosoofia modernsuse ajajärgul“.

27.–28. mail konverents „Oma+elu+kirjutuse lummuses. Omaeluloolisus eesti kultuuriloos“ Tallinnas: E. Annuk „Luule kui autobiograafia Ilmi Kolla loomingu näitel“, R. Hinrikus „Eesti autobiograafilise traditsiooni

punktiirjoon“, M. Hollo „Sümbol kui omaelulooline element Bernard Kangro loomingus“, J. Kronberg „Peer Gynt’is iseennast ära tundmas“, L. Kurvet-Käosaar „Tõlge ja teelolemine Käbi Laretei loomingus“, A. Kalkun „Anonüümne ja kollektiivne või isiklik ja autobiograafiline? Seto naiste eluloolauludest ja improvisatsioonidest“ ja J. Oras „Rahvaluule varjus: kolme naise lood“.

28. mail Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kuukoosolek Tartus: M. Kalda „Kuidas uurida jutte peidetud varandustest“.

28. mail konverents „Uste avamise päev“ Tartus: S. Vabar „Mõnikord on uksed avatud, aga põgeneda pole vaja“, E. Annus „Mehis Heinsaar ja kirjanduse allikad“, P. Viires „Mehis Heinsaare maa ja ilm“, J. Tomberg „Maagiline uks tegelikku“.

1.–7. juunil 4. rahvusvahelise filosoofia- ja kirjandusassotsiatsiooni aastakonverents, Double Edges, Inglismaal: E. Annus „Care and Time: Reading Heidegger through Deleuze and Lacan“.

5. juunil seminar „Setomaa koguteos – hetkeseis ja väljavaated“ Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuses: E.-H. Västrik: „Koguteose „Setomaa“ rahvaluuleosa ülesehitusest“.

11. juunil Akadeemilise Rahvaluule Seltsi seminar-retkel Jõgevamaale: M. Hiiemäe „Rahvaluulekogujana Maarja-Magdaleenas“, K. Salve „Põhja-tartumaalane jutustab“.

11.–14. juunil Euroopa Baltikumiuuringute 8. konverents „The Baltics as an Intersection of Civilizational Identities“ Kaunases, Leedus: M. Laaniste „Conflicting Visions: Estonia and Estonians as Presented in the Cinema of 1990s and 2000s“, E. Näripea „National Cinema, (Trans)National Space: Representations of Borders in Estonian Cinema“.

13. ja 14. juunil TÜ kirjandustudengite kevadkool Liinakurus: J. Tomberg „Kes kardab teaduslikku realismi“.

15. ja 16. juunil IUG (Innovative Users Group) II seminar Pärnumaal: H. Maaslieb „Eesti trükise punane raamat I“.

16. juunil Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi aastakonverents Tartus: E.-H. Västrik „Seto Peko-kultusest ja selle tõlgendustest läänemeresoome mütoloogia kontekstis“.

18. juunil CERL’i (Consortium of European Research Libraries) seminar Tallinna Ülikoolis: H. Maaslieb „Digitisation of the old book collection of the Archival Library on the website of the Estonian Literary Museum“.

18. juunil seminar „Tartu – kinnine linn? Tartu – avatud linn!“: A. Valk „Mis on tolerantsus ja kuidas seda suurendada: avatusest ja tolerantsusest psühholoogi pilguga“.

19. ja 20. juunil Nüpli kevadkool „Arhiiv ja narratiiv: vihjega eesti kirjandusloole“: E. Annus „Kirjanduse lugu ja teised lood“, K. Kuusk „Arhiivi-

allika poeetika: Uku Masingu luulekäsikiri kui tunnetuslik päevik“, L. Kurvet-Käosaar „Kuhu kuulub omaelulookirjutus?“, T. Saluvere „Ird *contra* Panso: teatrilugu või folkloor?“, J. Kronberg „Tiidu Hüpe“, P.-R. Larm „Paradoksid hilisärkamisaegse eesti luule retseptsioonis Jakob Liivi näitel“.

21.–27. juunil rahvusvahelise jutuuurijate seltsi (ISFNR) 15. konverents „Narratives Across Space and Time: Transmissions and Adaptations“ Ateenas Kreekas: R. Järv „Fairy Tale and Touristic Trip“, A. Lintrop „Shamanic Stories“, A. Korb „Siberian Estonians' Stories of their Ancestors and Founders of their Villages“, E. Kalmre „On Reality, Truth And Ideologies In The Case Of Münchausen Tales“; K. Kikas „Folklore Collecting As Literacy Practice: Booklore Of H. A. Schults“; M. Kõiva korraldatud paneelis „Folk Narrative In The Modern Media“: A. Baran „Phraseology In Database And Phraseological Knowledge“, M. Kalda „Geocaching Online And Offline. On Representation Of A Game From The Estonian Perspective“, M. Kõiva „On-Line Medicine. Narratives In The Inter-Patient Discussion Group“, P. Voolaid „Humorous Abbreviations And Their Use In Estonian Folk Narratives“.

24. juunil suvekool „Approaches to What – How to Study the Everyday?“ Käsmus: E. Annus „Care and Time: A Heideggerian Reading of the Everyday“.

24.–28. juunil rahvusvaheline doktorikool „Ethnomusicological research today“ Hannoveris Saksamaal: H. Kõmmus „Comparative Research of Estonian and Finnish Folk Music Festivals. Theoretical and practical possibilities“.

29. juunil ESTO 2009 raames konverents „Wandering Minds“ Münsteris Saksamaal: A. Tuisk „Eestlaste kohanemine ja identiteedi muutused Siberis“.

2.–6. juulil SIEF-i töörühma The Ritual Year 5. aastakonverents „The Power of the Mask“ Kaunases Vytautas Magnuse Ülikoolis Leedus: T. Särg „The Appearance of Local Identities in Celebration of St. George's Day in Estonia“, A. Lintrop „About some Udmurt Folk Calendar Holidays Connected with Pentecost“ ja M. Kõiva „Faces On The Masks. Masks On The Faces“.

2. juulil VI Välis-Eesti kongress Tallinnas Kumus: A. Korb „Venemaa eestlaste pärimuskultuurist“.

7.–10. juulil BaltHerNeti rahvusvaheline konverents „Accessing the History of the Baltic Diaspora“ Tartus: P. Noorhani „Connecting People and Archives: The First Year of the Baltic Heritage Network“, R. Hinrikus „The History of Exile Estonian Literature and Literary Archives“, A. Korb

„Can Collected Lore Be Returned To the Community?“, K. Labi ja K. Karu-Kletter „How to Define an Estonian? Identity Study in Stockholm“.

8.–10. juulil „Baltic Worldview: From Mythology to Folklore“ Vilniuses Leedus: M. Kõiva ja A. Kuperjanov „Moon in the Finnic Ugric Folklore“, E.-H. Västrik „Pre-Christian Traits of Seto Vernacular Religion in the Baltic Context: the Peko-Cult Revisited“.

11. juulil Kiltsi mõisas T. Jonuks: „Arheoloogilised uuringud Kiltsi mõisas 2008–2009. Kas nüüd on kõik?“

21.–23. juulil konverents „Meter and Rhythm – Rhythm and Meter“ Vechtas Saksamaal: M. Sarv: „Metrical universals in the oral poetry“.

29. juulil Kunmingis Hiinas antropoloogide ja etnoloogide rahvusvahelise ühenduse (IUAS) 16. Maailmakongress: M. Kõiva (ettekande kaasautorid R.-L. Vesik, L. Vesik) „Transmission Of Knowledge To Estonian Children“, A. Kuperjanov „Estonian Moon lore“.

4. augustil SIEF-i kultuuripärandi töörühma konverents Tartus: E.-H. Västrik „From Vernacular Religion to Cultural Heritage: the Seto Peko Case“.

11. augustil Uku Masingu 100. sünniaastapäeva kirjanduskonverents Raikkülas: K. Kuusk „Uku Masingu luule kui päevaraamat“.

12.–13. augustil Taageperas Emakeele Õpetajate Seltsi suvekool „Olemise koda: maa, puu ja taeva lood“: M. Hiiemäe „Looduse märgid“, M. Kõiva „Olemise koda: maa, puu ja taeva lood“ ja „Maagia ja nõidus. Usundiline kõne ja keel“, A. Kuperjanov „Taeva märgid“.

14. augustil Kassinurmes Mütofest 2009: M. Kõiva „Muinaseestlane naabrite lugudes“.

18. ja 19. augustil Eesti teadusraamatukogude suveseminar „Kultuuripärandi digitaalse säilitamise korraldamine“ Palmses: M. Kiipus „Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogu digiteerimisprojektidest“.

18.–22. augustil 31. Põhjamaade etnoloogia- ja folkloorikonverents „Substances“ Helsingis Soomes: J. Oras „Creating Archive Records: Three Female Collectors in Estonia“, R. Järv „Fairy Tale Jokes and their meanings“, L. Laineste „A Thermometer of Opinions? A Study of Soviet and Post-Socialist Political Jokes in Estonia“.

26. augustil Tapal MTÜ Seenior: T. Jonuks „Ambla ja Kadrina kihelkonna esiajalugu“.

25.–28. augustil Soome rahva- ja populaarmuusika doktorikool Viljandis ja Värskas: H. Kõmmus „Kansanmusiikkifesti-vaalien tutkimisen metodologiasta“.

31. augustil Läti Rahvusraamatukogu, Riigiarhiivi ja UNESCO Läti esinduse seminar „Archives and Memory Institutions“ Riias Lätis: P. Noorhani „NGO Baltic Heritage Network: Experiences and Opportunities“.

4.–6. septembril rahvusvaheline konverents „Magical And Sacred Medical World“ Pécsis Ungaris: M. Kõiva „The Estonian Witch-Arrow Tradition In The European Heritage System“.

10.–11. septembril Eesti Kirjandusmuuseumis akadeemik Arvo Krikmanni 70. sünnipäeva märkiv rahvusvaheline interdistsiplinaarne konverents „From Language to Mind“ 3: A. Baran „The Use of Phraseologisms in the Estonian Online Media“, E. Kalmre „Belief Tales and Humour“, A. Krikmann „Humour“, M. Kõiva & L. Vesik „„Yurop“ According to Estonians: Some Ethnic Stereotypes“; L. Laineste „Some General Trends in Post-Socialist Humour“, P. Voolaid „Humorous Interpretations of the Abbreviations as a Socio-Cultural Phenomenon“, A. Ventsel „Our Beer Is Better than Theirs: Subcultural Comics as a Joking Relationship with the Identity“, A. Õim „Концептуализация понятия *сутки* в эстонском языке“, K. Labi ja M. Sarv „Regilaul through the Looking-Glass: Remarks on the Figurative Language“, R. Järv „Using Proverbs as Argument and Reaction: The Case of the Comments on the Delfi Internet Portal“.

14. septembril TÜ Skandinaavia kultuuriloost: T. Jonuks „Pildikesi Skandinaavia usundiloost“.

18.–22. septembril XXV Euroopa etnomusikoloogia seminar Milton Keynesis Inglismaal: H. Kõmmus: „The role of the leading singer in spontaneous folk song performance in the context of the folk music festival“.

19. septembril Eesti Kirjandusmuuseumi ja Ida-eestlaste Seltsi ettekandepäev „Venemaale veerenud IV. Krasnojarski krai eestlased“: A. Kalkun „Seto naised Siberis. Salajane ja avalik pärimus“, A. Korb „Pärimusekogujana Ülem-Suetuki külas 1992. a“, A. Tuisk „Ülevaade eesti ja setu küladest“.

22.–26. septembril semiootikute 10. maailmakongress Corunas (Hispaania): R. Sõukand „Herbal Remedies In Written Communication: The Interpretation Of The Message“ (vaatmik).

23. septembril (kordus 27. septembril) ETV2 saade „Eestimaa kuulsad inimesed. Hurt“ – R. Saukas.

23. septembril konverents „Uku Masing 100“, Tartu: K. Kuusk „Uku Masingu armastuse lõuna- ja ehatuuled“, J. Kronberg „Uku Masing ja teised“, A. Lintrop „Šamaanid Uku Masingu boreaalse mentaliteedi peeglis“ ja R. Järv „Kuidas leppida muinasjutega? Uku Masing ja muinaslood Eestist Indiani“.

27.–30. septembril Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni 8. rahvusvaheline konverents „Kirjandusajalugu kui rahvusliku ja rahvuseülese kirjanduskaanoni kujundamise tegur“ Tartus: E. Annuk „Gender and literary history: women writers, canon formation and textual editions“, M. Laak „Re-meditating Literary History: from the Reception History to the Hypercanonization“.

25. septembril teadlaste öö Tallinnas Teadlaste öö teaduskohvikus Eesti Teaduste Akadeemias: E.-H. Västrik ja H. Kõmmus „Rahvamuusika ja vaimuliku muusika kohtumine ehk kuidas sünnivad „keerutustega koraalid““; Rakvere linnuses: T. Jonuks „Ajaloost ja arheoloogiast ja natuke teistestki mineviku uurimisviisidest“.

1. ja 2. oktoobril rahvusvaheline konverents „Men, Women and Others“ Tallinna Ülikoolis: L. Kurvet-Käosaar „In the Skin of the Wolf: Gendered Trasmutations in Estonian Literature“.

7.–11. oktoobril rahvusvaheline konverents „Aggregation and Management of Audiovisual Content in Digital Space“ Vilniuses Leedus: P. Noorhani „From National to Global: Accessing the Cultural Heritage of the Baltic Diaspora“.

8.–10. oktoobril konverents „Buddhism and Nordland 2009“ Tallinnas: A. Lintrop „The Chude, Himalayan Brotherhood and Northern Shambhala. Folklore and Buddhism in the Self Mythology of Roerichs“.

9. ja 10. oktoobril I Seto leelokonverents Värskas: I. Rüütel „Setu rahvamuusika heliplaatidel“, A. Kalkun „Lauluimmi tegemisest. Seto naaseq ja näide ülestvõtjaq“.

15. oktoobril president Lennart Meri 80. sünniaastapäeva seminar „Hõbevalge teekond: pärast Pytheast ja Lennart Meri“: M. Kõiva „Reflections of Catastrophes in Folklore and Catastrophe Folklore“.

20. oktoobril seminar „Erinevad inimesed, üks rahvas“ Tartus: A. Valk „Eestivenelaste Eesti identiteedist“.

21.–24. oktoobril American Folklore Society aastakoosolek „Examining the Ethics of Place“ Boise'is USAs: E.-H. Västrik „Performing Votianness: Heritage Production, Museum and Votian Village Feasts“.

22.–24. oktoobril Tallinnas konverents „Spatiality, Memory And Visualisation Of Culture/Nature Relationships: Theoretical Aspects“: R. Sõukand ja R. Kalle „Century Of Change: The Evolution Of The Perceived Herbal Landscape“ (vaatmik).

26.–29. oktoobril 5. interdistsiplinaarne musikoloogiakonverents „Music and its instruments“ Pariisis: T. Ojamaa ja J. Ross: „„Sound and timing must be perfect“. Production aspects of the human beatboxing“.

29. ja 30. oktoobril rahvusvaheline konverents „Eesti ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917“ Tartus: I. Pelkonen „Baltica kogu Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus“, V. Paatsi „Piibliseltsid pühakirja levitajana 19. sajandi esimesel poolel Eesti- ja Liivimaal: arvulisi kokkuvõtteid“, V. Paatsi ja T. Reimo „Eesti ja baltisaksa trükisõna aastail 1801–1917: uurimisseis ja perspektiivid“, K. Metste „Friedrich Robert Faehlmann ja Õpetatud Eesti Seltsi kirjastustegevus“.

29.–31. oktoobril IABA (International Autobiography Association) Euroopa konverents Amsterdamis: E. Annuk „Life writing and gender in Estonian context“, L. Kurvet-Käosaar „Throwing Mud into the Face or Gentle Journeys into Frames of Time? Life-Writing Boom in Estonia Today“, R. Hinrikus „‘My Life Story in a Manner Connected to History’: Outlines of an Estonian Autobiographical Tradition“.

29. oktoobril Egiptuses Alexandria raamatukogus Euroopa astronoomiaühingu (The European Society for Astronomy in Culture, SEAC) 17. aastakonverents: M. Kõiva „Modelling Comet Lore“.

30. oktoobril Tartu Kesklinna koolis käsitööõpetajate konverents: M. Kõiva ja L. Vesik: „Kingid ja kinkimine läbi aegade“.

31. oktoobril BaltHerNeti infopäevad Karjala Eesti Seltsis Petroskois: A. Korb „Эстонцы в России после восстановления независимости“.

5. novembril Akadeemilise Rahvaluule Seltsi konverents „Pärimuse kogumisretk kui palveränd“: M. Kõiva ja A. Kuperjanov „Druzhe Tito, Sveti Rilski“, R. Sõukand ja R. Kalle „Botaanilise tõe otsingud etnobotaanilistel välitöödel“.

8.–15. novembril 3. interdistsiplinaarne vanasõnade kollokvium (ICP09) Taviras Portugalis: A. Baran „The Anti-Proverbs In The Language Use Of Estonian Youth“, A. Krikmann „Metaphor *vs* Joke? Figurativeness vs Funniness?“.

13. novembril Kaarel Irdi 100. sünniaastapäeva interdistsiplinaarne konverents „Kaarel Ird ja tema aeg“ Tartus: E. Annuk „Honoraripoliitikast nõukogude perioodil“, T. Saluvere „Kaarel Ird ja 1960. aastate lõpu teatriuuendus: arhiivitähiseid“.

25.–27. novembril konverents „From memory of the Past“ Gagliaris Itaalias: M. Laak „Digitalization of Cultural Heritage: an Estonian Experience“.

27. novembril VII kohanimepäev Raplas: J. Metssalu „Toponüümilisi tähelepanekuid ja mõtteid kohapärimuse uurimisalalt“.

30. novembrist 1. detsembrini doktorikool „Etnomusikologia ja kulttuurien musiikkitutkimus“ Kallio-Kunikaalas Soomes: H. Kõmmus „Folk Music Festivals’ Influence to Terminology of Traditional Music Research“.

3.–4. detsembril Budapestis Ungaris Ferenc Kazinczy 250. sünniaastapäeva konverents „Kazinczy nyomdokain... A nyelvújítástól a mai nyelvtervezésig“: N. Kuznetsov „Komi keeleuuendusest“.

4. detsembril Tammsaare Muuseumi 5. sügiskonverents „Kuradi küsimus“: K. Kikas „Vanapagan ja muud loomad“.

4. detsembril Tallinnas Eesti teaduskeele konverents: R. Kalle ja R. Sõukand „Etnobotaanilise teaduskeele vajalikkusest“.

4. ja 5. detsembril konverents „Polish Cinema in an International Context“ Manchesteris Inglismaal: E. Näripea „Transnational Space of Science Fiction: Marek Piestrak’s The Test of Pilot Pirx (1978)“.

4. detsembril seminar „Seto lauluemade jälg. Representatsioonid ja jäädvustamine“ Tartus: J. Oras „Kogujad, kogukonnad ja arhiiv. Seto helisalvestustest Eesti Rahvaluule Arhiivis“, A. Kalkun „Improvisatsioonid seto laulukultuuris: uurijate ja laulikute tõlgendused“.

13.–14. detsembril Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse tekstiseminar „Friedebert Tuglase „Felix Ormusson““ Käsmus: K. Puik „Irooniast Friedebert Tuglase „Felix Ormussonis““, V. Sarapik „Pilt ja olemine, ehk kujutavkunsti ühest dimensioonist „Felix Ormussoni“ näitel“.

14. detsembril Eesti Akadeemise Usundiloo Seltsi ettekandepäev Tartus: T. Jonuks „Muutuv ja muutumatu muinasusund“.

15. detsembril TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudi kultuuriteaduste ja metoodika seminar Tartus: J. Metssalu „Pärimusmaastiku uurimisest“.

17. ja 18. detsembril Eesti Kirjandusmuuseumis 53. Kreutzwaldi päevade astronoomia aastale ja astraalfolkloorile pühendatud konverents: M. Laak „Kreutzwaldi sajandist eesti kirjandusajaloo kosmoses“, J. Tomberg „Võõra esitamise võimalikkusest“, A. Lintrop „Orioni kingitus ja teised taevased tähised Roerichite maailmapildis“, M. Hiiemäe „„Palmse taevas“ maa pealt vaadelduna“, M. Kõiva „Kuufaasid ja päike 20. sajandi ravimisstrateegiates“, R. Kalle ja R. Sõukand „Taimed ja taevatähed“, A. Kuperjanov „Paarist astronoomilisest argiuskumusest“, P. Paal „Kuu kuulemattomaan, päivän tietämättömään – kasvaja ravi soome rahvameditsiinis“ (vaatmik).

SISESEMINARIDE ettekanded

Folkloristide teisipäevaseminarid

20. jaanuaril Henn Voolaid (Tartu Ülikooli koolifüüsika keskus): „Aastail 2002–2008 korraldatud kooliõpilaste füüsika-alaste arusaamade ja tavauskumuste uuringu tulemused“.

3. veebruaril Liisi Laineste: „Olga Mesropova ja Seth Grahami toimetatud „Uncensored: Reinventing Humor and Satire in Post-Soviet Russia““.

10. veebruaril Nikolay Kuznetsov: „Nikolai Vahtini „Põhjarahvaste keeled 20. sajandil. Keelevahetuse põhijooni““.

17. veebruaril Mare Kalda: „1200 aastat virtuaalruumis. ATU 1645A kohanemise näide“.

17. märtsil Kanni Labi: „Mari Pajala „Erot järjestykseen! Eurovision laulukilpailu, kansallisuus ja televisiohistoria““.

31. märtsil Mare Kalda: „Interneti ruumiseosed ja Stine Gotvedi artikkel „Ruumimõõtmed online-kogukondades“ (2002)“.

1. aprillil Tõnno Jonuks: „Harvey Whitehouse'i kahetoimelise religiooni mudel“.

5. mail Anu Korb: „Alla Sergejeva raamat „Русские стереотипы поведения традиции ментальность““.

19. mail Anneli Baran: „Fraseoloogia püsivus ja muutlikkus kujundlike väljendite veebikeskkonnas kasutamise näitel“.

12. mail Elva väerada, Tiina Viks: „Mütoloogilised ja muinasjutulised puukujud“.

26. mail Piret Voolaid: „Lühendinaljad, nende olemus, võimalikud moodustusviisid, seosed huumori ja slängiga ning nende tõlgendussisu sõltumine sotsiokultuurilisest kontekstist“.

14. septembril Rita Repsiene ja Laima Anglickiene (Vilnius, Leedu): „Marija Gimbutas (1921–1994), leedu arheoloog ja balti mütoloogia uurija“. Vaadati Donna Readi dokumentaalfilmi „Signs Out of Time: The story of Archaeologist Marija Gimbutas“ (2003).

16. septembril Larisa Fialkova (Haifa, Iisrael): „Folklore and Immigration“.

6. oktoober Guntis Pakalns ja Piret Pään: „Jutuvestmine koolis“.

17. novembril Elle Vaht: „Loitsude retoorikast põhiliselt uus-assüüria ja atika loitsukorpuste põhjal“.

24. novembril Helen Hanni: „Projekti Radar välitööd Lahemaa mälumaastikel: „Kohapärimusega vürtsitatud pildialbum ehk lugu sellest, kuidas arhiivimaterjal ellu ärkas“.

1. detsembril Andres Kuperjanov ja Mare Kõiva: „Etnoloogia ja folkloori uurimisest Hiinas“.

8. detsembril Arvo Krikmann ja Anneli Baran: „Portugalis Taviras 8.–15. novembrini toimunud vanasõnateemaline kollokvium „3rd Interdisciplinary Colloquium on Proverbs“ (ICP09) ja seltsi tegevus“.

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi seminar

31. jaanuaril Maarja Hollo: „Nostalgia: mõiste ajalugu ja ülevaade käsitlustest“.

15. septembril Marin Laak: „Peter Burke'i uuest kultuuriajaloost eesti kirjandusloo uurimise kontekstis“.

27. oktoobril Anne Lange: „Kuidas kirjutab uut kultuuriajalugu Peeter Burke. Teoreetiline lähilugemine“.

Kultuuri- ja kirjandusteooria töörühma seminar

29. jaanuaril Neeme Lopp: „Kirjanduse institutsioonist (ja radikaalsest demokraatlikust teooriast)“.

16. aprillil Jaak Tomberg: „Kirjanduse ja filosoofia sild“.

28. mail Katrin Puik: „Romantilisest irooniast“, doktoritöö teise osa põhjal.

24. septembril Eva Näripea: „Tallinna portreteerimisest üleminekuperioodi filmides „Ma pole turist, ma elan siin“ ja „Tallinn pimeduses““.

20. novembril Piret Viires: „Pärast postmodernismi“.

LOENGUTSÜKLID

Eesti Kunstiakadeemias (eesti folkloor – M. Kõiva; visuaalse antropoloogia teooriast – J. Simm), Tallinna Ülikoolis (muinasusund ja arheoloogia – T. Jonuks), Tartu Ülikoolis (arhiivipraktika ning folkloristlikud välitööd – R. Järv; eesti rahvahuumor; rahvahuumor – A. Krikmann; sissejuhatus soome-ugri keelte ja eesti keele uurimisse, soome-ugri keelte seminar; ungari keele seminar; soome-ugri keelte seminar; komi keel, komi keele järgkursus, magistriseminar – N. Kuznetsov; sissejuhatus kultuuriantropoloogiasse – A. Ventsel, läänemeresoome mütoloogia – E.-H. Västrik, seminar folkloristika meetoditest – E.-H. Västrik), Eesti Maaülikoolis (pärandkultuur – R. Sõukand ja R. Kalle), Eesti Usuteaduste Instituudis (eesti rahvausund – M. Kõiva), TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias (regilaulu muusikaline keel – J. Oras), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias (sissejuhatus eesti rahvamuusikasse – J. Oras).

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

„On the crossroads of local and global: popular music and the construction of national identity in the 21st century“ 2006–2010. (T. Ojamaa ja T. Rautiainen-Keskustalo, täitjad: T. Särg, K. Labi, H. Kõmmus ja A. Koiranen).

Balti diasporaa arhiivide võrgustiku Baltic Heritage Network ja selle veebiportaali BaltHerNet (http://www.balther.net) arendamine ning eesti arhiivide korraldamine Torontos (juht P. Noorhani).

Koostöö Põhjamaade kolleegidega biograafika uurimisel võrgustikes Nordplus Neighbour (R. Hinrikus, L. Kurvet-Käosaar) ja Nordic Network of Life Writing (E. Annuk).

Euroopa TF projektitaotluses „First Person Writings in European Context“ (M. Laak, L. Kurvet-Käosaar, R. Hinrikus ja M. Hollo).

Helsingi ülikooli humanitaarteaduskond ja Tuglase Selts Helsingis (S. Olesk), Herderi Instituut Marburgis (V. Paatsi).

„Interdistciplinary Net“ (Oxford), Riikliku uurimiskeskuse (CNR), Lõuna-Euroopa ajaloo uurimisinstituudiga (ISEM) ja Cagliari ülikooliga Sardinias (mõlemad M. Laak).

Tartu Ülikooli ja Berni Ülikooli kraadiõppurite ühisprojekt „Haunted Narratives. The Politics and Poetics of Identity Formation and Life Writing“ (M. Hollo).

Soome Kirjanduse Seltsi ja Eesti Rahvaluule Arhiivi läänemeresoome vana rahvalaulu projekt (J. Oras, M. Sarv, E.-H. Västrik, A. Lintrop, A. Kalkun).

Central Baltic INTERREG IV programm (J. Simm).

Soome-Eesti ühisprojekt „Pohjois-Euroopan kansojen yhteisten sananlaskujen vertaileva tutkimus“ (A. Krikmann).

Rahvusvahelise bibliograafilise väljaande „Internationale Volkskundliche Bibliographie = International Folklore Bibliography = Bibliographie Internationale d'Ethnologie“ koordineerimine, ettevalmistustöö, toimetamine (K. M. Rooleid).

Venemaa, Soome, Ungari ja Eesti ühisprojekt „Mythologia Uralica“ (M. Kõiva).

Euroopa Teadusfondi Siberi-projekt BOREAS (A. Ventsel).

„Traditions and Innovations“ (EKM ja Peterbur Kunstkamera project, juhid J. Berezkin, M. Kõiva).

„Folklore and Dynamics of Identities in New Europe – the case of Bulgaria and Estonia“ (2009–2011) (juhid E. Anastasova, M. Kõiva, täitjad T. Ojamaa, K. Labi ja A. Kuperjanov).

„Uralic Mythologies“ (M. Hoppál, M. Kõiva).

„Widespread Idioms in Europe and Beyond. A Cross-linguistic and Cross-cultural Research Project“ (A. Baran).

EESTI KIRJANDUSMUUSEUMI VÄLJAANDED 2009

Merike Kiipus

TRÜKISED

1. Arvo Krikmann : bibliograafia 1963–2009 / Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond; koostanud Karin Maria Rooleid. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 55 lk.
2. Arhiiv ja narratiiv : Nüpli 16. kevadkool 2009 : teesid / koostaja: Marin Laak ; toimetaja: Maarja Hollo. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2009. 19 l.
3. Ben-Amos, Dan. Kommunikatsioon ja folkloor / Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus, Eesti Folkloori Instituut ; eessõna: Mare Kõiva. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 368 lk. (Sator : artikleid usundi- ja kombeloost ; 9).
4. Devjatkina, Tatjana. Mordva mütoloogia / Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus, Eesti Folkloori Instituut ; eessõna: Mare Kõiva. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2008. 218 lk. (Sator : artikleid usundi- ja kombeloost ; 8) [ilmus 2009.]
5. Eesti- ja võõrkeelne trükis Eesti- ja Liivimaal 1801–1917 = Estnisch- und fremdsprachige Druckschriften in Est- und Livland 1801-1917 : konverentsikogumik / koostanud ja toimetanud Vello Paatsi ; toimetanud Kristi Metste. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum. 88 lk.
6. Folklore : Electronic Journal of Folklore : printed version / Folk Belief and Media Group of the Estonian Literary Museum ; Estonian Institute of Folklore ; edited by Mare Kõiva & Andres Kuperjanov. Tartu : Folk Belief and Media Group of the Estonian Literary Museum.

Vol. 41. Generation P in the Tundra: Youth in Siberia / Guest editor Aimar Ventsel. 2009. 247 lk.

Vol. 42. Sacred Natural Places / Guest editor Tõnno Jonuks. 2009. 200 lk.

Vol. 43. 2009. 184 lk.

7. From Language to Mind 3 : international academic interdisciplinary conference on the occasion of the 70th birthday of academician Arvo Krikmann. 10–11 September 2009, Tartu, Estonia : abstracts / compiled by Maris Kuperjanov, Piret Voolaid. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 47 lk.
8. Hoppál, Mihály. Etnosemiootika / Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus, Eesti Folkloori Instituut ; tõlge: Eda Pomozi, autori eessõna tõlkinud Tõnu Kalvet ; eessõna: Mare Kõiva. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2008. 234 lk. (Sator : artikleid usundi- ja kombeloost ; 7) [ilmus 2009],
9. Kalendrite kalender 2009/2010 / Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu ; koostajad Helle Maaslieb jt. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2009. 48 lk (Arhiivraamatukogu varamu ; 7).
10. Kriis!?! : Eesti folkloristide 4. talvekonverents : teesid : 18.–19. märts 2009, Kääriku / toimetaja Asta Niinemets. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 22 lk.
11. Lüganuse regilaulud / Eesti Kirjandusmuuseum, folkloristika osakond. Etnomusikoloogia osakond ; koostajad Ruth Mirov, Edna Tuvi ; toimetajad Ruth Mirov, Maris Kuperjanov. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 952 lk (Monumenta Estoniae antiquae. 1, Vana kannel ; 9).
12. Mäetagused : hüperajakiri / Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna rahvausundi ja meedia töörühm, MTÜ Eesti Folkloori Instituut ; toimetajad: Mare Kõiva, Andres Kuperjanov. Tartu : EKM Teaduskirjastus.

    Nr. 41. 2009. 152 lk.

    Nr. 42. 2009. 191 lk.

    Nr. 43. 2009. 208 lk.
13. Paar sammukest : Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamat 2008. XXV / sarja peatoimetaja Janika Kronberg ; koostaja ja toimetaja Eve Annuk. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus, 2009. 382 lk.
14. Permitted Laughter : Socialist, Post-Socialist and Never-Socialist Humour / Estonian Literary Museum, Department of Folklore ;

edited by Arvo Krikmann & Liisi Laineste. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 406 lk.

15. Saukas, Rein. Eesti mõistatuste allikalugu. 4 / Eesti Kirjandusmuuseum, folkloristika osakond. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009. 216 lk.+ 1 CD-ROM (Reetor ; 8).
16. Spiraali lagunemine : Jüri Ehlvesti maailm / koostajad Virve Sarapik, Piret Viires ; toimetaja Mari Laaniste. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2009. 144 lk (Etüüde nüüdiskultuurist ; 1).
17. The Estonian-Latvian Conference „Compatriots in Siberia“ : [10-11 December 2008, Tartu] : abstracts = Международная конференция „Эстонцы и латыши в Сибири“ / Estonian Literary Museum, Estonian Folklore Achives ; [compiled by Anu Korb]. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2008. 28 lk [puudus 2008.a. väljaannete nimestikust].
18. Varamu lummuses : Eesti rahvuslik arhiivraamatukogu 100 / koostaja Merike Kiipus ; toimetaja Kanni Labi. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2009. 302 lk.
19. Финно-угорское многоголосие в контексте других музыкальных культур = Finno-Ugric Multi-Part Music in the Context of Other Music Cultures = Soome-ugri mitmehäälne muusika teiste muusikakultuuride kontekstis / Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakond, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikateaduste osakond ; toimetajad Triinu Ojamaa, Žanna Pärtlas. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2008. 179 lk. (Töid etnomusikoloogia alalt ; 5). [ilmus 2009].

Doktoridissertatsioonid

20. Jonuks, Tõnno. Eesti muinasusund / Tõnno Jonuks ; juhendaja: Valter Lang ; Tartu Ülikooli filosoofiateaduskond, ajaloo ja arheoloogia instituut, Tartu, Eesti. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 429 lk. (Dissertationes archaeologiae Universitatis Tartuensis ; 2) – http://hdl.handle.net/10062/9494
21. Puik, Katrin. Iroonia Heiti Talviku ja Betti Alveri luules / juhendaja: Arne Merilai ; Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituut. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 190 lk. (Dissertationes litterarum et contemplationis comparativae Universitatis Tartuensis ; 8) – http://hdl.handle.net/10062/10107
22. Tomberg, Jaak. Kirjanduse lepitav otstarve. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 175 lk. (Dissertationes litterarum et contemplationis

comparativae Universitatis Tartuensis ; 7) – http://hdl.handle.net/10062/10097

23. Tupits, Ave. Käsitlusi rahvameditsiinist : mõiste kujunemine, kogumis- ja uurimistöö kulg Eestis 20. sajandil. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 222 lk. (Dissertationes folkloristicae Universitatis Tartuensis ; 13) – http://hdl.handle.net/10062/14290

Koostööväljaanded

24. 20. sajandi mõttevoolud / toimetanud Epp Annus, kaastoimetajad Katrin Puik ja Neeme Lepp. Tallinn ; Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 974 lk. (Heuremata : humanitaarteaduslikke monograafiaid).
25. Aino Kallas kõnetamas oma aega, 3. oktoober, Eesti Kirjandusmuuseum = Aino Kallas puhuttelemassa omaa aikaansa, 3. lokakuuta, Viron kirjallisuusmuseo : [konverentsi teesid] / Tallinna Ülikool, Eesti Kirjandusmuuseum. Tartu : Tallinna Ülikool, Eesti Kirjandusmuuseum, 2008. 37 lk [puudus 2008. a. väljaannete nimestikust].
26. Bernstein, Boris. Visuaalne kujund ja kunstimaailm : ajaloo polüfoonia / toimetaja Virve Sarapik. Tallinn ; Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009. 535 lk (Heuremata : humanitaarteaduslikke monograafiaid).
27. Estonian life stories / edited and translated by Tiina Kirss ; compiled by Rutt Hinrikus. Budapest ; New York : Central European University Press, 2009. XII, 539 lk.
28. Ilbak, Ella. Kirjad : 1952–1961 : Ella Ilbak, August Gailit / koostanud Piret Noorhani. Tallinn : Tänapäev, 2009. 137 lk.
29. Journal of Ethnology and Folkloristics : [the joint publication of the Estonian Literary Museum, the Estonian National Museum and the University of Tartu] / editor-in-chief Art Leete ; managing editor Toivo Sikka ; editors: Terje Anepaio, Aado Lintrop, Pille Runnel, Ülo Valk, Ergo-Hart Västrik. Tartu : Estonian National Museum. Volume 2, Number 2. 2008. 99 lk. [ilmus 2009]
30. Kiin, Sirje. Marie Under : elu, luuletaja identiteet ja teoste vastuvõtt / toimetanud Janika Kronberg, Brita Melts. Tallinn : Tänapäev, 2009. 864 lk.
31. Kolla, Ilmi. Kõik mu laulud / koostanud Eve Annuk ; toimetanud Georg Grünberg. Tallinn : Eesti Raamat, 2009. 206 lk.

32. Krikmann, Arvo. Proverb semantics : studies in structure, logic, and metaphor / edited by Wolfgang Mieder. Burlington : University of Vermont, 2009. viii, 312 lk. (Supplement series of Proverbium ; vol. 29).

33. Kunstiteaduslikke uurimusi = Studies on art and architecture = Studien für Kunstwissenschaft / Eesti Kunstiteadlaste Ühing = Estonian Society of Art Historians ; peatoimetaja Virve Sarapik. Tallinn : Eesti Kunstiteadlaste Ühing.
    Kd. 18 / 1-2. 2009. 200 lk.
    Kd. 18 / 3-4. Muinsuskaitse ja restaureerimise ajaloost : pühendatud Villem Raami 100. sünniaastapäevale / koostanud Anneli Randla . 2009. 144 lk.

34. Methis 3. Theatre : stability and dynamics / Tartu Ülikooli kirjanduse ja teatriteaduse osakond, Eesti Kirjandusmuuseumi Kultuurilooline Arhiiv ; koostajad ja toimetajad Anneli Saro, Luule Epner. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum ; Tartu Ülikooli kirjanduse ja teatriteaduse osakond, 2009. 173 lk.

35. Mu kodu on Eestis : Eestimaa rahvaste elulood / Eesti Kirjandusmuuseum ja Ühendus Eesti Elulood ; koostanud Volita Paklar ; toimetanud Rutt Hinrikus. Tallinn : Tänapäev, 2009. 391 lk.

36. Noorte hääled : noorte etnoloogide ja folkloristide konverents. Tartu, 22.–23. aprill 2009 : ettekannete kokkuvõtted / Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv, Eesti Rahva Muuseum ; koostanud Marleen Nõmmela, Ave Tupits. Tartu : Eesti Rahva Muuseum, 2009. 24 lk.

37. Ristikivi, Karl. Päevaraamat 1957–1968 / Eesti Kirjandusmuuseum ; toimetaja ja järelsõna autor Janika Kronberg. Tallinn : Varrak, 2008. 1112 lk. [ilmus 2009].

38. Tampere, Herbert. Lauluväelised / koostaja ja järelsõna Mall Hiiemäe ; toimetanud Katre Ligi. Tartu : Ilmamaa, 2009. 451 lk. (Eesti mõttelugu ; 85).

39. Via Transversa : Lost Cinema of the Former Eastern Bloc / editors: Eva Näripea, Andreas Trossek. Tallinn : Eesti Kunstiakadeemia, 2008. 271 lk. (Koht ja paik = Place and location: studies in environmental aesthetics and semiotics ; 7) [puudus 2008.a. väljaannete nimestikust].

40. Эстония - мой дом : жизнеописания эстоноземельцев / Эстонский литературный музей, Биографическое общество „Eesti

Elulood“ ; составитель Волита Паклар ; главный редактор Рутть Хинрикус. Tallinn : Tänapäev, 2009. 457 lk.

VÕRGUVÄLJAANDED

41. Ajalooline traditsioon Kõpu kihelkonnast ja Viljandi kihelkonna läänepoolsest osast : kogutud 1926. a. / Ants Vihman ; toimetanud Reelika Niit. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2008 – http://www.folklore.ee/radar/digi_pre.php?area=K%F5pu
42. Folklore : electronic journal of folklore / Folk Belief and Media Group of the Estonian Literary Museum ; edited by Mare Kõiva & Andres Kuperjanov. Tartu : Estonian Literary Museum.
    Vol. 41 – http://www.folklore.ee/folklore/vol41/
    Vol. 42 – http://www.folklore.ee/folklore/vol42/
    Vol. 43 – http://www.folklore.ee/folklore/vol43/
43. From language to mind 3 : international academic interdisciplinary conference on the occasion of the 70th birthday of academician Arvo Krikmann. 10–11 September 2009, Tartu, Estonia : abstracts / compiled by Maris Kuperjanov, Piret Voolaid. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009 – http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2009/kriq70/abstracts.pdf
44. Kriis!?! : Eesti folkloristide 4. talvekonverents : teesid : 18.–19. märts 2009, Kääriku / toimetaja Asta Niinemets. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009 – http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2009/ftk/teesid.pdf
45. Mäetagused : hüperajakiri / Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna rahvausundi ja meedia rühm, MTÜ Eesti Folkloori Instituut ; toimetajad Mare Kõiva, Andres Kuperjanov. Tartu : EKM Teaduskirjastus.
    Nr. 41 – http://www.folklore.ee/tagused/nr41/
    Nr. 42 – http://www.folklore.ee/tagused/nr42/
    Nr. 43 – http://www.folklore.ee/tagused/nr43/
46. Noorte hääled : noorte etnoloogide ja folkloristide konverents. Tartu, 22.–23. aprill 2009 : ettekannete kokkuvõtted / Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv, Eesti Rahva Muuseum ; koostanud Marleen Nõmmela, Ave Tupits. Tartu : Eesti Rahva Muuseum – http://www.folklore.ee/era/nt/

47. Sator 3. Kulemzin, Vladislav. О хантыийских шаманах / EKM Teaduskirjastus , Eesti Kirjandusmuuseumi rahvausundi töörühm ; toimetajad Nikolay Kuznetsov, Kaur Mägi. Tartu : EKM Teaduskirjastus, 2009 – http://www.folklore.ee/rl/pubte/ee/sator/sator3/
48. Sator 4. Viidalepp, Richard. Eesti rahvajuttude laadist, funktsioonist ja jutustajatest / toimetaja : Reet Hiiemäe; e-raamat : Maris Kuperjanov. Tartu EKM Teaduskirjastus, 2009 – http://www.folklore.ee/rl/pubte/ee/sator/sator4/